พิมพ์ครั้งที่ ๒

อาหารใจยามเช้า

โดย พระครูศรีกิตติสุนทร
(มหาวีโร ภิกขุกาญจน์)

เล่ม ๒

เนื่องในโอกาสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๘๗ พรรษา ๕ ธันวาคม ๒๕๕๗
ทรงโปรดเกล้าฯ ตั้งสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะชั้นสามัญ (เจ้าคุณ) ที่

พระวิสุทธิพงษ์เมธี

อาหารใจยามเช้า เล่ม ๒ มหาวีโร ภิกขุกาญจน์

เกี่ยวกับผู้เขียน

ชื่อสมณศักดิ์ใหม่ (๒๕๕๗) พระราชาคณะชั้นสามัญ ที่ **พระวิสุทธิพงษ์เมธี**
ชื่อสมณศักดิ์เดิม (๒๕๔๗) พระครูสัญญาบัตร (ผจล.ชพ.) พระครูศรีกิตติสุนทร
ชื่อเดิม พระมหาวีระ มหาวีโร (ด้วงปลี)
สังกัดวัด วัดไชยชุมพลชนะสงคราม (วัดใต้) พระอารามหลวง
อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี โทร. ๐๘๑-๙๘๑๒๙๖๒
FB และนามปากกาเขียนหนังสือ มหาวีโร ภิกขุกาญจน์

หน้าที่การงาน

- เป็นเจ้าคณะอำเภอศรีสวัสดิ์
- เป็นผู้ช่วยเจ้าอาวาสพระอารามหลวง วัดไชยชุมพลชนะสงคราม
- เป็นอาจารย์สอนมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย สาขาจังหวัดกาญจนบุรี
- เป็นพระธรรมทูตเผยแผ่ธรรมะ ประจำจังหวัดกาญจนบุรี

สถานะเดิม เกิดวันพฤหัสบดีที่ ๔ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๑๔
อุปสมบท วันอาทิตย์ที่ ๓๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๓๕
ณ วัดไชยชุมพลชนะสงคราม จังหวัดกาญจนบุรี
พระอุปัชฌาย์ **พระธรรมคุณาภรณ์** วัดไชยชุมพลชนะสงคราม
พระกรรมวาจาจารย์ **พระธรรมสุธี** วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์
พระอนุสาวนาจารย์ **พระครูกาญจนชัยวัฒน์** วัดไชยชุมพลชนะสงคราม

ประวัติการศึกษา

- นักธรรมชั้นเอก
- เปรียญธรรม ๗ ประโยค (ปี พ.ศ.๒๕๕๖)
- ประกาศนียบัตรหลักสูตรวิชาชีพครู (ป.วค.) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- ปริญญาตรี (พธ.บ.) เอกวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (ม.มจร.)
- ปริญญาโท (M.A.) สาขาภาษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเดลลี ประเทศอินเดีย
- ขณะนี้ (ปี พ.ศ.๒๕๕๗) กำลังศึกษาปริญญาเอก สาขารัฐประศาสนศาสตร์ ม.มจร. วังน้อย

ผลงานเขียน

- หนังสือ Basic English, My English.
- นิทานธรรมบท เล่ม ๑ – เล่ม ๙ และบุญ
- อาหารใจยามเช้า เล่ม ๑, ๒, ๓, ๔, ๕, ๖

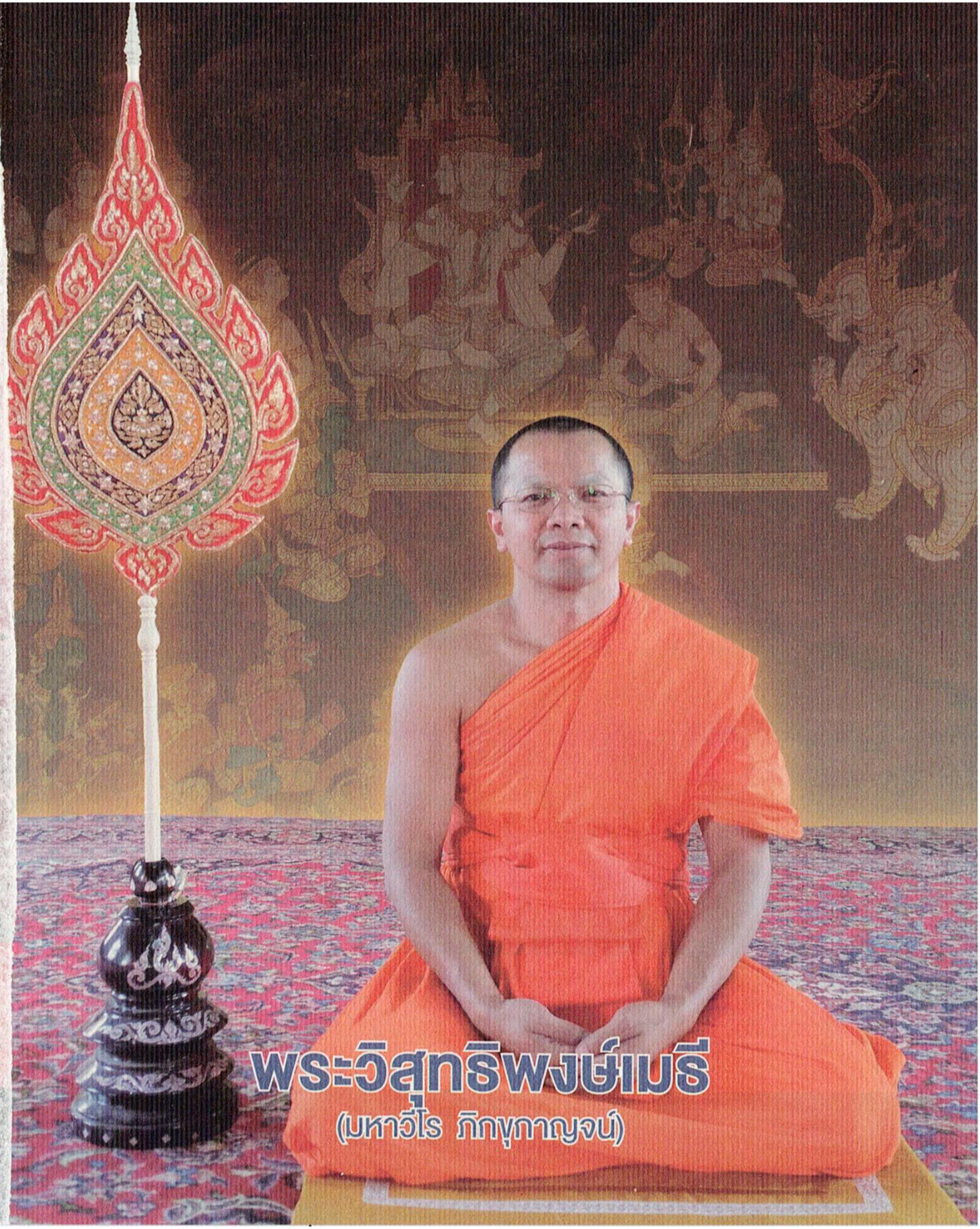
พระวิสุทธิพงษ์เมธี
(มหาวีโร ภิกขุกาญจน์)

พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโสมสวลี
ระกาศรางวัลเกียรติคุณคนของแผ่นดิน
คนดีศรี
ประจำปีพุทธศักราช
วันเสาร์ ที่ ๔ ตุลาคม ๒๕๕๗ ณ หอประชุม
โครงการเฉลิมพระเกียรติองค์ราชัน

อาหารใจยามเช้า
เล่ม ๒

ขอมอบให้แด่

จาก

อาหารใจยามเช้า เล่ม ๒

มหาวีโร ภิกขุกาญจน์

พิมพ์ครั้งที่ ๑ มิถุนายน ๒๕๕๖ : ๕,๐๐๐ เล่ม

ISBN : 978-616-300-056-9

ที่ปรึกษา

พระราชวิสุทธิเมธี • พระโสภณกาญจนาภรณ์

พระศรีพุทธิวิเทศ • พระครูศรีกาญจนวิสุทธิ์

พระครูปริยัติชัยกาญจน์ • พระครูกาญจนสุตาภรณ์

บรรณาธิการบริหาร : พระครูศรีกิตติสุนทร (วีระ มหาวีโร ป.ธ.๗, พธ.บ. M.A.)

กองบรรณาธิการ

พระมหาบุญรอด มหาวีโร • ดร.พระมหาศิริ สิริธโร

พระมหาวีรพล วีรญาโณ • พระมหาเดชา ปุญญเตโช

พระมหาบุญเรือง สิริปญโญ • อ.อัจฉรา หล่อตระกูล

ผศ.วันทนา เนาว์วัน • ผศ.ดร.ตวงสิริ สยมภาค

อ.วาสิตา เกิดผล ประสพศักดิ์ • คุณธันวดี สุกไสว • อ.ลำยวน นิธิกุล

ออกแบบปก : จัดรูปเล่ม

พระครูศรีกิตติสุนทร • พระครูวรวงศ์,

นายประสิทธิ์ พุทธศาสน์ศรัทธา • นายกิตติวัตร มาน้อย

ภาพประกอบ : พระมหาเดชา ปุญญเตโช

พิมพ์ที่

RiCHART ริชอาร์ต

โทรศัพท์ ๐๒ ๑๕๐ ๖๖๐๑-๒ โทรสาร ๐๒ ๑๕๐ ๖๖๐๒

สายด่วน ๐๘๐ ๐๘๐ ๒๑๑๓

Email : surerichart@gmail.com

อนุโมทนา

หนังสืออาหารใจยามเช้า ของท่านพระครูศรีกิตติสุนทร (พระมหาวีระ) เจ้าคณะอำเภอศรีสวัสดิ์ ได้ออกมาเป็นเล่มที่ ๒ แล้ว หลังจากที่ได้ออกเล่มที่ ๑ ไปก่อนหน้านี้ ซึ่งก็ได้รับความชื่นชมจากญาติโยมเป็นที่น่าอนุโมทนา

ท่านได้ใช้ความวิริยะและความตั้งใจในการทำอาหารใจ หรือธรรมะ เพื่อให้ญาติโยมได้อ่านเป็นประจำทุกวัน ซึ่งถือว่ามีสารประโยชน์ ธรรมะหากใครได้ศึกษาและตั้งใจปฏิบัติอย่างจริงจัง ก็จะเกิดประโยชน์แก่ผู้นั้นอย่างแน่นอน

ขออนุโมทนากับท่านพระครูศรีกิตติสุนทร และญาติโยมที่ได้ร่วมเป็นเจ้าภาพพิมพ์หนังสือเล่มนี้ ขอให้ทุกท่านจงมีความสุขตลอดไปเทอญ. อนุโมทนา.. สาธุ

(พระราชวิสุทธิเมธี)
รองเจ้าคณะจังหวัดกาญจนบุรี
เจ้าอาวาสวัดไชยชุมพลชนะสงคราม (วัดใต้) จ.กาญจนบุรี

อ่านหน้านี้... ก่อนนะ..

เป็นอีกครั้งหนึ่งที่ **"อาหารใจยามเช้า"** ได้จัดพิมพ์เป็นรูปเล่ม นั่นเป็นเพราะการตอบรับของญาติโยมชาวเฟสที่ได้ติดตามและให้กำลังใจ จนกระทั่งได้ร่วมกันเป็นเจ้าภาพจัดพิมพ์ขึ้นเป็นรูปเล่มให้ได้ถืออยู่ในมือในขณะนี้ จุดประสงค์หนึ่งก็เพื่อจะได้เผยแผ่ไปยังผู้ที่ไม่มีอินเตอร์เนตที่จะเล่นเฟสบุ๊ค

เฟสบุ๊ค (facebook) เป็นสื่อโซเชียลเนตเวิร์ค (Social Network) ที่ได้รับความนิยมมากที่สุดในขณะนี้ เป็นช่องทางหนึ่งที่มีผู้นำธรรมะเข้ามาเผยแผ่กันเป็นประจำทั้งพระและฆราวาส เป็นช่องทางเผยแผ่ธรรมะที่ได้ผลรวดเร็ว ไปได้ทั่วโลกและมีผู้สนใจเป็นจำนวนมากด้วย ถือว่าเป็นสิ่งที่ดีมาก แต่เนื่องจากเวทีของเฟสบุ๊คไม่ได้เคร่งครัดเนื้อหาสาระที่จะมาโพสต์มากนัก จึงมีผู้โพสต์เนื้อหาสาระทั้งดีและไม่ดีปะปนกันไป เมื่อมีการโพสต์ธรรมะผ่าน

เฟสบุ๊คจึงถือว่าเป็นเนื้อหาสาระที่ดีมีประโยชน์เป็นอย่างยิ่ง แต่เฟสบุ๊คก็ยังเป็นสื่อที่จำกัดอยู่เฉพาะในกลุ่มคนที่มีอินเตอร์เนตเท่านั้น ซึ่งยังมีคนอีกจำนวนมากที่ไม่มีอินเตอร์เนตและไม่มีเฟสบุ๊ค

รายการธรรมะ **"อาหารใจยามเช้า"** ซึ่งแทรกเข้าไปมีบทบาทในการเผยแผ่ธรรมะผ่านสื่อของโซเชียลเนตเวิร์คเป็นประจำทุกวันอย่างต่อเนื่อง ได้ตระหนักถึงกลุ่มคนที่ไม่มีอินเตอร์เนต จึงได้รวบรวมธรรมะ **"อาหารใจยามเช้า"** ที่เคยโพสต์ออกทางเฟสบุ๊คพิมพ์เป็นรูปเล่มเพื่อแจกเป็น **"ธรรมทาน"** ให้กับผู้สนใจทั่วไป เล่มนี้เป็นเล่มที่ ๒

สำหรับเล่มที่ ๒ นี้ ได้นำเนื้อหา "มงคลสูตร" หรือพระสูตรที่ว่าด้วยสิ่งที่เป็นมงคล ๓๘ ประการมารวมเป็นเล่ม ซึ่งผู้เขียนได้อธิบายผ่านเฟสบุ๊ควันละ ๑ มงคล รวมเป็น ๓๘ วัน และรวมคำอธิบายความเป็นมาของมงคล และบทสรุปอีก ๒ วัน รวมเป็น ๔๐ วันพอดี คือตั้งแต่วันที่ ๒๑ พฤศจิกายน - ๓๑ ธันวาคม ๒๕๕๕

เนื้อหาทั้งหมดเน้นอธิบายให้เข้าใจง่ายๆ เพื่อสะท้อนให้เห็นความเป็นมงคลชัดๆ ไม่เน้นหลักวิชาการอะไรมาก ไม่เหมาะเป็นหนังสืออ้างอิง แต่เหมาะเป็นคู่มือที่นำไปอ่านได้ทุกที่ที่อยากอ่าน

หนังสือเล่มนี้ เกิดประโยชน์คือ **"บุญ"** เป็นจำนวนมาก นั่นคือ ผู้อ่านนอกจากจะได้ความรู้แล้วยังได้บุญในส่วน **"ธัมมัสสวนมัย คือ**

บุญที่ได้จากการฟังธรรมหรือเรียนธรรมะ” ผู้โพสต์จะได้บุญในส่วน **“ธัมมเทสนามัย คือบุญที่ได้จากแสดงธรรม หรือให้ธรรมะ”** และผู้ที่ให้การสนับสนุนเป็นเจ้าภาพในการพิมพ์เพื่อเผยแผ่ธรรมะนี้ จะได้บุญในส่วน **“ทานมัย คือบุญที่ได้จากการให้ทาน หรือธรรมทาน”**

ขออนุโมทนาบุญ และขอบคุณกับญาติโยมที่ร่วมเป็นเจ้าภาพหนังสือเล่มนี้ และมีส่วนกับหนังสือเล่มนี้ทุกท่าน ขอให้ท่านมีสติปัญญาสามารถฟันฝ่าอุปสรรคและอุปสวกิเลสต่างๆ เข้าถึงธรรมของพระพุทธเจ้า มีความสุขสวัสดีด้วยกันทุกท่านเทอญ.

มหาวีโร ภิกขุกาญจน์

สารบัญ

มงคลคืออะไร ? ๑

มงคลข้อที่ ๑ อเสวนา จ พาลานํ – การไม่คบคนพาล ๑๐

มงคลข้อที่ ๒ ปณฺฑิตานญฺจ เสวนา – การคบบัณฑิต ๑๒

มงคลข้อที่ ๓ ปูชา จ ปูชะนียานํ – การบูชาบุคคลที่ควรบูชา ๑๔

มงคลข้อที่ ๔ ปฏิรูปเทสวาโส – การอยู่ในถิ่นที่เหมาะสม ๑๗

มงคลข้อที่ ๕ ปุพฺเพ จ กตปุญฺญตา – การมีบุญที่ได้ทำไว้ในชาติปางก่อน ๒๐

มงคลข้อที่ ๖ อตฺตสมฺมาปณิธิ จ – การวางตนไว้ชอบ ๒๓

มงคลข้อที่ ๗ พาหุสจฺจญฺจ – ความเป็นพหูสูต ๒๖

มงคลข้อที่ ๘ สิปฺปญฺจ – ความเป็นผู้มีศิลปะ ๒๙

มงคลข้อที่ ๙ วินโย จ สุสิกฺขิโต – ความเป็นผู้มีวินัยที่ศึกษาดีแล้ว ๓๒

มงคลข้อที่ ๑๐ สุภาสิตา จ ยา วาจา – ความเป็นผู้มีวาจาสุภาษิต ๓๔

มงคลข้อที่ ๑๑ มาตาปิตุอุปฏฺฐานํ – การบำรุงมารดาบิดา ๓๗

มงคลข้อที่ ๑๒ ปุตฺตสฺส สงฺคโห – การสงเคราะห์บุตร ๔๐

มงคลข้อที่ ๑๓ ทารสฺส สงฺคโห – การสงเคราะห์ภรรยา (สามี) ๔๓

มงคลข้อที่ ๑๔ อนากุลา จ กมฺมนฺตา – การทำงานไม่คั่งค้าง ๔๗

มงคลข้อที่ ๑๕ ทานญฺจ – การให้ทาน ๕๐

มงคลข้อที่ ๑๖ ธมฺมจริยา – การประพฤติธรรม ๕๓

มงคลข้อที่ ๑๗ ญาตกานญฺจ สงฺคโห – การสงเคราะห์ญาติ ๕๖

มงคลข้อที่ ๑๘ อนวชฺชานิ กมฺมานิ – การทำงานไม่มีโทษ ๕๙

มงคลข้อที่ ๑๙ อารตี วิรตี ปาปา – การงดเว้นจากบาป ๖๒

มงคลข้อที่ ๒๐ มชฺชปานา จ สญฺญโม – การสำรวมจากการดื่มน้ำเมา ๖๕

มงคลข้อที่ ๒๑ อปฺปมาโท จ ธมฺเมสุ – ความไม่ประมาทในธรรม ๖๘

มงคลข้อที่ ๒๒ คารโว จ – มีความเคารพ..................................... ๗๑
มงคลข้อที่ ๒๓ นิวาโต จ – ความอ่อนน้อมถ่อมตน................................๗๔
มงคลข้อที่ ๒๔ สนฺตุฏฺฐี จ – ความสันโดษ..๗๗
มงคลข้อที่ ๒๕ กตญฺญุตา – ความกตัญญู..๘๐
มงคลข้อที่ ๒๖ กาเลน ธมฺมสฺสวนํ – การฟังธรรมตามกาล ๘๓
มงคลข้อที่ ๒๗ ขนฺตี จ – มีความอดทน ๘๖
มงคลข้อที่ ๒๘ โสวจสฺสตา – เป็นคนว่าง่าย... ๘๙
มงคลข้อที่ ๒๙ สมณานญฺจ ทสฺสนํ – การเห็นสมณะ...............................๙๒
มงคลข้อที่ ๓๐ กาเลน ธมฺมสากจฺฉา – การสนทนาธรรมตามกาล ๙๕
มงคลข้อที่ ๓๑ ตโป จ – บำเพ็ญตบะ ๙๘
มงคลข้อที่ ๓๒ พฺรหฺมจริยญฺจ – การประพฤติพรหมจรรย์ ๑๐๑
มงคลข้อที่ ๓๓ อริยสจฺจานทสฺสนํ – การเห็นอริยสัจ................................๑๐๔
มงคลข้อที่ ๓๔ นิพฺพานสจฺฉิกิริยา จ – การทำพระนิพพานให้แจ้ง...........๑๐๗
มงคลข้อที่ ๓๕ ผุฏฺฐสฺส โลกธมฺเมหิ จิตฺตํ ยสฺส น กมฺปติ
จิตไม่หวั่นไหวในโลกธรรมที่เกิดขึ้น.................................... ๑๑๐
มงคลข้อที่ ๓๖ อโสกํ – จิตไม่โศกเศร้า...๑๑๓
มงคลข้อที่ ๓๗ วิรชํ – จิตปราศจากธุลี ๑๑๖
มงคลข้อที่ ๓๘ เขมํ – จิตเกษมจากโยคะ ๑๑๙
สรุปมงคลสูตร ๑๒๒

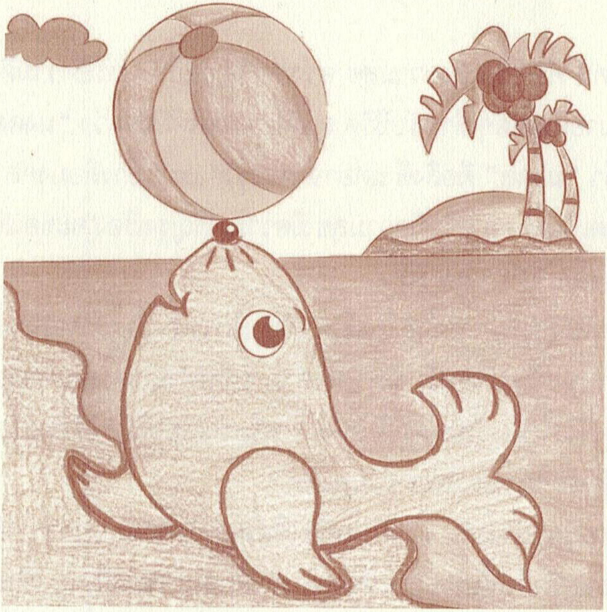

มงคลคืออะไร

มงคล คือเหตุแห่งความสุข ความเจริญรุ่งเรือง หรือความดี ดังนั้น มงคลชีวิต จึงหมายถึงสิ่งดีๆ สำหรับชีวิต ญาติโยมเคยได้ยินคำว่า **“มงคล”** กันอยู่บ่อยครั้ง รู้แต่ว่า **“มงคล”** คือสิ่งดี แต่อาจจะไม่รู้ว่า อะไรบ้างคือมงคล หรืออะไรบ้างที่ทำให้ชีวิตเป็นมงคล หรือมีความสุข มีความเจริญรุ่งเรือง จะขอเล่าความเป็นมาของมงคล ย่อๆ ให้ทราบดังนี้

ในสมัยพุทธกาลนั้น ในชมพูทวีป มีการนำเรื่องราวและเหตุการณ์ต่างๆ มาพูดคุยกันทุกวัน วันหนึ่ง มีการตั้งคำถามขึ้นท่ามกลางสมาคมว่า **“อะไรเป็นมงคล”** สิ่งที่เราเห็นเป็นมงคลใช่ไหม ? หรือว่าเสียงที่เราได้ยินเป็นมงคล ? หรือว่าความรู้สึกที่เกิดขึ้นในใจเราเป็นมงคล ?

จึงมีการถกเถียงกัน ชายคนหนึ่ง (ชื่อทิฏฐมังคลิก) บอกว่า “สิ่งที่เห็น” เป็นมงคล เพราะเช้าตื่นขึ้นมา เราเห็นพ่อแม่ เห็นเด็ก เห็นผู้ใหญ่ เห็นพระ เห็นสัตว์วิ่งไปมา เห็นต้นไม้ เห็นรถแล้วสบายใจ นี่แหละคือมงคล ชายคนที่สอง (ชื่อสุตมังคลิก) แย้งว่า สิ่งที่ท่านเห็นอาจไม่เป็นมงคลไปทั้งหมด เช่น เห็นคนทะเลาะกัน เห็นคนทำผิดศีลธรรม ก็ไม่เป็นมงคลแล้ว **“เสียง”** ที่ได้ยินต่างหากเป็นมงคล เพราะเช้าตื่นขึ้นมา ได้ยินเสียงไก่ขัน ได้ยินเสียงคนสวดมนต์ ได้ยินเสียงเพลง ได้ยิน

เสียงคนพูดไพเราะ นี่แหละเป็นมงคล ชายคนที่สาม (ชื่อมุตมังคลิก) แย้งว่า เสียงที่ได้ยินก็ไม่เป็นมงคลไปทั้งหมด บางครั้งก็ได้ยินเสียงคนทะเลาะกัน ได้ยินเสียงคนพูดคำหยาบ พูดเพ้อเจ้อก็ไม่เป็นมงคลแล้ว "ความรู้สึกดี" ต่างหากเป็นมงคล เช่น ได้กินข้าวก็มีความรู้สึกอิ่ม ได้กลิ่นดอกไม้มีความรู้สึกชื่นใจ ได้รับคำชมมีความรู้สึกมีความสุข นี่แหละคือมงคล คนทั้งสองนั้นก็แย้งเช่นกันว่าความรู้สึกก็ไม่เป็นมงคลทั้งหมด บางครั้งมีคนด่าก็รู้สึกโกรธไม่พอใจ รู้สึกเกลียด นี่ก็ไม่เป็นมงคลแล้ว

จากความคิดเห็นของคนทั้งสาม ทำให้มีคนเชื่อเป็น ๓ ฝ่าย และมีผู้สนับสนุนขยายวงกว้างไปเรื่อยๆ คนที่เชื่อทฤษฎีคนไหนก็สนับสนุนคนนั้น ไม่สนับสนุนคนอื่น จึงเกิดการแบ่งแยกกันเป็น ๓ พวกคือ พวกที่ ๑ "สิ่งที่เห็น" เป็นมงคล พวกที่ ๒ "เสียงที่ได้ยิน" เป็นมงคล พวกที่ ๓ "ความรู้สึกที่ได้รับสัมผัส" เป็นมงคล

พวกมนุษย์ถกเถียงกันเรื่องมงคลลุกลามเป็นวงกว้าง จนทำให้เทวดาตั้งแต่ชั้นล่างไปจนถึงชั้นสูงได้ยินพวกมนุษย์เถียงกันจึงนำเอาไปพูดกันในหมู่เทวดา ทำให้เทวดาเกิดความเชื่อตามกันคนละอย่างเหมือนกัน เกิดการแตกแยกกันเป็น ๓ พวกเหมือนกับมนุษย์ จึงหาข้อสรุปไม่ได้ว่าอะไรคือมงคล จะเป็นสิ่งที่เห็น เสียงที่ได้ยิน หรือความรู้สึก

ต่อมา ได้มีเทวดาชั้นสุทธาวาสผู้รู้กาลล่วงหน้า ได้ลงมาบอกมนุษย์ว่าอีก ๑๒ ปีข้างหน้า พระสัมมาสัมพุทธเจ้า จะทรงตรัสบอกว่าอะไรเป็นมงคล

๑๒ ปีผ่านไป พวกเทวดาในชั้นดาวดึงส์ นำโดยท้าวสักกะผู้เป็นจอมเทพ

จึงได้พาเทวดาจำนวนมากลงมาเฝ้าพระพุทธเจ้าที่วัดเชตวันมหาวิหาร เมืองสาวัตถี เพื่อทูลถามปัญหาเกี่ยวกับมงคล และขอให้พระองค์ทรงตรัสบอกว่า "อะไรคือสิ่งที่เป็นมงคล"

พระพุทธเจ้าทรงมีพระมหากรุณาธิคุณตรัสบอกสิ่งที่เป็นมงคลกับชีวิต จำนวน ๓๘ ประการ ในหัวข้อ "มงคลสูตร" เพื่อตอบข้อสงสัยว่า "อะไรเป็นมงคล" ให้กับหมู่เทวดาที่มาเฝ้าทูลถามพระองค์ จนทำให้เทวดาเข้าใจและบรรลุเป็นพระอริยบุคคลกันเป็นจำนวนมาก

วันรุ่งขึ้น พระองค์ได้ทรงแสดงมงคลสูตรนี้ให้กับพระอานนท์ฟังอีกครั้ง เพื่อให้พระอานนท์ได้จดจำและนำมาแสดงต่อ จนทำให้มีการจำสืบๆ กันมาจนถึงปัจจุบัน ดังมีหลักฐานจากคำขึ้นต้นของพระสูตรนี้ว่า "เอวมฺเม สุตํ แปลว่า พระสูตรนี้ ข้าพเจ้า (พระอานนท์) ได้ฟังมาแล้วอย่างนี้" ดังมีรายละเอียดดังนี้

เอวมฺเม สุตํ เอกํ สมยํ ภควา สาวตฺถิยํ วิหรติ เชตวเน อนาถปิณฺฑิกสฺส อาราเม ฯ อถ โข อญฺญตรา เทวตา อภิกฺกนฺตาย รตฺติยา อภิกฺกนฺตวณฺณา เกวลกปฺปํ เชตวนํ โอภาเสตฺวา เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ อุปสงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมนฺตํ อฏฺฐาสิ ฯ เอกมนฺตํ ฐิตา โข สา เทวตา ภควนฺตํ คาถาย อชฺฌภาสิ

พระสูตรนี้ ข้าพเจ้าได้ฟังมาแล้วอย่างนี้ว่า สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระวิหารเชตวัน อารามของท่านอนาถบิณฑิกเศรษฐีใกล้พระนครสาวัตถี ครั้งนั้นแล ครั้นปฐมยามล่วงไปเทวดาตนใดตนหนึ่งมีรัศมีงามยิ่งนัก ยังพระวิหารเชตวันทั้งสิ้นให้สว่างไสว เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ถวาย

บังคมแล้วยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ครั้นแล้ว ได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคด้วยคาถาว่า

พหู เทวา มนุสฺสา จ มงฺคลานิ อจินฺตยุํ
อากงฺขมานา โสตฺถานํ พฺรูหิ มงฺคลมุตฺตมํ

เทวดาและมนุษย์เป็นอันมาก ผู้หวังความสวัสดี ได้พากันคิดมงคลทั้งหลาย ขอพระองค์จงตรัสบอกมงคลอันสูงสุดเถิด (พระองค์จึงทรงตรัสบอกมงคล ๓๘ ประการ ดังนี้)

อเสวนา จ พาลานํ ปณฺฑิตานญฺจ เสวนา
ปูชา จ ปูชเนยฺยานํ เอตํ มงฺคลมุตฺตมํ ฯ

(๑) การไม่คบคนพาล
(๒) การคบบัณฑิต
(๓) การบูชาบุคคลที่ควรบูชา ๓ ข้อนี้เป็นมงคลอันสูงสุด

ปฏิรูปเทสวาโส จ ปุเพฺพ จ กตปุญฺญตา
อตฺตสมฺมาปณิธิ จ เอตํ มงฺคลมุตฺตมํ ฯ

(๔) การอยู่ในประเทศที่สมควร
(๕) ความเป็นผู้มีบุญอันกระทำแล้วในกาลก่อน
(๖) การตั้งตนไว้โดยชอบธรรม ๓ ข้อนี้เป็นมงคลอันสูงสุด

พาหุสจฺจญฺจ สิปฺปญฺจ วินโย จ สุสิกฺขิโต
สุภาสิตา จ ยา วาจา เอตํ มงฺคลมุตฺตมํ ฯ

(๗) ความเป็นผู้เรียนรู้มาก

(๘) การมีศิลปะวิทยา

(๙) ความมีวินัยที่ศึกษาดีแล้ว

(๑๐) การกล่าววาจาที่ดี ๔ ข้อนี้เป็นมงคลอันสูงสุด

มาตาปิตุอุปฏฐานํ ปุตฺตทารสฺส สงฺคโห

อนากุลา จ กมฺมนฺตา เอตํ มงฺคลมุตฺตมํ ฯ

(๑๑) การบำรุงมารดาบิดา

(๑๒) การสงเคราะห์บุตร

(๑๓) การสงเคราะห์ภรรยา (สามี)

(๑๔) การเป็นผู้มีการงานไม่คั่งค้าง ๔ ข้อนี้เป็นมงคลอันสูงสุด

ทานญฺจ ธมฺมจริยา จ ญาตกานญฺจ สงฺคโห

อนวชฺชานิ กมฺมานิ เอตํ มงฺคลมุตฺตมํ ฯ

(๑๕) การให้ทาน

(๑๖) การประพฤติธรรมคือกุศลกรรมบถสิบ

(๑๗) การสงเคราะห์หมู่ญาติ

(๑๘) การทำงานไม่มีโทษ ๔ ข้อนี้เป็นมงคลอันสูงสุด

อารตี วิรตี ปาปา มชฺชปานา จ สํยโม

อปฺปมาโท จ ธมฺเมสุ เอตํ มงฺคลมุตฺตมํ ฯ

(๑๙) การงดการเว้นจากความชั่ว

(๒๐) การละเว้นจากการดื่มน้ำเมา

(๒๑) ความไม่ประมาทในธรรมทั้งหลาย ๓ ข้อนี้เป็นมงคลอันสูงสุด

คารโว จ นิวาโต จ สนฺตุฏฺฐิ จ กตญฺญุตา

กาเลน ธมฺมสฺสวนํ เอตํ มงฺคลมุตฺตมํ ฯ

(๒๒) การให้ความเคารพ

(๒๓) การประพฤติอ่อนน้อมถ่อมตน

(๒๔) ความสันโดษ (๒๕) ความกตัญญูรู้คุณผู้อื่น

(๒๖) การฟังธรรมตามโอกาส, ๕ ข้อนี้เป็นมงคลอันสูงสุด

ขนฺตี จ โสวจสฺสตา สมณานญฺจ ทสฺสนํ

กาเลน ธมฺมสากจฺฉา เอตํ มงฺคลมุตฺตมํ ฯ

(๒๗) ความอดทน

(๒๘) ความเป็นผู้ว่าง่าย

(๒๙) การได้เห็นสมณะทั้งหลาย

(๓๐) การสนทนาธรรมตามโอกาส, ๔ ข้อนี้เป็นมงคลอันสูงสุด

ตโป จ พฺรหฺมจริยญฺจ อริยสจฺจาน ทสฺสนํ

นิพฺพานสจฺฉิกิริยา จ เอตํ มงฺคลมุตฺตมํ ฯ

(๓๑) มีความเพียรเป็นเครื่องเผากิเลส

(๓๒) การประพฤติพรหมจรรย์

(๓๓) การเห็นแจ้งในอริยสัจ

(๓๔) การกระทำนิพพานให้แจ้ง, ๔ ข้อนี้เป็นมงคลอันสูงสุด

ผุฏฺฐสฺส โลกธมฺเมหิ จิตฺตํ ยสฺส น กมฺปติ

อโสกํ วิรชํ เขมํ เอตํ มงฺคลมุตฺตมํ ฯ

(๓๕) จิตไม่หวั่นไหวตามโลกธรรมทั้งแปด

(๓๖) จิตไม่เศร้าโศก

(๓๗) ปราศจากธุลีคือกิเลส

(๓๘) จิตถึงความเกษมคือปราศจากโยคะกิเลส,

๔ ข้อนี้เป็นมงคลอันสูงสุด

เอตาทิสานิ กตฺวาน สพฺพตฺถมปราชิตา

สพฺพตฺถ โสตฺถึ คจฺฉนฺติ ตนฺเตสํ มงฺคลมุตฺตมนฺติ ฯ

เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย พากันปฏิบัติมงคลธรรม เครื่องให้ถึงความเจริญเช่นนี้แล้ว ย่อมเป็นผู้ไม่พ่ายแพ้ข้าศึกทุกหมู่เหล่า ย่อมถึงความสุขสวัสดีในที่ทุกสถาน, ข้อนั้น เป็นมงคลอันสูงสุดของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลายเหล่านั้น ด้วยประการนี้แล.

มงคลข้อที่ ๑

อเสวนา จ พาลานํ - การไม่คบคนพาล

คนพาล คือคนไม่ดีหรือคนชั่ว มีลักษณะที่สังเกตได้ ๓ อย่าง คือเมื่อคิด ก็คิดแต่เรื่องชั่วๆ เช่น คิดอยากได้ของผู้อื่น คิดอาฆาตพยาบาทและริษยาผู้อื่น และเห็นผิดเป็นชอบหรือมิจฉาทิฐิ เมื่อพูด ก็พูดแต่เรื่องชั่วๆ เช่น พูดเท็จ พูดส่อเสียด พูดคำหยาบ และพูดเพ้อเจ้อ เมื่อทำ ก็ทำแต่เรื่องชั่วๆ เช่น ทำร้ายกัน ลักทรัพย์ ฉ้อโกง ประพฤติผิดในกาม เสพอบายมุข ติดการพนัน

จริงอยู่ เราอยู่ในสังคมจึงต้องมีเพื่อนอย่างแน่นอน การจะสังเกตว่าคนไหน มีลักษณะเป็น "คนพาล หรือคนไม่ดี" ให้สังเกตดูว่าพฤติกรรม "ทางกาย" เป็นอย่างไร ดื่มเหล้าไหม สูบบุหรี่หรือสิ่งเสพติดให้โทษไหม ติดการพนันไหม มีนิสัยนักเลงชอบหาเรื่องไหม มีนิสัยชอบขโมยของคนอื่นไหม หรือสังเกตดูว่าพฤติกรรม

"ทางวาจา" เป็นอย่างไร หลอกลวงหรือไม่ พูดเอาแต่ได้ฝ่ายเดียวไหม ชอบพูดจายุแหย่ให้คนทะเลาะกันไหม และพูดจาหยาบคายไหม หรือสังเกตดูพฤติกรรม "ทางใจ" เป็นอย่างไร เป็นคนเห็นแก่ตัวไหม มีนิสัยเอาเปรียบผู้อื่นไหม โมโหง่ายเอาแต่ใจตัวเองไหม เป็นคนชอบเห็นคนอื่นพินาศย่อยยับไหม ถ้าใครมีพฤติกรรมเหล่านี้ นั่นแหละคือ "คนพาล" หากคบหาสมาคมด้วยก็จะเดือดร้อนอย่างแน่นอน จึงควรหลีกเลี่ยงไม่คบหาสมาคมด้วย ไม่พูดคุยอย่างสนิทสนมด้วย ไม่ยอมรับเข้ามาเป็นเพื่อน

คนพาลชอบทำแต่เรื่องไม่ดี เรื่องราวเหตุการณ์ต่างๆ ที่วุ่นวายอยู่ในบ้านเมือง หรืออยู่ในโลกนี้ ก็เกิดจากคนพาลทั้งสิ้น

รวมความแล้ว จะเห็นว่าคนพาลมีลักษณะไม่ดีทั้งกาย วาจา และใจ จึงไม่ควรคบหาสมาคมด้วยเป็นอย่างยิ่ง หากใครคบคนพาลเป็นเพื่อน ก็จะถูกแนะนำไปในทางที่ชั่วเหมือนกัน ซึ่งไม่เป็นมงคลกับชีวิตเลย

การไม่คบคนพาลเป็นเพื่อน ไม่เข้าไปนั่งใกล้ ไม่สนทนาปราศรัยใดๆ กับคนพาล ถือว่าห่างไกลจากความเสี่ยง เป็นโชคของชีวิต จะมีแต่ความสบายใจ เป็นมงคลกับชีวิตตลอดไป

มงคลข้อที่ ๒

ปณฺฑิตานญฺจ เสวนา - การคบบัณฑิต

บัณฑิต คือ ดีทั้งกาย วาจา และใจ มีลักษณะที่สังเกตได้ ๓ อย่าง คือ เมื่อคิด ก็คิดแต่เรื่องดีๆ เช่น คิดช่วยเหลือผู้อื่น ไม่คิดรังเกียจผู้อื่น มีความคิดที่เป็นเหตุเป็นผล หรือสัมมาทิฐิ เป็นคนมีจิตใจงดงาม เมื่อพูด ก็พูดแต่เรื่องดีๆ เช่น พูดจริง พูดไพเราะอ่อนหวาน พูดด้วยจิตที่เมตตา หรือวจีสุจริต เมื่อทำ ก็ทำแต่เรื่องดี ๆ เช่น ให้ทาน รักษาศีล ปฏิบัติธรรม ช่วยเหลือผู้อื่น ขยันรับผิดชอบงาน ทำงานสุจริต ไม่ยุ่งเกี่ยวอบายมุขทุกอย่าง

บัณฑิตในที่นี้ หมายถึงบัณฑิตทางธรรม คือคนที่มีคุณธรรมอยู่ในจิตใจ หากเป็นมิตรกับเรา จะมีแต่ความจริงใจ มีน้ำใจ พูดคุยด้วยจะมีแต่ความสบายใจ และจะแนะนำแต่สิ่งดีให้กับเราเสมอ เช่น จากคนเรียนไม่เก่ง ถ้าคบกับบัณฑิต ก็จะ

แนะนำสิ่งดีๆ ให้เก่งขึ้น หากมีความเดือดร้อนใดๆ ก็ให้ความช่วยเหลืออยู่เสมอ จากคนนิสัยไม่ดี ถ้าคบกับบัณฑิตนิสัยก็จะเหมือนกับบัณฑิตไปด้วย ดังภาษิตที่ว่า "คบคนเช่นใด ก็จะเป็นดังคนเช่นนั้น" หรืออีกภาษิตหนึ่งที่กล่าวไว้ว่า "คบคนพาล คนพาลพาไปหาผิด คบบัณฑิต บัณฑิตพาไปหาผลความดี"

บัณฑิตหรือคนดี อยู่ที่ไหนจะมีแต่ความสงบ ร่มเย็น ไม่เคยก่อเรื่องใดๆ ซึ่งต่างจากคนพาลหรือคนชั่ว อยู่ที่ไหนจะมีแต่เรื่องให้วุ่นวายตลอด ดังนั้น หากเรามีบัณฑิตหรือคนดีเป็นเพื่อน หรือได้คบหาสมาคมด้วยจะถือว่าเป็นโชค จะมีแต่ความสบายใจหายห่วงทุกอย่าง นี่แหละคือ "มงคลแห่งชีวิต"

เพื่อนดีมีมากหรือน้อยไม่สำคัญ ที่สำคัญอย่าคบเพื่อนชั่วก็แล้วกัน เพื่อนดีหากมีน้อยก็ยังดีกว่ามีเพื่อนชั่วเป็นจำนวนมาก ซึ่งไม่ดีเลย ดังสุภาษิตไทยที่ประพันธ์ไว้ว่า "มีเพื่อนดีเพียงหนึ่ง....ดีกว่าร้อยเพื่อนคิดริษยา....แม้มีเกลือนิดหน่อยด้อยราคา....ยังดีกว่าน้ำเค็มเต็มทะเล"

มงคลข้อที่ ๓

ปูชา จ ปูชะนียานํ - การบูชาบุคคลที่ควรบูชา

การบูชา คือการแสดงความเคารพด้วยการอ่อนน้อม นับถือ เลื่อมใส ยกย่องด้วยความบริสุทธิ์ต่อบุคคลหรือสิ่งอื่นๆ ที่ควรแก่การบูชา

สิ่งที่เราควรบูชา มีทั้งบุคคลและวัตถุที่ควรบูชา (บางอย่าง) มีดังนี้ คือ

๑. พ่อแม่ ผู้ให้กำเนิดเกิดชีวิตเรา

๒. พระพุทธเจ้า ผู้เป็นบรมครูก่อตั้งพระพุทธศาสนา

๓.พระภิกษุสงฆ์สามเณรหรือนักบวชผู้เป็นศาสนทายาทในพระพุทธศาสนา

๔. พระมหากษัตริย์ผู้ทรงธรรมและพระบรมวงศานุวงศ์

๕. ครูอาจารย์ ผู้ให้ความรู้ และบุคคลอื่นๆ ผู้เจริญด้วยอายุ และเจริญด้วยการประพฤติธรรม

ส่วนวัตถุที่ควรบูชา เช่น พระพุทธรูปหรือวัตถุมงคล ที่เป็นสัญลักษณ์ของพระพุทธเจ้าและบุคคลที่ควรบูชา ส่วนสิ่งที่ไม่ควรบูชา ไม่ว่าจะเป็นคนสัตว์หรือวัตถุ หากบูชาแล้วถือว่างมงาย เช่น บุคคลผู้ทุศีล (คนชั่ว หลอกลวง) สัตว์เดรัจฉาน จอมปลวก ต้นไม้ หรือปลัดขิก เป็นต้น

"การบูชา" พระพุทธเจ้าทรงตรัสแยกไว้ ๒ อย่างคือ

๑. อามิสบูชา คือการบูชาด้วยสิ่งของ เช่น ถวายดอกไม้ธูปเทียน หรือด้วยปัจจัย ๔ มีเงิน อาหาร เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรคแก่พระสงฆ์ พ่อแม่ ครูอาจารย์ และบุคคลที่เราเคารพ

๒. ปฏิบัติบูชา คือการบูชาด้วยการปฏิบัติ เช่น เลื่อมใสพระพุทธศาสนา ก็ตั้งใจปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธเจ้า ให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา, เคารพพ่อแม่ครูอาจารย์ ก็ตั้งใจปฏิบัติตามคำสอนของท่าน เชื่อฟังคำสั่งของท่าน มีสัมมาคารวะต่อท่าน เป็นต้น

ในการบูชาทั้งสองอย่างนี้ พระพุทธเจ้า ทรงยกย่อง "ปฏิบัติบูชา" มากกว่าเพราะจะเกิดผลให้เห็นเป็นรูปธรรม และเป็นการแสดงออกทางการปฏิบัติซึ่งดีกว่า แต่ก็ไม่ได้ให้ทิ้ง "อามิสบูชา" แต่ให้เน้นเป็นการบูชารองลงไป เพราะการบูชาด้วยสิ่งของ หรือเอาสิ่งของไปให้เพื่อบูชา ไม่สามารถพัฒนาจิตใจให้ดีขึ้นเท่ากับการสอนให้ลงมือปฏิบัติ เช่น วันเกิด เอาเครื่องไทยธรรมไปถวายสังฆทานที่วัดแล้วก็กลับมาเลี้ยงฉลอง กินเหล้าเมายากัน แต่หากบูชาด้วยการปฏิบัติ ตั้งใจ

รักษาศีล ๕ ตั้งใจปฏิบัติธรรม จะทำให้จิตใจสูง ละเว้นจากความชั่วได้ หรือบูชาต่อพ่อแม่ นำเงิน อาหาร สิ่งของไปให้พ่อแม่ ให้แล้วก็ยังมีพฤติกรรมเหมือนเดิม ไม่ได้พูดไพเราะ ไม่ได้ปรนนิบัติดูแลจิตใจท่าน และไม่ได้ปฏิบัติตามคำพร่ำสอนของท่าน ขี้เกียจเรียน ติดการพนัน ติดยาเสพติด พ่อแม่ก็ไม่มีความสุขใจ เพราะลูกไม่ได้พัฒนาให้ดีขึ้น

ดังนั้น การได้บูชาบุคคลที่ควรบูชา คือคนที่เราเคารพ นับถือ เลื่อมใส มีแต่ความสุขกายสบายใจอย่างเดียว นี่แหละคือ “มงคลแห่งชีวิต”

มงคลข้อที่ ๔

ปฏิรูปเทสวาโส - การอยู่ในถิ่นที่เหมาะสม

คำว่า "ปฏิรูปเทสวาโส" แปลว่าการอยู่ในประเทศที่เหมาะสม ส่วน "ประเทศ" ในที่นี้หมายถึงถิ่นที่อาศัยอยู่ หรือที่ตั้งของบ้านที่อาศัยนั่นเอง ส่วนคำว่า "เหมาะสม" ก็คือที่อยู่ที่มีความอบอุ่น อยู่แล้วมีความสุข ซึ่งก็คือที่อยู่ที่มีสภาพแวดสมบูรณ์ ๔ อย่างนี้ คือ

๑. **อาวาสเป็นที่สบาย** หมายถึงบ้านที่อยู่อาศัยอยู่ในทำเลที่ดี ไม่มีโจรผู้ร้าย ไม่เป็นแหล่งอบายมุข ไม่เป็นถิ่นอิทธิพล ใกล้สถานที่ออกกำลังกาย ใกล้วัด ใกล้โรงเรียน และห่างไกลจากภัยต่างๆ เช่น น้ำท้วม แผ่นดินไหว เป็นต้น เดินทางไปมาสะดวก อากาศดี

๒. **อาหารเป็นที่สบาย** หมายถึงมีแหล่งอาหารอุดมสมบูรณ์ เช่น ใกล้ตลาด ไปมาสะดวก ไร่นาอุดมสมบูรณ์

๓. **บุคคลเป็นที่สบาย** หมายถึงคนรอบข้าง ตั้งแต่คนในครอบครัวจนถึงเพื่อนบ้าน เป็นกัลยาณมิตร มีน้ำใจต่อกัน ช่วยเหลือกันและกัน

๔. **ธรรมะเป็นที่สบาย** หมายถึงใกล้สถานที่ที่เป็นเนื้อนาบุญ เช่น วัด เพื่อที่จะทำบุญและปฏิบัติธรรม ใกล้โรงเรียนหรือสถานศึกษา เพื่อให้ลูกหลานได้ไปเรียนหนังสือสะดวก ใกล้ชิดกับคนที่มีธรรมะ

บางครั้ง บ้านที่เราอาศัยอยู่ก็เป็นสิ่งที่เราเลือกสภาพแวดล้อมเองไม่ได้ เพราะอยู่ตามพ่อแม่ที่ท่านอยู่ก่อนแล้ว หรืออยู่ตามเงื่อนไขอื่นๆ อาจจะห่างจากวัด เพื่อนบ้านไม่เป็นกัลยาณมิตร แต่คนในบ้านสามารถสร้างความอบอุ่นขึ้นเองได้ โดยเริ่มจากตัวเรา สร้างความรักความเข้าใจต่อกันและกัน เป็นกัลยาณมิตรกับเพื่อนบ้าน และเจริญในธรรมอยู่ตลอดเวลา ก็ทำให้บ้านน่าอยู่เป็นปฏิรูปเทศได้

มีเพื่อนๆ ชาวเฟส (ที่รับอาหารใจนี้) อยู่ต่างประเทศหลายคน แม้ห่างไกลจากแผ่นดินเกิด ห่างพ่อแม่ ญาติพี่น้อง แต่ได้ชื่อว่าอยู่ในประเทศที่เหมาะสมเช่นกัน เพราะมีความอบอุ่นท่ามกลางคนไทยที่มีน้ำใจและความจริงใจ ไม่ใช่ญาติก็เหมือนญาติ พร้อมกันนั้นยังมีวัดไทยและพระไทยเป็นเนื้อนาบุญให้ได้ทำบุญกันเป็นประจำ

ดังนั้น หากเราได้อยู่ในที่ที่มีความสบายพร้อมทั้ง ๔ อย่างแล้ว ได้ชื่อว่าเป็นโชคหรือเป็นมงคลแห่งชีวิต แต่การอยู่ในที่ใด ในสภาพแวดล้อมอย่างไรก็ไม่สำคัญเท่ากับเมื่ออยู่แล้ว ต้องรู้จักปรับตัวปรับใจให้เข้ากับสถานที่และสภาพแวดล้อมนั้นๆ ให้ได้ หากปรับไม่ได้ อยู่ในท่ามกลางบัณฑิต ก็เป็นคนชั่วได้ นอนในห้อง

แอร์ ก็ร้อนได้ อยู่ในบ้านที่มีเครื่องอำนวยความสะดวกทุกอย่าง ก็เป็นทุกข์ได้ หรือบ้านอยู่ติดกับวัด แต่ไม่เคยเข้าวัดเลย

ในมงคลข้อนี้ ยังหมายถึงสถานที่ทำงานด้วย หากได้ทำงานในสถานที่ที่มีความสบายอย่างนี้ถือว่าเป็นมงคลแห่งชีวิตหรือเป็นโชค แต่หากมีความสบายไม่ครบทั้งหมดก็ปรับใจของเรา เพราะสภาพแวดล้อมภายนอก เราอาจเลือกไม่ได้หรือปรับไม่ได้ เราก็ฝึกปรับใจของเราให้ได้ ก็จะเป็น “มงคลสำหรับชีวิต” ของเราตลอดไป.

มงคลข้อที่ ๕

ปุพฺเพ จ กตปุญฺญตา – การมีบุญที่ได้ทำไว้ในชาติปางก่อน

ประการแรกอยากให้รู้ไว้เลยว่า ทุกคนที่เกิดมาเป็นมนุษย์นี้ เคยทำบุญไว้ในชาติปางก่อนด้วยกันทั้งนั้น เพราะการเกิดมาเป็นมนุษย์เกิดได้ด้วยบุญที่เคยทำไว้ และสิ่งที่ปรากฏในตัวเรา ตั้งแต่ร่างกาย หน้าตา ผิวพรรณ ฐานะความเป็นอยู่ล้วนเป็นผลมาจากกรรมที่ทำไว้ในชาติก่อนทั้งสิ้น ถ้าสิ่งเหล่านี้ปรากฏมาดี แสดงว่าชาติก่อนทำกรรมดีหรือทำบุญไว้ดี หากปรากฏมาไม่ดี พิกลพิการ แสดงว่าชาติก่อนทำกรรมชั่วหรือทำบาปไว้มาก ทุกคนมีกรรมเป็นกำเนิดหรือเกิดมาด้วยอำนาจกรรมของตนเองทั้งสิ้น

บุญที่มีอานิสงส์หรือมีผลปรากฏได้อย่างชัดเจน ก็คือบุญกิริยาวัตถุ ๓ อย่าง คือ

๑. ทาน คือการทำบุญด้วยการให้ เช่น ทำบุญใส่บาตร ทอดกฐิน ทอดผ้าป่า หรือถวายจตุปัจจัยแก่พระสงฆ์ หรือแก่พระพุทธศาสนาเป็นต้น มีอานิสงส์ทำให้

เกิดมามีฐานะมั่งคั่ง ร่ำรวย มีอันจะกินตลอดไป บุญที่ว่าด้วยการให้ทานนี้ ท่านกล่าวว่าถ้าจะมีอานิสงส์มาก ต้องพร้อมด้วยความบริสุทธิ์ ๓ อย่าง คือ ๑. วัตถุสิ่งของที่ถวายบริสุทธิ์ ๒. ผู้รับบริสุทธิ์ ๓. เจตนาบริสุทธิ์ จะเห็นได้ว่าการทำบุญให้ทานไม่ได้เน้นที่จำนวน มากน้อยไม่สำคัญ แต่เน้นที่เจตนาหรือศรัทธาเป็นหลัก

๒. ศีล คือการทำบุญด้วยการรักษาศีล ไม่ฆ่าผู้อื่นหรือสัตว์อื่น ไม่เบียดเบียนผู้อื่นให้เจ็บ, ไม่ลักทรัพย์, ไม่เป็นชู้กับลูก-เมีย-สามีคนอื่น, ไม่พูดโกหก สอดเสียด พูดคำหยาบ พูดเพ้อเจ้อ, ไม่ดื่มสุราและเสพสิ่งมึนเมาทุกอย่าง มีอานิสงส์ทำให้เกิดมาเป็นคนมีร่างกายสมบูรณ์ หน้าตาผิวพรรณดี เป็นคนมีเสน่ห์ พูดจาไพเราะ ไม่เจ็บป่วยง่าย มีคนนับหน้าถือตา อยากคบหาสมาคมด้วย และเป็นที่ยำเกรงของคนทั่วไป

๓. ภาวนา คือการทำบุญด้วยการฝึกจิตให้ห่างจากกิเลส หรือไม่คิดทำความชั่ว โดยการฝึกสมาธิ สวดมนต์เจริญภาวนา ฟังเทศน์ฟังธรรม เจริญวิปัสสนากรรมฐาน มีอานิสงส์ทำให้เป็นคนมีสติปัญญาดี เรียนเก่ง เข้าถึงธรรม หรือบรรลุธรรมได้ง่าย

ฉะนั้น จึงวิเคราะห์ตามเหตุตามผลนี้ได้เลยว่า ที่ได้เกิดมาเป็นคนเพราะได้ทำบุญไว้ในชาติปางก่อนอยู่แล้ว แต่จะเป็นคนอย่างไรกรรมที่ทำไว้จะจำแนกความละเอียดออกไปอีก เช่น เป็นคนฐานะดี แสดงว่าชาติก่อนทำบุญให้ทานมาดี หรือเป็นคนจน แสดงว่าชาติก่อนเป็นคนขี้เหนียว ไม่ทำทาน, หรือเกิดมาเป็นคนร่างกายสมบูรณ์ หน้าตาหล่อ-สวย แสดงว่าเมื่อชาติก่อน รักษาศีลดี ไม่เบียดเบียน

ชีวิตใคร บางคนเกิดมาเป็นคนเตี้ยบ้าง ผิวดำบ้าง พิการบ้าง หรือป่วยเป็นโรคนั้นโรคนี้ แสดงว่าชาติก่อน ทำร้ายหรือฆ่าสัตว์อื่น, หรือบางคนเกิดมามีสติปัญญาดีเรียนเก่งกว่าคนอื่น แสดงว่าชาติก่อนตั้งใจฝึกสมาธิ ตั้งใจฟังเทศน์ หรือพระอริยบุคคลที่ได้สำเร็จเป็นพระอรหันต์ แสดงว่าชาติก่อนได้ปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานอย่างสม่ำเสมอจวนเจียนจะบรรลุ เมื่อมาเกิดในชาตินี้จึงได้ฝึกต่อจนบรรลุธรรม หรือบางคนเรียนไม่เก่ง ปัญญาทึบ เรียนอะไรก็ไม่จำ แสดงว่าชาติก่อนดูถูกเหยียบหยามคนมีปัญญาน้อยกว่าตน และไม่สนใจการฝึกจิต ไม่เคยสวดมนต์หรือบางคนเกิดมาปัญญาอ่อน หรือบกพร่องทางสมอง แสดงว่าชาติก่อนชอบดูถูกการปฏิบัติธรรม หรือรังแกผู้ปฏิบัติธรรม เป็นต้น

ดังนั้น การเกิดมาเป็นมนุษย์นั้น ถือว่าเป็นโชควาสนาหรือเป็นมงคลสำหรับชีวิตเป็นอย่างยิ่ง เพราะมนุษย์สามารถพัฒนาชีวิตและจิตใจให้เจริญขึ้นไปเรื่อยๆ ได้ เราจะเกิดเป็นมนุษย์ระดับใดก็ตาม ก็สามารถพัฒนาให้สูงขึ้นไปเรื่อยๆ ได้ ชาตินี้จะเป็นอย่างไร ต้องยอมรับความจริงเพราะเป็นผลกรรมเมื่อชาติก่อนที่ผ่านไปแล้ว ชาติหน้าก็จะเป็นผลกรรมของชาตินี้ อยากให้ชาติหน้าเป็นอย่างไร จงตั้งใจทำชาตินี้ให้ดี เพราะชีวิตนี้ เป็นของเรา เราควรเลือกเอง.

มงคลข้อที่ ๖

อตฺตสมฺมาปณิธิ จ – การวางตนไว้ชอบ

“ตน” หมายถึงตัวเรา ซึ่งประกอบด้วยกายและจิต ส่วนที่สำคัญที่สุด คือ “จิต” การวางตนไว้ชอบ ก็คือการตั้งจิตให้นึกคิดแต่สิ่งที่ดีเป็นกุศล และ “กาย” ก็จะทำดีเป็นกุศลตามไปด้วย ดังภาษิตที่กล่าวว่า **“ใจเป็นนาย กายเป็นบ่าว”** การวางตนไว้ชอบ หรือทำตัวให้เป็นคนดีนั้น ก็คือทำตนให้อยู่ในกรอบของ “กายสุจริต วจีสุจริต และมโนสุจริต”

“กายสุจริต” คือการประพฤติดีทางกาย ได้แก่การจัดระเบียบกาย โดยการไม่ฆ่าสัตว์ ไม่ลักทรัพย์ ไม่ประพฤติผิดในกาม มีเมตตากายกรรมทั้งต่อหน้าและลับหลัง มีความประพฤติดี กิริยาอ่อนโยน วางตนสมควรแก่กาลเทศะ เพศ วัย ฐานะ และสังคม

“วจีสุจริต” คือการประพฤติดีทางวาจา ได้แก่การจัดระเบียบทางวาจา ได้แก่พูดคำจริง พูดไพเราะ พูดคำที่มีสาระและมีประโยชน์ ไม่พูดให้เกิดความแตกแยก ไม่นินทาว่าร้ายผู้อื่น เป็นคนมีเมตตาวจีกรรมตั้งต่อหน้าและลับหลัง

“มโนสุจริต” คือการประพฤติดีทางจิตใจ ได้แก่คิดดี ไม่คิดโกรธ ไม่คิดโลภ มีความคิดเป็นสัมมาทิฏฐิ เป็นคนมีเมตตามโนกรรม มีความจริงใจต่อคน ต่องานต่อสังคมทั้งต่อหน้าและลับหลัง

ทุกชีวิตมีหลากหลายหน้าที่การงานและความรับผิดชอบ ทั้งที่บ้าน ที่ทำงานและในสังคม ดังนั้น หากวางตนให้สุจริตหรือเหมาะสมในทุกที่ ชีวิตก็จะมีความสุข นั่นคือมงคลสำหรับชีวิตนั่นเอง

“จิตใจ” ที่คิดดี จะได้รับความรู้สึกดีๆตอบแทน คือสบายใจ ไม่กังวล ไม่เครียด “กาย” ที่ไม่ทำชั่ว รู้กาลเทศะ มีสัมมาคารวะ ก็จะได้สิ่งดีๆ ตอบแทน ไม่มีใครทำร้าย ไม่มีใครรังแก มีคนให้ความเคารพนับถือ มีแต่กัลยาณมิตร “วาจา” ที่พูดดี จะได้รับการพูดดีๆ ตอบแทน นี่เป็นผลที่วางตนดีซึ่งเป็นไปตามเหตุตามปัจจัย

ทุกคนเลือกสถานที่เกิดไม่ได้ แต่เลือกที่จะทำความดีได้ เลือกที่จะวางตนให้เป็นคนดี ชีวิตเราใครจะมากำหนดดี-ชั่วให้กับเราไม่ได้ นอกจากเราเป็นผู้กำหนดเอง ดังนั้น ควรกำหนดสิ่งดีๆ ให้กับตัวเองด้วยการทำความดี การทำความดีของ

แต่ละคน เป็นจุดเริ่มต้นที่เสมอภาคกันตั้งแต่เกิด ไม่ใช่คนรวยได้เปรียบกว่าคนจน ไม่ใช่คนมีอำนาจมีเกียรติได้เปรียบกว่าคนไม่มีอำนาจ มันอยู่ที่จิตใจที่จะฝึกให้ “สุจริต” หรือ “ทุจริต” ดังคำประพันธ์ที่ว่า

คนจะชั่ว ชั่วไซร์ ใช่เพราะชาติ
จะสามารถ ดีไซร์ ใช่ชาติส่ง
แต่คนชั่ว เพราะกรรม ที่ทำลง
และดีคง ค่ำล้ำ เพราะทำเอง.

มงคลข้อที่ ๗

พาหุสจฺจญฺจ – ความเป็นพหูสุต

ความเป็นพหูสูต แปลว่า ความเป็นผู้ฟังมามาก มีความหมายว่าความเป็นผู้คงแก่เรียน หรือเรียนเก่ง คำว่า “พหู” แปลว่า มาก ส่วนคำว่า “สุตะ” แปลว่า ฟัง หรือว่าศึกษาเล่าเรียน

การฟัง เป็นคุณสมบัติที่สำคัญของการเรียนรู้ และถ้าจะให้การเรียนรู้มีประโยชน์และมีผลมาก ต้องรู้จักฟัง หรือฟังในสิ่งที่ดีมีประโยชน์ หรือตั้งใจฟังจึงจะเกิดผล คือมีปัญญา ดังพุทธภาษิตที่ว่า “สุสฺสูสํ ลภเต ปญฺญํ แปลว่า ฟังด้วยดีย่อมได้ปัญญา”

ปัญญา แปลว่าความรอบรู้ในหลักวิชาต่างๆ ทั้งทางโลกและทางธรรม ซึ่งเป็นผลจากการเรียนรู้ โดยเฉพาะที่เกิดจากการฟัง ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของปัญญา

“ปัญญา” เกิดขึ้นและพัฒนาการจากกระบวนการ ๓ อย่าง คือ

๑. สุตมยปัญญา...ปัญญาเกิดขึ้นจากการฟัง

๒. จินตามยปัญญา....ปัญญาเกิดขึ้นจากการคิด พิจารณา ตรึกตรองสิ่งที่ได้ฟังมาแล้ว

๓. ภาวนามยปัญญา....ปัญญาเกิดขึ้นจากการลงมือทำหรือลงมือปฏิบัติในสิ่งที่คิดและพิจารณาแล้ว

ดังนั้น คนที่ประสบความสำเร็จในการศึกษา ล้วนมาจากการฟังเป็นเบื้องต้นทั้งนั้น เพราะการฟังเป็นเบื้องต้นของการศึกษา

การศึกษาของคนนั้นไม่มีการหมด ไม่มีคำว่าหยุดนิ่ง ผู้ใดได้ศึกษาอย่างต่อเนื่องผู้นั้นก็จะมีปัญญาไปเรื่อยๆ โดยเฉพาะการศึกษาเพื่อให้เกิดปัญญา ๒ ลักษณะ คือ

๑. ปัญญาทางโลก (โลกิยปัญญา) คือความรอบรู้ในหลักวิชาการต่างๆ เพื่อนำไปประกอบอาชีพ ความสำเร็จคือความสุขภายนอก

๒. ปัญญาทางธรรม (โลกุตตรปัญญา) คือความรอบรู้ความเป็นไปของชีวิตหรือสัจธรรมของชีวิต ความสำเร็จคือความสุขภายในจิตใจ

ทุกคนจะเริ่มจากเรียนรู้ที่เป็นโลกิยปัญญาก่อน สำเร็จแล้วก็ทำงาน หากมีบุญวาสนาได้ศึกษาเรียนรู้โลกุตตระ ปัญญา จะเกิดความรู้แจ้งเข้าใจสัจธรรมของชีวิตว่าทุกอย่างไม่เที่ยง (อนิจจัง) ต้องเจอทุกข์ (ทุกขัง) และตายในที่สุด (อนัตตา) เรียนรู้การทำใจในการอยู่ในโลกนี้อย่างมีความสุข

ดังนั้น "สุตะ" การฟัง คือการเรียนรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม ผู้ที่รู้จักฟัง คือผู้ที่ขยันเรียนรู้ ฟังมาก ก็รู้มาก คนที่รู้มาก ก็คือคนมีปัญญา คนมีปัญญา ท่านยกย่องว่าเป็น "บัณฑิต" คนที่เป็นบัณฑิตก็คือคนที่มีมงคลอยู่ในชีวิตนั่นเอง

อยากเป็นคนเรียนเก่ง ต้องตั้งใจฟังครู

อยากเป็นคนดี ต้องตั้งใจฟังบัณฑิต

อยากเป็นคนมีธรรมะ ต้องหมั่นฟังธรรม

มงคลข้อที่ ๘

สิปฺปญฺจ – ความเป็นผู้มีศิลปะ

ศิลปะ คือ ความสวยงามหรือความประณีต ถูกต้อง และความพิถีพิถันของงาน ที่เกิดมาจากความตั้งใจ คนมีศิลปะ คือคนที่มีความสามารถเฉพาะตัวที่แสดงออกมาเป็นผลงานได้อย่างประทับใจ

ลักษณะคุณสมบัติของคนมีศิลปะ ก็คือ

- จิตใจเย็น สุขุมรอบคอบ
- มีความขยัน อดทน หมั่นเรียนรู้
- มีความประณีต พิถีพิถัน
- เอาใจใส่ ไม่เกียจคร้าน
- รู้หน้าที่ มีความรับผิดชอบ
- มีเทคนิคเฉพาะตัว (สมอง ไหวพริบ)

คำว่า “ศิลปะ” นี้ไม่ใช่เพียงแค่งานวาด งานตกแต่งหรืองานปั้นเท่านั้น แต่เป็นคำที่นำมาใช้กับการบริหารงานของชีวิตได้ ดังนี้

๑. มีศิลปะในการทำงาน หมายถึงงานทุกอย่างที่ตนเองรับผิด ชอบ ทำด้วยความตั้งใจ เน้นคุณภาพเพื่อให้งานออกมาดี ประณีต สวยงาม และมีคุณภาพ

๒. มีศิลปะในการบริหารงาน หมายถึง การทำงานต้องเป็นนักบริหารด้วยบริหารคน บริหารงาน บริหารทรัพยากร ตามลักษณะงานที่รับผิดชอบ

๓. มีศิลปะในการบริหารชีวิต หมายถึง บริหารชีวิตตนเอง ไม่ให้เกียจคร้าน ไม่ให้ตกเป็นทาสอบายมุข บริหารให้อยู่ในทำนองคลองธรรม มีธรรมะอยู่ในใจเสมอ ทำชีวิตให้มีความสุขกายสุขใจ

ทุกคนเกิดมาย่อมมีศิลปะเป็นพรสวรรค์ติดตัวมาด้วยกันทั้งนั้น จะมากน้อยต่างกัน จากนั้นก็แสวงหาด้วยการเรียนรู้เพิ่มเติมจนทำให้มีความสามารถมากขึ้น

ความสามารถนั่นคือ “ศิลปะ” ดังนั้น ต้องกล้าที่จะแสดงศิลปะในตัวเองออกมาให้มีประโยชน์มากที่สุด โดยเฉพาะงานที่ตนเองรับผิดชอบ อย่าท้อแท้และดูถูกความสามารถของตนเอง บางคนคิดว่าตัวเองไม่มีความสามารถ เพราะไปเทียบกับคนอื่น หรือบางคนคิดว่าตนเองทำไม่ได้ เพราะยังไม่ได้ลงมือทำ บางคนเจองานยังไม่ลงมือทำก็ไม่สู้เสียแล้ว ไม่เคยคิดให้กำลังตัวเองว่า “ต้องทำให้ได้” คิดแต่บั่นทอนกำลังใจตัวเองว่า “คงทำไม่ได้” ต้องคิดเสมอว่า ไม่มีใครเก่งมาตั้งแต่เกิด ทุกคนเก่งจากการเรียนรู้ฝึกฝนทั้งนั้น เราก็สามารถเรียนรู้ ฝึกฝนได้เหมือนกับคนอื่นๆ เช่นกัน

ศิลปะสร้างได้ ขอให้คิดสร้าง อย่าคิดถอย คนมีศิลปะ คือคนที่คิดทำ และตั้งใจทำ ความสำเร็จ ความภาคภูมิใจจึงเกิดขึ้น นี่แหละ เป็นมงคลกับชีวิตตลอดไป

มงคลข้อที่ ๙

วินโย จ สุสิกฺขิโต – ความเป็นผู้มีวินัยที่ศึกษาดีแล้ว

วินัย หมายถึง ระเบียบ กฎเกณฑ์ ข้อบังคับสำหรับควบคุมความประพฤติทางกายและใจของคนในสังคมให้เรียบร้อยดีงาม ให้เป็นแบบแผนอันหนึ่งอันเดียวกัน จะได้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ไม่กระทบกระทั่งซึ่งกันและกัน ให้ห่างไกลจากความชั่วทั้งหลาย

วินัยจะเกิดขึ้นกับใคร ผู้นั้นต้องศึกษา เรียนรู้ และปฏิบัติตาม แล้วจะกลายเป็นคนมีวินัย เมื่อคนแต่ละคนมีวินัย สังคมก็มีวินัย ผลก็คือความสุข ความสงบ ความเป็นระเบียบ เกิดขึ้นกับสังคมนั่นเอง มนุษย์เป็นสัตว์สังคม มีการอยู่ร่วมกันในสังคม หากขาดระเบียบวินัยต่างคนต่างทำตามอำเภอใจ ย่อมเกิดความขัดแย้งกัน ทะเลาะกัน กลายเป็นสังคมไม่มีวินัย ทำให้ไม่มีความสงบสุขในสังคมจึงกลายเป็นผลเสียกับสังคมนั้นๆ ดังนั้น ทุกคนจึงควรสร้างวินัยให้เกิดขึ้น คือ

- สร้างวินัยในตัวเอง คือจัดระเบียบและกฎเกณฑ์ให้กับตนเอง สร้างคุณธรรมประจำใจโดยการละเว้นจากอกุศลกรรม ๑๐ ประการ คือการไม่ทำความชั่วทางกาย วาจา ใจ โดยมีกรอบของวินัยคือ ศีลธรรม

- สร้างวินัยในสังคม คือการยอมรับและเคารพกฎเกณฑ์ สิทธิมนุษยชนและกฎประชาธิปไตยของสังคมที่ตนเองอาศัยและทำงาน โดยมีกรอบของวินัยคือกฎหมาย รวมแล้วทุกคนจะมีกรอบวินัยทั้งศีลธรรมและกฎหมายให้ปฏิบัติควบคู่กันไป หรือควบคุมทั้งกายและใจนั่นเอง

ทุกคนที่เกิดมาในโลกนี้ จะเป็นพระภิกษุสามเณรหรือฆราวาสก็ตาม ล้วนมีกรอบของวินัยให้ปฏิบัติด้วยกันทั้งสิ้น ดังนั้น หากต้องการให้ตนเองและสังคมที่อาศัยอยู่มีความสุข ความสงบ และความเป็นระเบียบเรียบร้อย ต้องร่วมกันเคารพวินัย และปฏิบัติตามวินัยอย่างเคร่งครัดจนเกิดความเคยชิน เพราะนอกจากจะสร้างระเบียบให้กับตนเองและสังคมแล้วยังเป็นการสร้างจิตสำนึกให้เกิดขึ้นด้วย

ผลของการมีวินัยนั้นยิ่งใหญ่มาก ยิ่งใหญ่ระดับโลก เพียงเพราะเริ่มต้นจากจุดเล็กๆ ที่ตัวเรา ตัวเราทุกคนมีวินัย สังคมเล็กๆไปถึงสังคมระดับโลกก็มีวินัยตามไปด้วย พระพุทธเจ้าทรงมองเห็นเรื่องการรักษาวินัยนี้ เป็นเรื่องสำคัญ จึงทรงยกให้เป็นมงคลข้อหนึ่งในมงคล ๓๘ ประการ นั่นคือ “วินโย จ สุสิกฺขิโต เอตมฺมงฺคลมุตฺตมํ แปลว่าความเป็นผู้มีวินัยที่ศึกษาดีแล้วเป็นมงคลอย่างสูงยิ่ง”

มงคลข้อที่ ๑๐

สุภาสิตา จ ยา วาจา – ความเป็นผู้มีวาจาสุภาษิต

วาจาสุภาษิต หมายถึงคำพูดที่พูดออกมาดี ไพเราะ น่าฟัง เป็นคำจริง การพูดคุยกันเป็นเรื่องธรรมดาปกติในการสื่อสารของมนุษย์ แต่ที่สำคัญคือคำพูดที่ใช้ในการสื่อสารนั้น ต้องเป็นวาจาสุภาษิตจึงจะเกิดประโยชน์กับผู้พูดและผู้ฟัง หากเป็นวาจาทุพภาษิต หรือคำพูดที่หลอกลวง ไม่จริง ไม่น่าฟัง ย่อมมีปัญหาอย่างแน่นอน เพราะหลายครั้งปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมเรา มาจากคำพูดที่โกหกกัน พูดเสียดสีกัน พูดคำหยาบใส่กัน หรือพูดด่าใส่กัน

คำพูดที่เป็น "วาจาสุภาษิต" หรือคำพูดที่ดีนั้น ต้องประกอบด้วยลักษณะดังนี้

๑. เป็นคำจริง (สัจจวาจา) คือข้อมูลที่ถูกต้อง มีหลักฐานอ้างอิงได้ ไม่ได้ปั้นแต่งขึ้นมาพูดเอง

๒. เป็นคำสุภาพ อ่อนหวาน (สัณหวาจาหรือปิยวาจา) คือพูดด้วยภาษาที่สุภาพ อ่อนหวาน ไพเราะ น่าฟัง ไม่มีคำหยาบ หรือคำด่า

๓. เป็นคำพูดที่มีประโยชน์ (อัตถสัญหิตาวาจา)คือมีประโยชน์ และมีสาระต่อผู้ฟัง สามารถนำเอาไปใช้ได้จริง เกิดประโยชน์ในทางปฏิบัติ

๔. พูดด้วยจิตที่มีเมตตา (เมตตจิตตภาสิตา) คือพูดด้วยจิตที่เมตตา มีความปรารถนาดี และมีความจริงใจ

๕. พูดได้ถูกกาลเทศะ (กาลภาสิตา) คือพูดถูกกาลเทศะต่อคน ต่อสถานที่ต่อสังคม พูดสิ่งที่สมควรพูด ไม่พูดสิ่งที่ไม่สมควรพูด

ทุกคนมีคำพูดเป็นการสื่อสารด้วยกันทั้งนั้น อยู่ที่ว่าสื่อสารกับใคร มีความสำคัญอย่างไร เช่น พ่อแม่สื่อสารกับลูก ครูอาจารย์สื่อสารกับลูกศิษย์ นักการเมืองสื่อสารกับประชาชน เพื่อนสื่อสารกับเพื่อน ดังนั้น จึงต้องสื่อสารด้วยคำพูดที่มีคุณสมบัติตามนี้ หากคำพูดที่สื่อสารนั้นขาดคุณสมบัติตามนี้ คนพูดจะเป็นคนที่ใช้ไม่ได้ ขาดความเชื่อถือ ไม่มีความจริงใจ เหลาะแหละทันที

คนที่มีวาจาสุภาษิต หรือพูดดี ถือว่าเป็นคนมีเสน่ห์ เป็นที่รักและเป็นที่ชอบใจของคนที่ได้ยิน ถ้าจะให้คำพูดเป็นคำพูดที่ดี ก่อนพูดออกจากปากนั้น ต้องผ่านการไตร่ตรองจากสติปัญญาเสียก่อน โบราณจึงสอนว่า “ต้องคิดก่อนพูด ไม่ใช่พูดก่อนคิด” “ก่อนพูดเราเป็นนายของคำพูด หลังจากพูดคำพูดเป็นนายเรา” ดังนั้น เมื่อพูดแล้ว ผู้พูดต้องรับผิดชอบในคำพูดของตนเอง

คำพูด จึงถือว่ามีอิทธิพลมาก พูดให้คนรัก ให้คนเกลียด หรือให้คนทะเลาะ

กันก็ได้ สุนทรภู่ได้ประพันธ์คำกลอนสอนไว้ว่า..

ถึงบางพูดพูดดีเป็นศรีศักดิ์....

มีคนรักรสถ้อยอร่อยจิต.....

แม้พูดชั่วตัวตายทำลายมิตร.....

จะชอบผิดในมนุษย์เพราะพูดจา.....

โดยธรรมชาติทุกคนต้องการให้คนพูดดีกับตนทั้งนั้น ดังนั้น เราก็ต้องพูดดีกับคนอื่นเช่นกัน พูดดีออกไป จะได้รับคำพูดดีกลับมา คนพูดดีจึงเกิดเป็นมงคลกับตนเองตลอดไป.

มงคลข้อที่ ๑๑

มาตาปิตุอุปฏฺฐานํ – การบำรุงมารดาบิดา

มารดาบิดาหรือแม่และพ่อ เป็นบุคคลสำคัญที่สุดในชีวิตลูก เป็นบุคคลที่มีพระคุณยิ่งใหญ่ที่สุดที่ลูกทุกคนต้องจำใส่ใจและตอบแทนพระคุณของท่านตลอดชีวิตของลูก ไม่ว่าท่านจะมีชีวิตอยู่หรือตายไปแล้วก็ตาม เพราะท่านเป็นผู้ให้กำเนิดชีวิตเรา และเลี้ยงดูเราจนเติบโต ทำให้มีชีวิตอยู่ได้ถึงทุกวันนี้ อยากรู้ว่าพระคุณของท่านยิ่งใหญ่ขนาดไหน ลองนั่งพิจารณาดูก็ได้ว่าตลอดชีวิตของเรา ตั้งแต่เกิดมาถึงขณะนี้ ท่านให้อะไรกับเราบ้าง และให้อย่างไร จะเห็นว่าท่านให้และให้กับเรามาโดยตลอด ให้ไม่เคยหวังสิ่งใดตอบแทน ให้ให้เรามีชีวิตรอด ไม่ได้รับความลำบาก ให้ได้รับความสบาย ดูแลตั้งแต่อยู่ในท้อง พอออกจากท้องยังคอยดูแลไม่ให้หิว ไม่ให้เจ็บ ให้มีความปลอดภัย ให้เป็นคนเก่งมีความรู้ ทั้งๆ ที่เวลาท่านให้

กับเรา ตัวท่านจะต้องลำบาก จะต้องเหนื่อยท่านก็ยอมทุกอย่าง "แม่และพ่อ" จึงถือว่าเป็นบุคคลที่เก่งมาก ไม่ว่าจะมีลูกกี่คนก็เลี้ยงได้หมด ไม่ว่าจะยากจนอย่างไรก็ไม่เคยให้ลูกต้องอด ไม่ว่าตัวเองจะลำบากขนาดไหนก็ไม่ปล่อยให้ลูกลำบาก แม่พ่อบางคนเป็นคนจน แต่สอนให้ลูกกลายเป็นคนรวยได้ เป็นคนไมมีความรู้ แต่สอนให้ลูกเป็นดอกเตอร์ได้ ดังนั้น พระพุทธเจ้าจึงทรงยกย่องแม่และพ่อไว้ในสพรหมสูตรว่า

"พฺรหฺมาติ ภิกฺขเว มาตาปิตูนเมตํ อธิวจนํ ปุพฺพเทวาติ...ปุพฺพาจริยาติ...อาหุเนยฺยาติ.

"ภิกษุทั้งหลาย คำว่า พรหม.. บูรพเทพ (เทวดาตนแรก)...บูรพาจารย์ (ครูคนแรก)....อาหุไนยบุคคล นั่นเป็นชื่อของแม่และพ่อ"

แม่และพ่อ เป็นดุจดัง **"พระพรหม"** คือ มี ๔ หน้า คือ **"เมตตา"** มีความรักลูกๆ ทุกคน ปรารถนาดีให้ลูกๆ มีความสุขทั้งกายและใจ **"กรุณา"** มีความสงสาร ไม่อยากให้ลูกๆ ได้รับความทุกข์ทั้งกายและใจ **"มุทิตา"** มีความสุขเมื่อลูกๆ ได้ดี หรือประสบความสำเร็จ **"อุเบกขา"** มีความยุติธรรมในลูกๆ ทุกคน เมื่อลูกผิด วางตนเป็นกลาง ไม่เข้าข้างลูก

แม่และพ่อ..เป็นดุจดัง **"บูรพเทพ"** หรือเทวดาที่เหนือกว่าเทวดาตนอื่นๆ จะคอยปกป้อง คุ้มครองลูกๆ ไม่ให้ได้รับความลำบากและได้รับอันตราย

แม่และพ่อ..เป็น **"บูรพาจารย์"** หรือครูคนแรกของลูก ที่สอนลูกมาตั้งแต่เกิดใหม่ๆ สอนให้นั่ง ให้ยืน ให้เดิน ให้กิน ให้พูด สอนให้เป็นคนดี จะคอยสอนตลอดแม้ลูกจะโตเป็นผู้ใหญ่แล้ว

แม่และพ่อ..เป็น **"อาหุไนยบุคคล"** คือเป็นบุคคลที่ควรบูชา เป็นพระอรหันต์ของลูก ที่ลูกๆ ทุกคน ควรบูชาท่านด้วยการบูชา ๒ อย่าง คือ ๑. ปฏิบัติบูชา บูชาด้วยการเชื่อฟังคำสั่งสอนของท่าน ๒. อามิสบูชา บูชาด้วยการให้สิ่งของที่จำเป็นกับท่าน

ดังนั้น แม่และพ่อจึงเป็นผู้มีพระคุณกับลูกที่ยิ่งใหญ่หาสิ่งใดมาเปรียบมิได้ จึงควรที่ลูกจะต้องตอบแทนท่าน โดยการบำรุงหรือเลี้ยงดูด้วยกาย วาจา และใจ **"บำรุงกาย"** คือบำรุงร่างกายท่านให้มีอาหาร เสื้อผ้า เงินทองให้สมบูรณ์ **"บำรุงด้วยวาจา"** คือการพูดคุยกับท่านด้วยคำที่ไพเราะ อ่อนหวาน **"บำรุงด้วยใจ"** คือการรักษาใจท่าน ไม่ทำให้ท่านต้องน้อยใจ ต้องอึดอัดใจ พาท่านไปทำบุญให้จิตใจท่านมีความสุข

ลูกๆ ทุกคนต้องคิดอยู่เสมอว่า เราโตขึ้นหรืออายุมากขึ้นทุกวัน แม่และพ่อก็แก่หรืออายุเหลือน้อยลงทุกวัน ดังนั้น จึงควรบำรุงหรือเลี้ยงดูท่านในขณะที่ท่านยังมีชีวิตอยู่นี้แหละดีที่สุด อย่าปล่อยให้ท่านต้องอยู่อย่างลำบาก โดดเดี่ยว หว้าเหว่ เหงา หรือใครที่แม่และพ่อจากไปแล้ว ควรบำรุงหรือเลี้ยงวิญญาณท่านด้วยการทำบุญกุศลอุทิศไปให้ ดวงวิญญาณท่านจะได้มีความสุขในสัมปรายภพ

การบำรุงหรือเลี้ยงดูแม่และพ่อของลูกนั้น นอกจากทำให้แม่และพ่อมีความสุขแล้ว บัณฑิตก็ยกย่อง สรรเสริญว่าเป็นคน **"กตัญญู"** และมีอานิสงส์ทำให้เจริญรุ่งเรือง เพราะมีเทวดาและพรหมคอยคุ้มครองส่งเสริมให้มีความสุข ความเจริญรุ่งเรืองตลอดไป นี่แหละคือ "มงคลแห่งชีวิต"

มงคลข้อที่ ๑๒

ปุตฺตสฺส สงฺคโห – การสงเคราะห์บุตร

บุตร หมายถึงลูกทั้งหญิงและชายของพ่อแม่ เป็นสมาชิกที่สำคัญของครอบครัวเพราะจะเป็นที่รักของพ่อแม่ ทุกคนเมื่อแต่งงานก็ปรารถนาอยากมีลูกเพื่อเป็นสายสัมพันธ์ของครอบครัว และเพื่อสืบต่อวงศ์ตระกูล จะสังเกตว่าเมื่อมีลูกแล้วชีวิตคนเป็นแม่และพ่อจะมีความสุขเพิ่มมากขึ้น เพราะลูกเป็นดั่งแก้วตาดวงใจของท่าน

แม่และพ่อทุกคน ปรารถนาอยากให้ลูกเป็นคนดีด้วยการพร่ำสอนอยู่ตลอดเวลา แต่ก็ไม่ได้สมหวังทุกคน บางคนเลี้ยงลูกได้ดี บางคนเลี้ยงลูกไม่ได้ดี ท่านจึงกล่าวบุตรหรือลูกไว้ ๓ ประเภท คือ

๑. อภิชาตบุตร คือบุตรที่มีความดี คุณธรรม และความ สามารถเหนือกว่าพ่อแม่

๒. อนุชาตบุตร คือบุตรที่มีความดี คุณธรรม และความ สามารถเสมอพ่อแม่

๓. อวชาตบุตร คือบุตรที่มีความดี คุณธรรม และความ สามารถต่ำกว่าพ่อแม่

การสงเคราะห์บุตร คือการเลี้ยงดูลูกทุกคนให้เป็นคนดี ให้เป็นอภิชาตบุตร หรือเป็นอนุชาตบุตรก็ยังดี การเลี้ยงลูกของพ่อแม่นั้น ท่านเลี้ยงดูทุกอย่างทั้งอาหาร เครื่องใช้ต่างๆ รวมถึงคำสอนที่ให้ลูกเป็นคนดี ไม่มีพ่อแม่คนใดปรารถนาให้ลูกของตนเป็นคนเลว หรือเป็นอวชาตบุตร ต้องการให้เป็นคนดี จึงทุ่มเททั้งแรงกายแรงใจทำทุกอย่างเพื่อลูกของตนเอง

พระพุทธเจ้าทรงวางหน้าที่การสงเคราะห์บุตรของพ่อแม่ ดังนี้

๑. อบรมสั่งสอนไม่ให้ลูกทำความชั่ว

๒. ปลูกฝัง และสนับสนุนให้ลูกทำความดี

๓. ส่งเสริมให้ลูกมีการศึกษาเพื่อมีอาชีพที่ดี

๔. พิจารณาเลือกคู่ครองที่ดีให้

๕. มอบทรัพย์มรดกให้ในโอกาสอันควร

แม่และพ่อ เมื่อมีลูกถือว่ามีหน้าที่ในการสงเคราะห์บุตรทันที ต้องทำหน้าที่นี้ให้สมบูรณ์ แม้จะยากลำบากอย่างไร ก็ไม่ย่อท้อ ยิ่งในสถานการณ์ปัจจุบันนั้นเลี้ยงลูกยากขึ้นว่าแต่ก่อนหลายเท่า เพราะภาวะเศรษฐกิจ สังคม ค่านิยมเปลี่ยนไป พ่อแม่ต้องหาเงินมากขึ้น ต้องระวังภัยของลูกมากขึ้น ต้องใกล้ชิดกับลูกมาก

ขึ้น ด้วยความรักที่มีต่อลูกไม่ว่าจะเป็นภาระหนักอย่างไร ท่านทั้งสองอดทนเพื่อความสุขและความสำเร็จของลูกเสมอ จะเห็นได้ว่าพ่อแม่ ๒ คนเลี้ยงลูกได้หลายคนโดยไม่บ่น แต่ลูกหลายคนเลี้ยงพ่อแม่ ๒ คนไม่ได้

ปัจจุบันการมีลูก ถือว่าเป็นกระบวนการหนึ่งของการวางแผนครอบครัว จะมีลูกกี่คน โตขึ้นให้ลูกเรียนอะไรและเป็นอะไร สามารถวางแผนล่วงหน้าได้ ต่างจากอดีตที่มีลูกมาก และไม่สามารถวางแผนล่วงหน้าได้ ต้องเลี้ยงไปตามมีตามเกิด

การสังเคราะห์หรือเลี้ยงดูลูก จึงเป็นความสุขของพ่อแม่ เพราะท่านทำด้วยความรักและความปรารถนาดีที่บริสุทธิ์ หากลูกทุกคนรักพ่อแม่ จงช่วยท่านด้วยการเชื่อฟังและปฏิบัติตาม ไม่ดื้อ เป็นอภิชาตบุตร จะทำให้ท่านมีความสุขมาก เพราะนั่นคือ "มงคลแห่งชีวิต" ของพ่อแม่

มงคลข้อที่ ๑๓

ทารสฺส สงฺคโห – การสงเคราะห์ภรรยา (สามี)

การสงเคราะห์ภรรยาในมงคลข้อนี้รวมถึงสามีด้วย ผู้เป็นภรรยาก็ต้องสงเคราะห์สามี ผู้เป็นสามีก็ต้องสงเคราะห์ภรรยา การสงเคราะห์คือการช่วยเหลือกัน เอื้อเฟื้อกัน ให้เกียรติกัน เพราะทั้งภรรยาและสามีคือคู่ครองที่อยู่ด้วยกันอย่างถูกกฎหมายและเป็นที่ยอมรับของสังคม

ดังนั้น เมื่อทั้งคู่ได้ตกลงปลงใจที่จะใช้ชีวิตคู่เป็นสามีภรรยากัน จึงต้องมีการสงเคราะห์หรือเอื้อเฟื้อซึ่งกันและกันอย่างปฏิเสธไม่ได้ พระพุทธเจ้า จึงทรงตรัสการสงเคราะห์กันและกันนี้ว่า "เป็นมงคล" เพราะเป็นสิ่งที่ทั้งคู่ควรทำ และเมื่อทำแล้วความสุขหรือความเป็นมงคลจะเกิดขึ้นแก่ครอบครัว การสงเคราะห์กันและกันที่ทรงวางเป็นแนวให้ปฏิบัติมีดังนี้

"สามี" ควรสงเคราะห์ภรรยา คือ

๑. ยกย่องและให้เกียรติว่าเป็นภรรยา

๒. ไม่ดูหมิ่น หรือไม่ดูถูกภรรยาเกี่ยวกับชาติตระกูล ฐานะ หรือการกระทำในกรณีที่ทำอะไรไม่ถูก

๓. ไม่ประพฤตินอกใจภรรยาทั้งต่อหน้าและลับหลัง

๔. มอบความเป็นใหญ่ในบ้าน เก็บเงิน ดูแลการจับจ่ายต่างๆ ภายในบ้าน

๕. ให้เครื่องแต่งตัว หรือตามใจในสิ่งที่ถูกต้อง

"ภรรยา" ควรสงเคราะห์สามี ดังนี้

๑. จัดงานบ้านงานเรือนให้สะอาดเรียบร้อย ไม่บกพร่อง

๒. สงเคราะห์ญาติสามี โดยการเอื้อเฟื้อมีน้ำใจต่อกัน และไม่ดูถูกใดๆ ทั้งสิ้น

๓. ไม่ประพฤตินอกใจสามี คือการไม่คบชู้ หรือปันใจให้ชายอื่น ซื่อสัตย์ต่อสามีคนเดียว

๔. รักษาทรัพย์ของครอบครัวให้ดี ไม่ใช้จ่ายฟุ่มเฟือย

๕. ขยันทำงาน ไม่เที่ยว ไม่เกียจคร้าน ไม่ติดอบายมุขต่างๆ ทำตนเป็นแม่บ้านที่ดี

คนที่ใช้ชีวิตคู่กันฉันท์สามีภรรยานั้น ทางพระพุทธศาสนากล่าวว่าเป็นบุพเพสันนิวาส คือเคยอยู่ร่วมกันมา หรือเคยทำบุญร่วมกันมาในชาติปางก่อน หากบางคนเกิดความสงสัยว่า เมื่อเคยทำบุญร่วมกันมา แล้วทำไมบางคู่ถึงทะเลาะกัน อย่าร้างกันไป นั่นเพราะเป็นไปตามเหตุตามปัจจัยที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน บุญเก่า

ที่เคยทำกันมาส่งผลให้มาเจอกัน แต่เหตุและปัจจัยในปัจจุบันหรือสถานการณ์ปัจจุบันเป็นตัวแปรที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ปัจจัยในปัจจุบันมายั่วยวนทำให้นิสัยเปลี่ยนแปลงได้ ทำให้พฤติกรรมเปลี่ยนแปลงได้

ชีวิตคู่ นับจากวันที่อยู่ร่วมกันเป็นสามีภรรยา ถือว่าเป็นคู่สร้างคู่สมแล้ว เป็นคู่ที่สมควรสร้างให้เป็นคู่สามีภรรยากัน เพื่อจะให้เป็นคู่สร้างคู่สมที่สมบูรณ์ ต้องร่วมกันสร้างคุณสมบัติของคู่สร้างคู่สมให้เกิดขึ้นอย่างสมบูรณ์ ดังนี้

๑. สมสัทธา คือมีศรัทธาเสมอกัน หมายถึงสร้างศรัทธาให้เหมือนกันไม่ขัดแย้งกัน รวมถึงปรับนิสัยให้เหมือนกันด้วย

๒. สมสีลา คือศีลเสมอกัน มีศีลธรรม หรือหลักปฏิบัติที่เหมือนกัน ถ้าแตกต่างกันมักจะไปกันไม่ค่อยได้

๓. สมจาคะ คือมีการเสียสละเสมอกัน หมายถึงมีจิตใจเอื้อเฟื้อเพื่อแผ่ชอบให้ทานเหมือนกัน

๔. สมปัญญา คือมีปัญญาเสมอกัน หมายถึงมีความคิดหรือทัศนคติเหมือนกัน หรือมีสติปัญญาที่เหมือนกัน หากแตกต่างกันมากก็จะเป็นจุดอ่อนให้ดูถูกกันได้

หากปรับให้คุณสมบัติเหล่านี้เสมอกันได้ จะลดช่องว่างความเหลื่อมล้ำลงได้ และจะทำให้ชีวิตคู่อยู่กันอย่างมีความสุข คู่ครองบางคู่ที่อย่าร้างกัน มักอ้างว่าทัศนคติไม่ตรงกัน นิสัยไปกันไม่ได้ เพราะไม่มีการปรับให้ตรงกัน ต่างคนก็ถืออัตตา

ไม่ยอมกันและกัน จึงเป็นเหตุให้ต้องเลิกร้างกัน และเป็นปัญหาตามมา

ดังนั้น เมื่อคิดจะใช้ชีวิตคู่ จึงต้องเรียนรู้การสังเคราะห์กันและกัน หรือเรียนรู้การอยู่ร่วมกัน เพื่อชีวิตคู่จะได้มีความสุข และเป็นมงคลกับชีวิต

มงคลข้อที่ ๑๘

อนากุลา จ กมฺมนฺตา – การทำงานไม่คั่งค้าง

"การงาน" ถือว่าเป็นหน้าที่สำคัญที่มนุษย์ขาดไม่ได้ เป็นกฎของสังคมที่ทุกคนต้องทำงานจึงจะอยู่ในสังคมได้อย่างสมบูรณ์ แม้ไม่ชอบหรือไม่ต้องการก็ต้องทำ เพราะเป็นกลไกสร้างความมั่นคงสร้างฐานะให้กับชีวิต ทุกคนตั้งแต่เล็กจนโตต้องมีหน้าที่การงานให้ทำด้วยกันทั้งนั้น หน้าที่ของเด็กก็อย่างหนึ่ง หน้าที่ของผู้ใหญ่ก็อย่างหนึ่งแตกต่างกันไป จึงกล่าวได้ว่า ทุกคนมีงานหรือมีหน้าที่จะต้องทำด้วยกันทั้งนั้น คนไม่ทำงานถือว่าเป็นคนไร้ค่า ดังนั้น การงานจึงเป็นอาชีพที่สร้างรายได้และความสำเร็จให้กับคนเรา หากใครต้องการมีรายได้มาก และต้องการความสำเร็จในหน้าที่การงาน จึงต้องทำการงานนั้นให้สมบูรณ์ ขยัน ไม่ทำงานคั่งค้าง เพราะการทำงานคั่งค้างนั้นเป็นอุปสรรคขัดขวางความเจริญรุ่งเรือง

เป็นลักษณะของคนขี้เกียจ ไม่สู้งาน งานไม่สำเร็จ และจะทำให้ติดเป็นนิสัยไม่ดี ผลสุดท้ายก็คือล้มเหลวในชีวิต ครอบครัวไม่เจริญ เงินไม่พอใช้ เป็นหนี้เป็นสิน ไม่มีเครดิต ขาดความเชื่อถือของสังคม

การทำงานคั่งค้าง มีหลายลักษณะ คือ

๑. ทำงานไม่ถูกกาล คือทำงานไม่ถูกกาลเทศะ ทำงานสาย ไม่ตรงต่อเวลา ผัดวันประกันพรุ่ง ไม่ใส่ใจในงานที่ทำ

๒. ทำงานไม่ถูกวิธี คือไม่รู้จักเรียนรู้งานให้ชัดเจน ไม่ถนัดกับงานที่ทำ ขยันไม่ถูกที่ ขยันในสิ่งที่ไม่มีประโยชน์

๓. ไม่ยอมทำงาน คือเกียจคร้านในการทำงาน อ้างโน้นอ้างนี่ ติดอบายมุข

ดังนั้น การงานจะสมบูรณ์ได้ ต้องมีหลักคุณธรรมเป็นเครื่องกระตุ้นให้เกิดความสำเร็จ พระพุทธเจ้าทรงตรัสคุณธรรมที่ทำให้การงานสมบูรณ์ไว้คือ "อิทธิบาท" หรือคุณธรรมให้บรรลุความสำเร็จ ๔ อย่าง คือ

๑. ฉันทะ คือมีความพอใจหรือรักในงานหรืออาชีพที่ทำ ฝึกมองหาข้อดีของงานที่ตนเองทำเพื่อจะได้เกิดความพอใจ

๒. วิริยะ คือความขยันหมั่นเพียร มีความอุตสาหะในงานที่ทำ ไม่เห็นแก่ความเหน็ดเหนื่อย

๓. จิตตะ คือเอาใจใส่ในงานที่ทำ มุ่งมั่นไม่เกียจคร้าน มีความตั้งใจจริง มีความรับผิดชอบ

๔. วิมังสา คือใช้ปัญญาพิจารณาว่างานที่ทำนั้นเป็นงานสุจริต ไม่ผิดกฎหมาย ฉลาดในการทำงานให้สำเร็จ

หากทุกคนมีคุณธรรมนี้อยู่กับตัว ย่อมประสบความสำเร็จตามชื่อของคุณธรรมอย่างแน่นอน ประสบความสำเร็จทั้งการงาน การเงิน ครอบครัวมีความสุขและเจริญรุ่งเรือง

คนเรา จะทำหน้าที่การงานใดไม่สำคัญเท่ากับทำงานที่สุจริตและตั้งใจทำงานนั้นๆ ให้ดี เพราะทุกคนไม่อาจเลือกงานได้ตามใจชอบทั้งหมด บางครั้งจำเป็นต้องทำงานที่ไม่ชอบหรือตามเงื่อนไขต่างๆ เช่น การศึกษาน้อย ไม่อาจทำงานในตำแหน่งสูงๆ ได้ หรือได้ทำงานที่ไม่ตรงกับความถนัดของตน เป็นต้น ก็สามารถปรับให้ชอบหรือปรับให้ตรงได้ อีกบางคนมีนิสัยที่ตรงกันข้ามนี้ มีการศึกษาสูง แต่ไม่สู้งาน หรือได้ทำงานตรงกับที่เรียนมา แต่ขี้เกียจทำงาน ทำงานไม่มีประสิทธิภาพก็มี

พระพุทธเจ้าทรงมองเรื่องการงานหรืออาชีพของตนเป็นเรื่องสำคัญ จึงทรงตรัสไว้ในมงคล ๓๘ ประการ หากผู้ใดไม่ทำงานคั่งค้าง ไม่วางธุระ เอาใจใส่ในงานที่ตนรับผิดชอบ ทำงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ความสำเร็จ และความสุข ย่อมเกิดขึ้นแก่ผู้นั้นอย่างแน่นอน

มงคลข้อที่ ๑๕

ทานญจ – การให้ทาน

"ทาน" แปลว่า การให้ การแบ่งปัน การเสียสละ หรือการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่ผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน หรือให้ด้วยน้ำใจที่ประเสริฐ หรือน้ำใจที่บริสุทธิ์ การให้นี้ จึงถือว่าเป็นการแสดงความมีน้ำใจดีต่อผู้รับ เป็นการมอบความสุขให้กับผู้อื่น การให้คือความสุข สุขทั้งผู้ให้และผู้รับ ไม่ว่าจะเป็นคนหรือสัตว์ก็ตาม ถ้าได้รับน้ำใจไมตรีจากผู้ให้ จะเกิดความประทับใจ มีความสุข เกิดความรักในผู้ให้มิเสื่อมคลาย ดังพุทธพจน์ที่ว่า "ททมาโน ปิโย โหติ....ผู้ให้ย่อมเป็นที่รัก" ดังนั้น "ทาน หรือการให้" จึงเป็นธรรมะที่สร้างความยึดเหนี่ยวจิตใจต่อกันและกัน เป็นการผูกมิตรไมตรีที่ยิ่งใหญ่ที่สุดในโลก

พระพุทธเจ้า จึงทรงจำแนก "ทาน" ไว้เป็นบทนำในหมวดธรรมที่สำคัญมากมาย เช่น บารมี ๑๐ ทัศ มีทานบารมีเป็นหัวหน้า, สังคหวัตถุ (ธรรมะที่

สงเคราะห์กันและกัน) ๔ อย่าง มี ทาน เป็นหัวหน้า, และบุญกิริยาวัตถุ (เหตุของการทำบุญ) ๑๐ อย่าง มี ทาน เป็นหัวหน้า และยังทรงตรัสการให้ทานเป็น ๑ ในมงคล ๓๘ ประการอีกด้วย

"ทาน" เป็นธรรมะที่สามารถขจัดกิเลสคือความโลภได้ดีที่สุด ความโลภคือความอยากมีอยากได้ รวมถึงความตระหนี่ถี่เหนี่ยว ไม่แบ่งปันกัน เอารัดเอาเปรียบ เห็นแก่ตัว เป็นเหตุหนึ่งทำให้เกิดอาชญากรรม ขโมย ปล้น จี้วิ่งราวกัน ปัญหามาจากความโลภนี้เอง พระพุทธเจ้าทรงให้แก้ด้วย "ทาน" เพราะทาน คือการให้ ให้จากจิตใจที่เสียสละจริงๆ โดยการเอาของที่เป็นของตนเองแบ่งปัน หรือเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ให้กับผู้อื่นด้วยใจที่บริสุทธิ์ จะให้ด้วยความรักความศรัทธา หรือความสงสารเวทนาก็ตาม จะทำให้ความโลภในใจนั้นเบาบางหรือหมดไปได้

อย่างไรก็ตาม การให้นั้น จะให้ด้วยรัก ศรัทธา หรือสงสาร ย่อมมีเขตจำกัดในการให้ ควรให้ด้วยเหตุด้วยผล หรือใช้สติปัญญาในการให้ ให้สิ่งที่ควรให้ (ไม่ให้ยาเสพติด, ไม่ให้อาวุธ, ไม่ให้สิ่งที่ทำให้เกิดปัญหาตามมา) ให้แล้วไม่ทำให้ตัวเองและครอบครัวเดือดร้อน ให้แล้วไม่ทำให้ผู้รับเสียคน ให้แล้วไม่ทำให้เกิดปัญหาตามมา ท่านจึงกล่าวลักษณะการให้ที่ดี ไว้ดังนี้ คือ

๑. วัตถุบริสุทธิ์ คือสิ่งของที่ให้เป็นของดี ได้มาโดยชอบธรรม ไม่ชำรุดเสียหาย หรือเน่า ไม่เป็นอันตราย

๒. เจตนาบริสุทธิ์ คือให้ด้วยใจที่เมตตา ปรารถนาดี มีความจริงใจทั้งก่อนให้ ขณะกำลังให้ และหลังให้

๓. บุคคลบริสุทธิ์ คือผู้รับเป็นผู้ควรที่จะให้ เช่น พ่อแม่และญาติ พระสงฆ์ บุคคลอื่นๆ ที่ให้แล้วเกิดประโยชน์ในข้อนี้ ยังรวมถึงสัตว์ต่างๆ ได้

การให้ท่านแยกให้เห็นชัดๆ ไว้ ๓ อย่าง คือ...

๑. อามิสทาน คือการให้ด้วยสิ่งของ อาหาร เงินทอง เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค อื่นๆ

๒. ธรรมทาน คือการให้ธรรมะ ให้ความรู้ ให้ข้อคิด ให้คำแนะนำ

๓. อภัยทาน คือการให้อภัยหรือยกโทษไม่พยาบาทจองเวรกัน หรือให้ชีวิตเพื่อนสรรพสัตว์ที่เป็นเพื่อนเกิด แก่ เจ็บ ตาย

เมื่อใด หากสังคมรู้จักเสียสละ เอื้อเฟื้อ แบ่งปัน ให้..ให้..ให้ใน ๓ อย่างนี้ มิตรภาพ..ความรัก..ความผูกพัน..และรอยยิ้มในสังคมก็จะเบ่งบาน...สดใส....สวยงาม เมื่อนั้น "ความสุข" หรือความเป็นมงคลจะเกิดขึ้นกับผู้ให้ และยังส่งผลดีไปถึงสังคมอีกด้วย

มงคลข้อที่ ๑๖

ธมฺมจริยา – การประพฤติธรรม

การประพฤติธรรม คือการปฏิบัติตามทำนองคลองธรรม เพื่อมุ่งหวังให้เป็นคนดี คำว่า "ธรรมะ" ในที่นี้ให้ความหมาย ๓ อย่าง คือ

๑. ธรรมดา หรือธรรมชาติ คือความจริงที่เป็นปกติ ธรรมดาของมนุษย์ที่เกิดมาแล้วไม่ทำความชั่วใดๆ ไม่สร้างความเดือดร้อนให้กับใครๆ รวมทั้งตนเองด้วย การกระทำตามธรรมดานั่นคือการทำความดีนั่นเอง

๒. ธรรมะคือหน้าที่ ทุกคนเกิดมามีหน้าที่มาตั้งแต่เกิด มีหน้าที่เป็นลูก เป็นแม่ เป็นพ่อ เป็นพี่ เป็นน้อง เป็นต้น จนกระทั่งมีหน้าที่การงาน เช่น เป็นนักเรียน เป็นข้าราชการ เป็นนักการเมือง เป็นต้น เมื่อทุกคนมีหน้าที่ ควรทำตามหน้าที่ของตนนั้นๆ ให้ดี เป็นการทำตามธรรมะนั่นเอง

๓. หลักธรรมะ คือหลักธรรมะที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสรู้แล้วทรงวางเป็นแนวทางให้เราประพฤติปฏิบัติ เพื่อจะได้ถูกต้องตามทำนองคลองธรรม ธรรมะนี้เรียกว่า กุศลกรรมบถ (ทางแห่งการทำความดี) ๑๐ ประการ คือ

กายสุจริต คือการประพฤติดีทางกาย มี ๓ อย่าง คือ

๑. ไม่ฆ่าสัตว์และไม่เบียดเบียนหรือทำร้ายสัตว์ทุกชนิด

๒. ไม่ถือเอาสิ่งของของผู้อื่นด้วยการลัก หลอกลวง ปล้นจี้ รวมถึงการคอรัปชั่นต่างๆ

๓. ไม่ประพฤติผิดในกามโดยการคบชู้กับลูกเมีย หรือสามีคนอื่น

วจีสุจริต คือการประพฤติดีทางวาจา มี ๔ อย่าง คือ

๑. ไม่พูดเท็จ หรือพูดโกหก พูดแต่คำเป็นความจริง

๒. ไม่พูดคำหยาบ ให้พูดคำที่สุภาพ น่าฟัง ไพเราะ อ่อนหวาน

๓. ไม่พูดส่อเสียด หรือพูดนินทาว่าร้ายผู้อื่น

๔. ไม่พูดเพ้อเจ้อ เหลวไหลไร้สาระ

มโนสุจริต คือการประพฤติดีทางใจหรือคิดดี มี ๓ อย่าง คือ

๑. ไม่คิดอยากได้ของผู้อื่น

๒. ไม่คิดอาฆาตพยาบาทผู้อื่น

๓. สัมมาทิฐิ หรือมีความเห็นที่ถูกต้องตามทำนองคลองธรรม

ความดีทั้ง ๑๐ ประการนี้ เป็นหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า ซึ่งก็เป็นหลักเกณฑ์ธรรมดาหรือธรรมชาติของมนุษย์ โดยความเป็นจริงนั้น ไม่มีกฎเกณฑ์ของ

มนุษย์ข้อใดให้ทำร้ายผู้อื่น ให้ละเมิดของผู้อื่น ให้พูดเท็จ ดังนั้น หากทุกคนประพฤติธรรม หรือทำตามธรรมดานี้ ชีวิตจะมีความสุข ความสงบ และสังคมก็มีความสุข ความสงบเช่นเดียวกัน เป็นมงคลกันทั้งประเทศเลย

มงคลข้อที่ ๑๗

ญาตกานญฺจ สงฺคโห – การสงเคราะห์ญาติ

คำว่า **"ญาติ"** แม้ในพจนานุกรมจะหมายถึงบุคคลที่เกิดในวงศ์วานที่เป็นสายโลหิตทางฝ่ายพ่อหรือฝ่ายแม่ แต่ในทางพระพุทธศาสนาได้กล่าวญาติอีกอย่างหนึ่ง คือญาติธรรม รวมแล้วจึงมีญาติ ๒ อย่าง คือ

๑. ญาติทางสายโลหิต หมายถึงญาติที่สืบสายโลหิตมาเป็นลำดับตั้งแต่ ทวด ปู่ ย่า ตา ยาย พี่ ป้า น้า อา เป็นต้น

๒. ญาติทางธรรม หรือญาติธรรม หมายถึงบุคคลที่ไม่ได้เป็นญาติสายโลหิต แต่มีความนับถือ สนิทสนม คุ้ยเคยกันและกันอย่างจริงใจ ในฐานะเพื่อน หรือในฐานะผู้ใหญ่ที่นับถือกันก็ตาม ไม่ใช่ญาติโดยตรงแต่ก็เป็นเหมือนประหนึ่งญาติ ดั่งพุทธพจน์ที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสไว้ว่า "วิสาสา ปรมา ญาตี แปลว่า ความคุ้นเคยเป็นญาติอย่างยิ่ง"

การสงเคราะห์ญาติ ในมงคลข้อนี้ จึงหมายถึงการสงเคราะห์ญาติทั้งสองอย่าง โดยเริ่มจากญาติสายโลหิตก่อน หมายถึงว่าก่อนจะสงเคราะห์ใคร ต้องสงเคราะห์บุคคลที่เป็นญาติสายโลหิตก่อน เริ่มตั้งแต่แม่พ่อตามลำดับความใกล้ชิด เพราะญาติสายโลหิตที่เกี่ยวดองกันมานั้นถือว่าเป็นผู้มีอุปการคุณกันก่อนญาติธรรม จึงต้องสงเคราะห์ดูแลเป็นลำดับแรก จากนั้นก็สงเคราะห์ญาติธรรม

การสงเคราะห์ในที่นี้ หมายถึงการช่วยเหลือกันและกันเมื่อยามเดือดร้อน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กันและกันเมื่อยามขัดสน แนะนำสิ่งดีๆ ให้กันและกัน รวมไปถึงการไว้วางใจซึ่งกันและกัน

นิสัยของคนไทยนั้น เมื่อมีความรัก เคารพนับถือกัน และไว้วางใจซึ่งกันและกันในฐานะญาติสายโลหิตหรือญาติธรรมก็ตาม จะแสดงความเอื้อเฟื้อเผยแผ่ มีน้ำใจแบ่งปันกันตลอด ไปไหนมาไหนจะมีของฝากให้กันเสมอ เทศกาลวันต่างๆ จะมีของขวัญไปอวยพรกัน ใครได้ตำแหน่งใหม่หรือประสบความสำเร็จในหน้าที่การงาน จะมีของขวัญไปร่วมแสดงความยินดี หรือเมื่อยามเจ็บไข้ได้ป่วย จะไปเยี่ยมเยียนให้กำลังใจ หรือในยามที่มีการสูญเสีย ก็จะไปปลอบใจ นี่คือน้ำใจของคนไทยที่มีให้แก่กันและกันหรือสงเคราะห์กันนั่นเอง

การสงเคราะห์ญาติทั้งสองอย่างนี้ แยกได้ ๒ ลักษณะ คือ

๑. สงเคราะห์ในทางโลก คือการช่วยเหลือด้านวัตถุสิ่งของเมื่อยามเดือดร้อน ขาดแคลน หรือช่วยเหลือด้วยกำลังกายกำลังใจเมื่อยามเจ็บป่วย หรือต้องการความช่วยเหลืออื่นๆ

๒. สงเคราะห์ในทางธรรม คือการแนะนำให้ทำความดี ชักชวนให้ทำบุญกุศล รักษาศีล เจริญภาวนา

ทุกคนมีญาติด้วยกันทั้งนั้น ไม่มีใครเกิดมาโดดเดี่ยวเดียวดายไร้ญาติขาดมิตร เมื่อมีญาติได้สงเคราะห์ญาติ ญาติมีความสุข เราก็มีความสุข การสงเคราะห์หรือช่วยเหลือกันบางครั้งมีผลมาก ทำให้คนที่กำลังล้ม ได้ลุกขึ้นมาสู้ใหม่ ทำให้คนที่เป็นหนี้เป็นสิน ได้กลับมาร่ำรวย ทำให้คนที่กำลังลำบาก สามารถลืมตาอ้าปากได้ ทำให้คนที่กำลังสิ้นหวัง ได้มีพลังยืนหยัดอีกครั้ง ทำให้คนเลวกลับมาเป็นคนดี

ดังนั้น การสงเคราะห์ญาติ จึงเป็นมงคลอย่างยิ่ง

มงคลข้อที่ ๑๘

อนวชฺชานิ กมฺมานิ – การทำงานไม่มีโทษ

การงานไม่มีโทษ คืออาชีพหรือหน้าที่การงานนั้นดี ถูกต้อง หรือสุจริต ซึ่งมีลักษณะไม่เบียดเบียนผู้อื่น ไม่ผิดกฎหมาย และไม่ผิดศีลธรรม การงานที่ดี ตรงกันข้ามการงานที่ไม่ดี หรือมีโทษ ซึ่งเป็นอาชีพที่ทุจริต เช่น อาชีพที่เบียดเบียนผู้อื่น อาชีพที่ละเมิดสิทธิผู้อื่น เช่น ค้าของเถื่อน ของผิดกฎหมาย ขายสิ่งของมึนเมาทุกอย่าง มีผลทำให้มีโทษกับตัวเองและผู้อื่น

คนที่มีหน้าที่การงานสุจริต ไม่มีโทษ จะมีชีวิตอยู่อย่างมีความสุขอย่างยิ่ง เพราะไม่ต้องคอยหวาดระแวง หรือกังวลภัยใดๆ ประกอบอาชีพอย่างสบายใจ ดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข ความสุขของคฤหัสถ์ทั่วไป มีข้อหนึ่งกล่าวถึงความสุขเพราะทำงานที่ไม่มีโทษ ตามที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสไว้ ๔ อย่าง คือ

๑. สุขเกิดจากการมีทรัพย์สมบัติ

๒. สุขเกิดจากการใช้จ่ายทรัพย์ ด้วยการบำรุงเลี้ยงดูตน ครอบครัว และใช้จ่ายในสิ่งที่เป็นประโยชน์

๓. สุขเกิดจากการไม่เป็นหนี้ใคร

๔. สุขเกิดจากการทำงานไม่มีโทษ หรือประกอบอาชีพสุจริต

โดยพื้นฐานความต้องการของมนุษย์นั้น อยากรวย อยากสวย อยากโดดเด่นด้วยกันทั้งนั้น เพราะถือว่ายังมีกิเลสกันอยู่ แต่การจะได้สิ่งเหล่านี้ ไม่จำเป็นต้องแสวงหาด้วยความทุจริต คนที่ทำงานด้วยความสุจริตก็สามารถรวยได้ สวยได้ โดดเด่นได้ คนที่มีปกติทำงานด้วยความสุจริตจะเป็นคนมีศีล ซึ่งอานิสงส์ของศีลข้อหนึ่งกล่าวไว้ว่า “สีเลน โภคสัมปทา แปลว่า คนถึงพร้อมด้วยโภคะสมบัติ หรือร่ำรวยก็เพราะรักษาศีล” คนที่ร่ำรวยเพราะมีศีล คือคนที่ประกอบอาชีพด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ตั้งใจทำงาน ไม่ยุ่งอบายมุข หรือไม่ติดสุราและยาเสพติดอื่นๆ ไม่เล่นการพนัน ไม่เที่ยวกลางคืน ไม่เที่ยวดูกาลเล่นต่างๆ เงินทองที่ทำงานได้มา ไม่รั่วไหลไปกับสิ่งเหล่านี้ จะเหลือใช้ภายในครอบครัวและที่จำเป็นเท่านั้น

นอกจากมีศีลแล้ว ควรมีมีหลักคุณธรรมประจำใจในการประกอบอาชีพด้วย นั่นคือ “อิทธิบาท ๔” คือ ๑. ฉันทะ คือความพอใจในอาชีพนั้นๆ ๒. วิริยะ คือความขยันในอาชีพนั้น ๓. จิตตะ คือการเอาใจใส่ในอาชีพนั้นๆ ๔. วิมังสา คือการใช้สติปัญญาพิจารณาว่าอาชีพนั้นมีโทษหรือไม่มีโทษ

การทำงานใดๆ ก็ตาม ควรใช้สติปัญญาใคร่ครวญก่อนทุกครั้ง แล้วจะเกิดผลเป็นอย่างดี ดังพุทธพจน์ที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสไว้ว่า “นิสมฺม กรณํ เสยฺโย แปลว่า ใคร่ครวญก่อนแล้วจึงทำ ประเสริฐที่สุด”

คนเราถ้าทำงานไม่มีโทษแล้ว จะมีความสุขกายสบายใจ มีความภาคภูมิใจ และประสบความสำเร็จในชีวิต นั่นคือ มงคลแห่งชีวิตนั่นเอง

มงคลข้อที่ ๑๙

อารตี วิรตี ปาปา – การงดเว้นจากบาป

บาป คือสิ่งไม่ดี หรือความชั่ว การทำบาปก็คือ การทำสิ่งไม่ดีหรือความชั่ว ซึ่งก็ได้แก่การเบียดเบียนผู้อื่นและตัวเองให้ได้รับความเดือดร้อนทางกาย วาจา และใจ คนที่ทำบาปหรือทำความชั่วนั้น เรียกว่า "คนชั่ว" ผู้ใดทำบาปจะส่งผลให้ผู้นั้นมีจิตใจเป็นทุกข์ เศร้าหมอง ร้อนใจ และเมื่อตายจากโลกนี้ไปแล้ว จะไปเกิดในอบายภูมิ (สัตว์เดรัจฉาน, เปรต, อสูรกาย และนรก) อาการที่เกิดจากบาปเหล่านี้ จะเกิดขึ้น ๓ ช่วง เหล่านี้

๑. คิดที่จะทำ

๒. ช่วงขณะกำลังทำ

๓. ภายหลังจากทำเสร็จแล้ว

ดังนั้น คนเรา ก่อนคิดทำอะไร จึงควรไตรตรองให้รอบคอบก่อนว่าเป็นบาปหรือไม่ เพราะถ้าคิดบาป ส่งผลให้ทำบาป ผลก็คือบาป คือความเดือดร้อนนั่นเอง

ผลของบาปที่ทำนั้น ย่อมมีอย่างแน่นอน จะให้ผลทันทีหรือให้ผลในภายหน้า (ทางกายหรือทางใจ) หรืออาจจะให้ผลในชาติหน้า ก็แล้วแต่พลังของบาปที่ทำ บาปจึงเป็นสิ่งไม่ดี ไม่ควรทำ ควรงดหรือละเว้นโดยประการทั้งปวง

การละเว้นจากบาป เป็นผลสืบเนื่องมาจากการถือศีล หรือปฏิบัติตามศีล ผู้ใดปฏิบัติตามศีล ผู้นั้นถือว่าเป็นผู้งดเว้นจากบาปอยู่แล้ว ดังนั้น ในหลักของศีลนั้น จึงมีการสมาทานเพื่อให้งดเว้นจากประพฤติผิดแต่ละข้อแล้ว ดังตัวอย่างของศีล ๕ ดังนี้

๑. ปาณาติปาตา เวรมณี สิกขาปทัง สมาทิยามิข้าพเจ้าขอสมาทานสิกขาบท คือเจตนาเพื่อที่จะงดเว้นจากการฆ่าสัตว์ให้ตายหรือให้ได้รับความเจ็บปวด

๒. อทินนาทานา เวรมณี สิกขาปทัง สมาทิยามิ....ข้าพเจ้าขอสมาทานสิกขาบท คือเจตนาเพื่อที่จะงดเว้นจากการถือเอาสิ่งของที่เจ้าของไม่ได้ให้ ด้วยอาการขโมย หลอกลวง ฉ้อโกง ฯลฯ

๓. กาเมสุ มิจฉาจารา เวรมณี สิกขาปทัง สมาทิยามิ.....ข้าพเจ้าขอสมาทานสิกขาบท คือเจตนาเพื่อที่จะงดเว้นจากประพฤติผิดในกาม โดยการเป็นชู้กับลูกเมียสามีคนอื่น

๔. มุสาวาทา เวรมณี สิกขาปทัง สมาทิยามิ.....ข้าพเจ้าขอสมาทานสิกขาบท คือเจตนาเพื่อที่จะงดเว้นจากการพูดคำโกหก หรือคำไม่จริง

๕. สุราเมรยะมัชชะปมาทัฏฐานา เวรมณี สิกขาปทัง สมาทิยามิ....ข้าพเจ้าขอสมาทานสิกขาบท คือเจตนาเพื่อที่จะงดเว้นจากการดื่มสุราและของมึนเมาต่างๆ

อย่างไรก็ตาม การงดเว้นจากบาป หรือจากทำความชั่วนั้น ไม่ได้มีเฉพาะการสมาทานอย่างเดียว พระพุทธเจ้าทรงตรัสวิธีการงดเว้นจากบาปไว้ ๓ วิธี เรียกว่า “วิรัติ” คือ

๑. สมาทานวิรัติ แปลว่า การงดเว้นด้วยการสมาทาน (เหมือนดังคำกล่าวสมาทานศีล ๕ ที่กล่าวข้างต้น) เป็นการสมาทานจากพระเพื่อเป็นพยานว่าจะไม่ทำบาป

๒. สัมปัตตวิรัติ แปลว่า การงดเว้นด้วยความถึงพร้อมในขณะนั้น หมายถึงเมื่อเหตุการณ์ประจวบจะทำความชั่ว เกิดจิตสำนึกว่าไม่ดีจึงงดเว้นไม่ทำเสีย วิธีนี้ไม่ต้องสมาทานจากพระ แต่เกิดจิตสำนึกหรือความรู้สึกขึ้นมาเอง

๓. สมุจเฉทวิรัติ แปลว่า การงดเว้นโดยเด็ดขาด (เป็นวิธีเฉพาะของพระอริยบุคคล)

จึงกล่าวโดยสรุปว่า บาปนั้น เป็นสิ่งไม่ดี ใครทำแล้วจะเดือดร้อน จิตใจเศร้าหมอง ทุกข์ใจ ผู้ถูกทำก็เกิดความลำบาก เดือดร้อน ท่านจึงสอนให้เรางดเว้นสิ่งที่เป็นบาปหรือความชั่วทุกอย่าง โดยให้เราถือศีลตามสถานะของตนๆ เช่น เป็นคฤหัสถ์ก็ถือศีล ๕ เป็นอุบาสกอุบาสิกาก็ถือศีล ๘ เป็นต้น ชีวิตที่ไม่คิดเบียดเบียนใคร จึงเป็นชีวิตที่มีความสุขมีความสบายใจ ตัวเราชอบสุขเกลียดทุกข์อย่างไร ผู้อื่นทั้งคนและสัตว์ก็ชอบสุขเกลียดทุกข์เช่นเดียวกัน ตัวเราไม่อยากให้มาเบียดเบียนอย่างไร ผู้อื่นก็เป็นเช่นนั้นเหมือนกัน ดังนั้น ต้องอยู่กันแบบมีศีล คือการไม่ทำบาปใดๆ ทั้งสิ้น แล้วเราจะมีความสุข นี่แหละคือ มงคลแห่งชีวิต

มงคลข้อที่ ๒๐

มชฺชปานา จ สญฺญโม – การสำรวมจากการดื่มน้ำเมา

"มัชชะ" หมายถึงน้ำเมา และรวมถึงของมึนเมาอื่นๆ เช่น น้ำสุรา สาโท ยาบ้า ยาไอร์ เฮโรอิน เป็นต้น รวมแล้วเรียกว่า "ยาเสพติด เพราะเมื่อเสพหรือดื่มแล้วจะติดและมีอาการมึนเมา ขาดสติ พลั้งเผลอในการดำเนินชีวิต เช่น ขณะทำงาน ขณะขับรถ หรืออยู่กับครอบครัวก็เกิดปัญหาได้

การสำรวม คือการระมัดระวัง มีสติ รู้ดีรู้ชั่ว รู้บาปบุญคุณโทษ รวมความแล้วก็คือ ไม่ดื่มหรือไม่เสพน้ำเมาและของมึนเมานั่นเอง เพราะคนเมื่อมีอาการมึนเมาแล้ว จะขาดสติควบคุมตัวเองไม่ได้ อาจจะทำอะไรผิดๆ ได้เสมอ แตกต่างจากตอนที่มีภาวะเป็นปกติ ซึ่งในข้อนี้ พระพุทธเจ้า ทรงตรัสโทษของการดื่มน้ำเมาหรือของมึนเมาในสิคาลสูตรไว้ ๖ อย่าง คือ

๑. **“เสียทรัพย์”** เพราะยาเสพติดทุกชนิด ต้องซื้อด้วยเงินทั้งนั้น ในปัจจุบันนี้ยาเสพติดจะมีราคาแพงมาก แต่ละคนที่ติดยาเสพติดต้องเสียเงินที่เป็นประโยชน์ต่อครอบครัวไปกับสิ่งมึนเมา และบางครั้งได้รับอุบัติเหตุเพราะความเมา ทำให้เสียเงินเสียทองจำนวนมากหรือถึงขั้นเสียชีวิตก็มี

๒. **“ก่อการทะเลาะวิวาทและอาชญากรรม”** เมื่อเสพหรือดื่มจนมึนเมาแล้ว ขาดสติ มักก่อเรื่องต่างๆ ได้ เช่น ทะเลาะวิวาทกับคนอื่นบ้าง คนในครอบครัวบ้าง, ลักขโมย ปล้น ข่มขืน เป็นต้น บางคนต้องกลายเป็นผู้ขายและผู้เสพจึงทำให้ต้องติดคุกก็มี

๓. **“เป็นบ่อเกิดของโรค”** คนที่ดื่มสุรามากๆ หรือเสพติดของมึนเมาอย่างอื่นจนงอมแงม เลิกไม่ได้ สุดท้ายจะถูกโรครุมเร้า เช่น เป็นโรคสุราเรื้อรัง โรคตับแข็ง โรคหัวใจ โรคอัลไซเมอร์ เป็นต้น โรคบางอย่างทำให้ถึงแก่ความตายได้

๔. **”ถูกติเตียนจากสังคม”** ปัจจุบันคนติดสุรา ยาบ้า หรือยาเสพติดอื่นๆ แม้แต่บุหรี่ มักถูกสังคมรังเกียจ เป็นแบบอย่างที่ไม่ดี เข้าสังคมไม่ได้ และทำให้หน้าที่การงานความรับผิดชอบเสียหาย ยังรวมไปถึงเสียชื่อวงศ์ตระกูลด้วย

๕. **“ไม่รู้จักอาย”** คนที่มึนเมาเพราะยาเสพติด มีอาการขาดสติ มักจะทำอะไรโดยไม่รู้สึกอาย ทั้งๆ ที่เป็นคนขี้อาย เช่น เดินแก้ผ้า พูดมาก หยาบคาย นอนตามสถานที่สาธารณะ เป็นต้น

๖. **“บั่นทอนกำลังปัญญา”** สุรา หรือยาเสพติดอื่นๆ นั้นมีสารทำลายเซลล์สมองทำให้สมองเสื่อมได้ เช่น ความจำเลอะเลือน สติปัญญาเสื่อมถอย สติฟั่นเฟือน หรือบ้าไปเลย

ดังนั้น โทษของการดื่มน้ำเมาหรือของมึนเมาจึงถือว่าร้ายแรงมาก พระพุทธศาสนาจึงบัญญัติให้สมาทานศีล ๕ เพื่อป้องกันการทำความชั่ว ซึ่ง ๑ ในศีล ๕ นั้น มีข้อที่ ๕ คือห้ามดื่มสุรา และของมึนเมาทุกชนิด เพื่อป้องกันโทษที่จะเกิดจากความเมานี้ ตามพระบาลีในข้อ ๕ ว่า “สุราเมรยะมัชชะปมาทัฏฐานา เวรมณี แปลว่า การงดเว้นจากการดื่มสุรา เครื่องดองของเมา (เมรยะ) และของมึนเมา (มัชชะ) อันเป็นที่ตั้งของความประมาท”

ของมึนเมาทุกอย่าง เมื่อดื่มหรือเสพเข้าไปแล้วจะไปทำลายสติหรือระบบความจำในสมองให้สูญเสีย เมื่อสติถูกทำลายจะทำให้เกิดความพลั่งเผลอ จึงเป็นต้นเหตุของความประมาท คนประมาทมีความเสี่ยงกับความหายนะหรือการสูญเสียเกือบ ๙๐%แล้ว ดังพระพุทธพจน์ที่ว่า “อปฺปมาโท อมตํ ปทํ แปลว่า ความประมาทเป็นทางแห่งความตาย”

คนเมาเมื่อขาดสติ สามารถที่จะทำความชั่วต่างๆ ได้ทุกอย่าง ศีลข้อ ๕ จึงสำคัญที่สุด เพราะหากผิดศีลข้อ ๕ แล้ว สามารถที่จะทำความผิดศีลข้ออื่นๆ ได้ทั้งหมด ท่านจึงให้ยึดมั่นในศีลข้อ ๕ ให้มาก ก็คือการสำรวมในการเสพของมึนเมานั่นเอง ผู้ใดไม่ดื่มน้ำเมาหรือไม่เสพของมึนเมา ก็ไม่ต้องโทษต่างๆ ทำให้ชีวิตมีความสุข ฐานะเจริญรุ่งเรือง ครอบครัวอบอุ่น พระพุทธเจ้าจึงว่าเป็นมงคลกับชีวิตอย่างยิ่ง

มงคลข้อที่ ๒๑

อปฺปมาโท จ ธมฺเมสุ – ความไม่ประมาทในธรรม

คำว่า **"ธรรมะ"** คือหลักการปฏิบัติที่ถูกต้องทุกอย่างที่เกี่ยวกับชีวิตตั้งแต่เกิดจนตาย เพราะชีวิตที่ถูกต้องคือชีวิตที่มีธรรมะ หรือชีวิตที่เป็นธรรมชาติ กล่าวสั้นๆ อีกอย่างหนึ่งว่า ธรรมะก็คือชีวิต ชีวิตก็คือธรรมะ ดังนั้น ทุกคนจึงควรบริหารชีวิตของตนให้อยู่กับธรรมะ หรือบริหารธรรมะให้อยู่กับชีวิตตลอดไป อย่าปล่อยให้อธรรมเข้าครอบงำ หรืออย่าปล่อยให้ชีวิตผิดธรรมชาติ เพราะทุกชีวิต อยู่ภายใต้กฎของไตรลักษณ์ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา เมื่อเกิดขึ้นมาแล้ว มีแต่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลาจนกระทั่งสิ้นสุดคือความตาย หรือเมื่อเกิดแล้ว ต้องแก่ เจ็บ และตายเหมือนกันหมด ทุกคนจึงมีเวลาบริหารชีวิตเพียงจำกัด ไม่เกิน ๑๐๐ ปีก็ตายกันแล้ว จึงไม่ควรประมาท

พระพุทธเจ้า ทรงตรัสปัจฉิมโอวาทเตือนสติไว้ก่อนปรินิพพานว่า "ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย บัดนี้เราจักเตือนเธอทั้งหลาย สังขารทั้งหลายเป็นของไม่เที่ยง มี

ความเสื่อมไปเป็นธรรมดา เธอทั้งหลาย จงทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ให้เกิดขึ้นด้วยความไม่ประมาทเถิด”

ความไม่ประมาท คือ การมีสติกำกับชีวิตอยู่เสมอ กำกับการกระทำกาย (การกระทำ) วาจา (การพูด) และใจ (การคิด) ให้อยู่ในกรอบของความถูกต้อง ไม่ปล่อยให้สติพลั้งเผลอจนถูกกิเลสเข้าครอบงำนำไปสู่ความทุกข์

ดังนั้น ทุกคนจึงไม่ควรไม่ประมาทในชีวิต หรือไม่ควรประมาทในธรรม ดังต่อไปนี้

๑. **“ไม่ประมาทในกาลเวลา”** คือไม่ปล่อยให้เวลาผ่านไปอย่างไร้ค่า หรือไม่ผัดวันประกันพรุ่ง เร่งรีบทำการงาน หรือสร้างบุญสร้างกุศล ทุกวันเวลามีค่ามีประโยชน์ เพราะขณะที่วันเวลาล่วงไปนั้น ชีวิตเราก็เปลี่ยนแปลงตามไปด้วยตลอด

๒. **“ไม่ประมาทในวัยหรืออายุ”** คือ อย่าคิดว่าตนเองอายุยังน้อยจนเพลิดเพลินไม่ทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ ทุกชีวิตนั้นถูกกำหนดให้มีหน้าที่ตามวัยของตน เช่น วัยเด็กก็มีหน้าที่ของเด็ก (เรียนหนังสือ) วัยผู้ใหญ่ก็มีหน้าที่ของผู้ใหญ่ (ทำงาน)

๓. **“ไม่ประมาทในความไม่มีโรค”** คนเราต้องคิดเสมอว่า ยามไม่มีโรคไม่ได้หมายความว่าจะไม่มีตลอดไป โรคภัยไข้เจ็บมีโอกาสเกิดขึ้นกับร่างกายและจิตใจได้ตลอดเวลา หากเราประมาทกับการกินการอยู่ เช่น กินไม่ถูกสุขลักษณะ กินมากเกินไป หรือเสพยาเสพติด ทำให้มีโรคได้ง่าย การไม่ประมาทคือบริหารการกินการอยู่ของตนให้ดี ห่างไกลจากอบายมุข

๔. **"ไม่ประมาทในชีวิต"** ทุกชีวิตเกิดมาต้องตาย ชีวิตไม่แน่นอน จึงต้องขวนขวายสร้างสิ่งดีๆ คือบุญกุศลให้กับชีวิตมากๆ ชีวิตที่เกิดมาเป็นคนได้เพราะบุญ เราจึงต้องทำบุญให้มากๆ ในขณะที่ดำเนินชีวิตก็ไม่ควรประมาทเช่นกันคือมีสติในการใช้ชีวิตประจำวัน ไม่ประมาท ไม่ฟุ่มเฟือย เป็นต้น

๕. **"ไม่ประมาทในการงาน"** การงานคือหน้าที่ที่ทุกคนต้องมี ควรเลือกการงานที่สุจริต แล้วทำการงานนั้นด้วยความตั้งใจ ไม่เกียจคร้าน ขยันทำงาน การเงินและความสำเร็จอื่นๆ ก็จะเกิดขึ้นกับตน

๖. **"ไม่ประมาทในการศึกษา"** การศึกษาคือรากฐานชีวิต การศึกษาทำให้เป็นคนเก่งและเป็นคนดี ทุกคนจึงต้องตั้งใจศึกษาตามกระบวนของไตรสิกขา คือ ศีล คือพฤติกรรมทางกายวาจา สมาธิ คือพฤติกรรมทางจิตใจ ปัญญา คือมีความรู้ ความสามารถ

๗. **"ไม่ประมาทในการปฏิบัติธรรม"** การปฏิบัติธรรม มีประโยชน์เพื่อให้เข้าใจความจริงของชีวิต เพื่อขจัดกิเลสจากจิตใจให้เบาบางหรือหมดไป จะทำให้พบความสุขใจหรือความพ้นทุกข์ จึงเป็นสิ่งจำเป็นที่ทุกคนควรรู้และควรปฏิบัติ

หากไม่ประมาทในธรรมเหล่านี้ จะประสบความสำเร็จทั้งทางโลกและทางธรรม ชีวิตจะมีความสุข สมหวังดังใจปรารถนาทุกอย่าง เป็นมงคลของชีวิตตลอดไป

มงคลข้อที่ ๒๒

คารโว จ – มีความเคารพ

ความเคารพ คือการแสดงความอ่อนน้อม ด้วยการไหว้ การกราบ การคำนับ การสักการะ การลุกขึ้นต้อนรับ การบูชา ให้เกียรติ และนับถือ ต่อบุคคลหรือสิ่งที่ควรแก่การเคารพ อาการของความเคารพทั้งหมดนี้ เป็นลักษณะของคนที่มีจิตใจดี

ความเคารพนี้ เป็นการตระหนักซาบซึ้งในคุณความดีของบุคคลหรือสิ่งอื่น ยอมรับนับถือความดีนั้นด้วยใจจริงแล้วแสดงความรู้สึกมาจากใจ และแสดงออกทางกายและวาจาอย่างเหมาะสมทั้งต่อหน้าและลับหลัง

การแสดงความเคารพ แม้จะเป็นสิ่งที่ดีงามและเป็นการแสดง ออกของกิริยามารยาทอันดี แต่ก็มีขอบเขตจำกัด มิใช่แสดงความเคารพเรื่อยเปื่อย เห็นอะไรก็คิดเองว่าเป็นสิ่งที่ควรเคารพ กราบไหว้เรื่อยไป ในชีวิตของเรานั้น นอกจาก

พ่อแม่ ครูอาจารย์ที่เราต้องแสดงความเคารพอยู่แล้ว พระพุทธเจ้าได้ตรัสสิ่งที่ควรเคารพไว้อีก ๖ ประการ คือ

๑. พุทธคารวตา ความเคารพในพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้านั้นเป็นบรมครูผู้ประกาศหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาทำให้เราได้ปฏิบัติตามกันถึงทุกวันนี้ เป็นปูชนียบุคคลอันยอดเยี่ยม สมควรแก่การเคารพโดยการปฏิบัติตามคำสอนของพระองค์ และแสดงความเคารพต่อพระพุทธรูปซึ่งแทนองค์ของท่าน

๒. ธัมมคารวตา ความเคารพในพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า คำสอนหรือธรรมะของพระองค์นั้น ย่อมคุ้มครองผู้ปฏิบัติให้พ้นทุกข์และมีความสุขได้อย่างแท้จริง มีคุณเป็นอย่างมากควรแสดงความเคารพด้วยการปฏิบัติตาม

๓. สังฆคารวตา ความเคารพในพระสงฆ์ พระสงฆ์เป็นผู้ปฏิบัติดีและปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธเจ้า และนำมาเผยแผ่ให้พุทธศาสนิกชนได้รู้และปฏิบัติตาม จึงเป็นปูชนียบุคคลที่ควรแสดงความเคารพด้วยการสักการะ เชื่อฟังและปฏิบัติตาม

๔. สิกขาคารวตา ความเคารพในการศึกษา คือศึกษาในเรื่องศีล (ไม่ทำชั่วทางกาย – วาจา) สมาธิ (ไม่ทำชั่วทางใจ) ปัญญา (มีความรู้ความสามารถ) เป็นกระบวนการศึกษาที่ทำให้คนเป็นผู้เจริญด้วยความรู้และคุณธรรม ดังนั้น จึงต้องให้ความเคารพด้วยการตั้งใจศึกษาและนำมาปฏิบัติให้ได้ผลจริง

๕. อัปปมาทคารวตา ความเคารพในความไม่ประมาท ความไม่ประมาทเป็นคุณธรรมที่มีคุณมีประโยชน์มาก ทำให้คนอยู่อย่างมีความสุขและปลอดภัย

คนที่ตั้งอยู่ในความไม่ประมาท หรือมีสติควบคุมกาย วาจา และใจเป็นอย่างดี มีชีวิตอยู่ก็มีความสุข ตายจากโลกนี้ไปก็ได้ไปสู่สุคติ

๖. ปฏิสันถารคารวตา ความเคารพในปฏิสันถาร คือการต้อนรับหรือพูดคุยกับเพื่อนมนุษย์ด้วยความจริงใจ มีน้ำใจต่อกันด้วยสิ่งของและด้วยน้ำใจที่ดีต่อกัน เป็นการสร้างมิตรภาพอันดีต่อกัน การอยู่ในสังคมให้มีความสุข จึงต้องแสดงน้ำใจที่ดีต่อกันทั้งในฐานะเพื่อนสนิท และบุคคลผู้มาเยือน จึงควรใส่ใจหรือมีความเคารพในข้อนี้

การแสดงอาการของความเคารพทางกาย และวาจานั้น ถือว่าเป็นเสน่ห์ที่สำคัญ ใครได้เห็น ได้สัมผัสก็เกิดความประทับใจ เกิดความรักต่อผู้นั้น เช่น ผู้ใหญ่เห็นผู้น้อยแสดงความเคารพด้วยอาการอย่างหนึ่งอย่างใด ก็เกิดความเมตตาและชื่นชม หรือผู้ใหญ่ให้เกียรติและให้ความเมตตาต่อผู้น้อย ผู้น้อยก็ให้ความเคารพและความรัก เป็นต้น ดังนั้น คนที่มีปกติแสดงความเคารพต่อบุคคลหรือสิ่งที่ควรเคารพนั้น ย่อมได้รับเกียรติและคำชื่นชมเป็นเครื่องตอบแทน และจะทำให้ชีวิตมีความสุข ความเจริญ ไปไหนมาไหนมีคนรักใครให้การต้อนรับ อยากคบหาสมาคมด้วย จึงเป็นมงคลอย่างยิ่ง

มงคลข้อที่ ๒๓

นิวาโต จ – ความอ่อนน้อมถ่อมตน

ความอ่อนน้อมถ่อมตน คือ การสงบเสงี่ยมเจียมตัว มีสัมมาคารวะ กิริยามารยาทเรียบร้อย ไม่แสดงความสามารถของตนให้ผู้อื่นรู้เพื่อเป็นการยกตนข่มผู้อื่น การลดมานะ ลดทิฐิความเห็นเข้าข้างตนเอง

ความอ่อนน้อมนี้ เป็นการแสดงพฤติกรรมที่ดีงามทั้ง ๓ ทาง คือ **"ทางกาย"** คือมีกิริยามารยาทเรียบร้อย สุภาพอ่อนโยน เมื่อยามยืน เดิน นั่ง หรือนอน รู้จักที่ต่ำที่สูงในที่ที่เหมาะที่ควร เช่น เวลาอยู่กับผู้ใหญ่หรือกับผู้อื่น รู้กาลเทศะ เป็นต้น **"ทางวาจา"** สนทนาปราศรัยด้วยถ้อยคำที่ไพเราะอ่อนหวาน รู้กาลเทศะในการพูด ไม่พูดเท็จ ไม่พูดสอดเสียด ไม่พูดคำหยาบ และไม่พูดเพ้อเจ้อ **"ทางใจ"** มีจิตใจดี เป็นกัลยาณมิตร มีความคิดเป็นกุศล

ดังนั้น ความอ่อนน้อมนี้ จึงเป็นคุณธรรมที่เสริมคุณค่าให้ผู้นั้นมีเสน่ห์ มี

ความสนใจ ใครเห็นก็ชอบ ชื่นชม อยากคบหาสมาคมด้วย และยังถือว่าเป็นสิริมงคลและมีคุณมีอานิสงส์มากด้วย ดังคำที่พระท่านสวดให้พรญาติโยมเป็นประจำว่า “อภิวาทนสีลิสฺส นิจฺจํ วุฑฺฒาปจายิโน จตฺตาโร ธมฺมา วฑฺฒนฺติ อายุ วณฺโณ สุขํ พลํ แปลว่า พร ๔ ประการ คือ อายุ วรรณะ สุขะ พละ ย่อมเจริญแก่บุคคลผู้มีปกติกราบไหว้ ผู้มีความประพฤติอ่อนน้อมถ่อมตนต่อผู้เจริญเป็นประจำ”

กิริยาอาการที่ตรงข้ามกับความอ่อนน้อม เช่น โอ้อวดตนเอง ยกตนข่มผู้อื่น แข็งกระด้าง พูดจาหยาบคาย จับผิดคนอื่น มองคนอื่นผิดเสมอ เย่อหยิ่ง เป็นต้น เป็นอาการที่ไม่ควรทำโดยประการทั้งปวง เพราะไม่เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม และยังมีโทษด้วย ซึ่งท่านได้กล่าวโทษไว้ดังนี้

๑. ทำให้เสียคน หมายความว่า เสียบุคลิกตนเอง ถูกมองว่านิสัยไม่ดี ไม่มีใครอยากคบหาสมาคมด้วย

๒. ทำให้เสียเพื่อน หมายความว่า เพื่อนดีๆ ไม่อยากคบด้วย ไม่มีคนจริงใจด้วย

๓. ทำให้เสียหมู่คณะหรือสังคม หมายความว่า ไม่มีใครอยากรับเข้าหมู่เข้าคณะ

กิริยามารยาทที่แสดงออกถึงความอ่อนน้อมถ่อมตนนี้ จึงมีคุณค่ากับตัวเองมากกว่ารูปลักษณ์ภายนอกคือหน้าตา เครื่องประดับ ยศตำแหน่ง หรือชาติตระกูล ดังคำประพันธ์ที่กล่าวไว้ว่า

คนจะงาม งามน้ำใจ ใช่ใบหน้า

คนจะสวย สวยจรรยา ใช่ตาหวาน

คนจะแก่ แก่ความรู้ ใช่อยู่นาน

คนจะรวย รวยศีลทาน ใช่บ้านโต

คุณธรรมที่ส่งเสริมความอ่อนน้อมถ่อมตน ได้แก่ ธรรมะที่ทำให้งาม ๒ อย่าง คือ

๑. ขันติ แปลว่า ความอดทน หมายความว่า มีความอดทนในภาวะที่สำคัญ เช่น เมื่อต้องยืนเข้าแถวให้เรียบร้อย เหนื่อยก็ต้องทน มีความอดทนในขณะนั่งในห้องประชุม และอดทนต่ออาการต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้น เช่น ไอ จาม เมื่อย เวลาอยู่ในพิธีต่างๆ เป็นต้น

๒. โสรัจจะ แปลวา ความสงบเสงี่ยม หมายความว่า ควบคุมกิริยาอาการทางกาย วาจา และใจให้นิ่ง สงบ เรียบร้อย ทั้งต่อหน้าและลับหลัง

"ความอ่อนน้อมถ่อมตน" เป็นคุณธรรมที่สร้างได้ด้วยตัวเอง เพียงแค่ลด (มิจฉา) ทิฐิมานะ เสริมคุณธรรม ปรับตัวปรับใจให้เข้ากับผู้อื่น ยอมรับฟังผู้อื่น ให้เกียรติผู้อื่น ก็จะเป็นคนที่มีเสน่ห์ เป็นคนที่มีความงดงาม และเป็นมงคลกับตนเองตลอดไป.

มงคลข้อที่ ๒๘

สนฺตุฏฺฐี จ – ความสันโดษ

ความสันโดษ แปลว่า ความยินดี หรือพอใจตามมีตามได้ หมายความว่ามีอย่างไรหรือได้แค่ไหนพึงพอใจตามนั้น ไม่ริษยาผู้ที่มีเกินกว่าตน ไม่ไขว่คว้าหามาด้วยวิธีที่ผิด และไม่เอาตัวเองไปเปรียบเทียบกับผู้อื่นจนเกิดความน้อยใจ อยู่อย่างพอเพียง ความสันโดษนี้ นอกจากหมายถึงการอยู่อย่างพอเพียง ยินดีกับสิ่งที่มีแล้ว ต้องมีความขยัน ซื่อสัตย์ สุจริตด้วย โดยปราศจากการเบียดเบียนกัน ทำร้ายกัน ริษยากัน ซึ่งเป็นต้นเหตุของความทุกข์ และไม่ควรเอาตัวเองไปเปรียบกับคนอื่น เช่น เห็นคนอื่นมี ยากมีเหมือนเขา เกิดความริษยา ทำให้ไม่สบายใจ อาจทำให้เกิดปัญหาได้ ใครมีใครไม่มีก็เป็นเรื่องของเขา ไม่เกี่ยวกับเรา เราพอใจในสิ่งที่เรามี ภูมิใจในความมีของเรา นี่คือความสันโดษ

ความสันโดษ เป็นธรรมะที่ใช้กับความเป็นอยู่หรือการดำเนินชีวิตของมนุษย์ด้วยความสุจริต ไม่มีความโลภ และไม่มีการเบียดเบียนกัน อยู่อย่างพอเพียง พอใจและยินดีกับสิ่งที่ตนเองมี และความสันโดษนี้ ไม่ได้หมายความว่า ต้องอยู่คนเดียวไม่ยุ่งกับใครและไม่เอาอะไรตามที่เข้าใจ

คำว่า **"สันโดษ"** นี้ ยังมีความเข้าใจกันว่าใช้กับผู้มีศีล เช่น พระสงฆ์สามเณรหรืออุบาสกอุบาสิกาผู้ปฏิบัติธรรม ที่มุ่งเน้นให้อยู่อย่างสันโดษ โดยปราศจากความอยากมีอยากได้ หรือความฟุ้งเฟ้อ แต่ในความเป็นจริงแล้ว เป็นธรรมะที่ใช้กับทุกคน เพราะการอยู่ร่วมกันในสังคม หากไม่มีความสันโดษ ทุกคนอยากได้อะไรก็ไขว่คว้ากันโดยไม่สนใจความเดือดร้อนของผู้อื่น ชิงดีชิงเด่น แก่งแย่งแข็งขันกัน สังคมต้องวุ่นวายอย่างแน่นอน

ความสันโดษ ท่านกล่าวไว้ ๓ อย่าง คือ

๑. ยถาลาภสันโดษ คือ ยินดีตามที่ตนได้ หมายถึงว่า เราได้สิ่งใดพึงพอใจในสิ่งนั้น แม้ว่าสิ่งนั้นจะน้อยหรือไม่ถูกใจ ก็ปรับใจให้ชอบหรือพอใจได้ เพราะตามความเป็นจริงแล้ว ทุกคนไม่สามารถจะได้ทุกอย่างตามที่ต้องการ เมื่อไม่ได้ตามที่อยากได้ก็พอใจกับสิ่งที่ได้มา

๒. ยถาพลสันโดษ คือ ยินดีตามกำลังของตน หมายถึงว่า ตามกำลังร่างกายตามกำลังความสามารถ ทุกสิ่งที่เราได้มานั้น เช่น เงินเดือน ตำแหน่ง ผลงาน ย่อมได้ตามกำลังความสามารถ ตามกำลังการศึกษา รวมถึงตามกำลังความสามารถของร่างกาย คนมีวุฒิการศึกษาเท่านี้ ย่อมได้ตำแหน่งที่เหมาะสมเท่านี้ จะให้ได้

ตำแหน่งที่ใหญ่โตเกินกำลัง ย่อมเป็นไปไม่ได้

๓. ยถาสารุปสันโดษ คือ ยินดีตามสมควร หรือยินดีตามที่เหมาะสมกับภาวะและฐานะของตน หมายความว่า การได้สิ่งใดมาก็ตามย่อมได้มาตามเหตุตามปัจจัย หรือเรียกว่า ทำมากได้มาก ทำน้อยได้น้อย คนขยันหมั่นเพียร ย่อมประสบความสำเร็จได้ดีกว่าคนขี้เกียจ คนทำดีย่อมได้รับผลของความดี

ทุกคนมีหน้าที่การงาน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างฐานะสร้างความเป็นอยู่ตามเหตุตามปัจจัย บางคนการงานดี ตำแหน่งดี ฐานะดี บางคนการงานไม่ดี ตำแหน่งไม่ดี ฐานะไม่ดี แตกต่างกันไปตามเหตุตามปัจจัย จะให้เหมือนกันทุกคนย่อมเป็นไปไม่ได้ ดังนั้น ทุกคนต้องยอมรับความเป็นจริง และพอใจกับสิ่งที่ตนมีรู้กำลัง รู้ความสามารถของตนเอง หากไขว่คว้าเกินความพอดี เกินฐานะ เกินความสามารถ ความทุกข์ย่อมเกิดขึ้นอย่างแน่นอน

แต่หากดำรงชีวิตอยู่อย่างพอเพียง โดยไม่มีความโลภเกินความพอดี หรือมีความสันโดษตามกำลังความเป็นไปของชีวิตตนเอง ชีวิตจะอยู่อย่างมีความสุขแน่นอน เป็นมงคลของชีวิตตลอดไป

มงคลข้อที่ ๒๕

กตญฺญุตา – ความกตัญญู

กตัญญู แปลว่า การรู้คุณที่ผู้อื่นทำไว้ให้กับตนและตามระลึกนึกถึงคุณนั้นด้วยความซาบซึ้งไม่มีวันลืมและหาโอกาสตอบแทน

ความกตัญญูนี้ มิได้หมายถึงเฉพาะบุคคลที่ทำคุณกับเราเท่านั้น แต่ยังรวมถึงสัตว์ สถานที่ สิ่งของที่มีคุณกับเรา ก็เกิดความกตัญญูและตอบแทนได้ ท่านจึงแยกสิ่งที่ควรแสดงความกตัญญูได้ไว้ ๔ ประการ คือ

๑. **กตัญญูต่อบุคคล** หมายถึง บุคคลที่ทำคุณกับเรา จะมากหรือน้อยก็ตาม เช่น บิดามารดา พระพุทธเจ้า พระมหากษัตริย์ ครู อุปัชฌาย์อาจารย์ พระสงฆ์ เป็นต้น เรากตัญญูรู้คุณท่านด้วยการระลึกถึงและหาโอกาสตอบแทนคุณ โดยเฉพาะพ่อแม่นั้น ท่านเป็นผู้ให้ชีวิต ให้การเลี้ยงดู และให้คุณภาพชีวิตทุกอย่าง จึง

ควรที่จะต้องตอบแทนท่านตลอดชีวิตของเรา ซึ่งในข้อนี้ พระพุทธเจ้าทรงตรัสสิ่งที่บุตรธิดาควรตอบแทนต่อบิดามารดาไว้ ๔ อย่าง คือ

๑.๑ ท่านเลี้ยงเรามา ต้องเลี้ยงท่านตอบด้วยปัจจัย ๔ ไม่ปล่อยให้ท่านลำบาก หรืออดๆ ยากๆ

๑.๒ ช่วยแบ่งเบางานต่างๆ ของท่าน ลูกโตขึ้น พ่อแม่แก่ลง เรี่ยวแรงอ่อนล้า ควรแบ่งเบางานต่างๆ ของท่านบ้าง

๑.๓ ดำรงวงศ์ตระกูล หรือรักษาวงศ์ตระกูลไม่ให้เสียหาย

๑.๔ รักษาทรัพย์มรดกที่ท่านให้ไว้เพื่อประกอบอาชีพ

๑.๕ เมื่อท่านล่วงลับจากโลกนี้ไปแล้ว หมั่นทำบุญกุศลอุทิศไปให้กับท่านเรื่อยๆ (ไม่ใช่ทำเฉพาะวันครบรอบวันตาย)

๒. กตัญญูต่อสัตว์ หมายถึง สัตว์บางชนิดมีคุณกับเราได้เหมือนกัน เช่น ช้าง ม้า วัว ควาย หมาที่เราเอามาใช้งาน ถือว่ามีคุณกับเรา การตอบแทนคุณนั้นทำได้โดยการไม่เฆี่ยนตี ไม่ทำร้าย ให้อาหารตามความเหมาะสม

๓. กตัญญูต่อสถานที่ หมายถึง สถานที่ที่ให้ประโยชน์กับเรา เช่น บ้าน (ให้ที่อาศัย) วัด (ให้ที่ทำบุญ) โรงเรียน (ให้ได้รับความรู้) หรือสถานที่ที่กว้างออกไปอีก เช่น หมู่บ้าน จังหวัด ประเทศ ถือว่ามีคุณกับเรา เพราะให้ความอบอุ่น ให้ประโยชน์ ให้เราได้อยู่ได้อาศัย ควรตอบแทนโดยการดูแลรักษาความเรียบร้อยไม่ทำลายและพัฒนา ให้สวยงามขึ้น

๔. กตัญญูต่อสิ่งของ หมายถึง ของสิ่งใดก็ตามที่มีคุณต่อเรา เช่น รถ หนังสือ หรือเครื่องใช้อื่นๆ ควรตอบแทนคุณกับสิ่งของเหล่านี้โดยการดูแลรักษาให้ดีจะได้อยู่เป็นคุณกับเราไปนานๆ

คนที่มีความกตัญญูนั้น พระพุทธเจ้าทรงยกย่องสรรเสริญว่าเป็นยอดคน เป็นบุคคลที่หาได้ยากในโลก ตามที่พระองค์ได้ทรงตรัสไว้ ๒ อย่าง คือ

๑. บุพพการี หมายถึง บุคคลที่ทำอุปการะก่อน หรือทำคุณให้กับเราก่อน เช่น พ่อแม่ผู้ให้กำเนิด ครูอาจารย์ผู้ให้วิชาความรู้ หรือผู้มีพระคุณอื่นๆ ที่ได้ทำคุณให้กับเรา

๒. กตัญญูกตเวที หมายถึง บุคคลผู้รู้อุปการะที่ผู้อื่นทำไว้กับตนแล้วตอบแทนคุณ เช่น บุตรธิดาผู้รู้บุญคุณของพ่อแม่ ศิษย์ผู้รู้บุญคุณของครูอาจารย์ที่เคยสอนหนังสือกับตน

คนที่มีความกตัญญู ถือว่าเป็นคนมีความดีอยู่กับตัว และยังเป็นบุญเป็นกุศลติดตัวด้วย จึงเป็นที่รักและสรรเสริญของเทวดาและเพื่อนมนุษย์ ท่านผู้รู้กล่าวยกย่องเป็นสุภาษิตไว้ว่า “คนที่กตัญญูรู้คุณคนนั้น ตกน้ำไม่ไหล ตกไฟไม่ไหม้” หมายความ เมื่อตกอยู่ในอันตราย มักจะพ้นภัยได้เสมอ หรือตกอยู่ในยามคับขันสามารถแก้ปัญหาได้ และยังมีอานิสงส์อีกมากมาย โดยเฉพาะคนที่กตัญญูต่อพ่อแม่ผู้ให้กำเนิด จะมีความเจริญรุ่งเรืองทุกอย่าง ทั้งหน้าที่การงาน ฐานะการเงิน ความเป็นอยู่ สุขภาพร่างกาย เป็นมงคลแก่ชีวิตตลอดไป

มงคลข้อที่ ๒๖

กาเลน ธมฺมสฺสวนํ – การฟังธรรมตามกาล

การฟังธรรม คือการฟังสิ่งที่ดีมีประโยชน์เพื่อนำมาพัฒนาจิตใจ ซึ่งสิ่งที่ดีมีประโยชน์นั้น ก็คือธรรมะของพระพุทธเจ้า เพราะธรรมะที่พระองค์ทรงค้นพบและตรัสรู้ได้ด้วยพระองค์เอง สามารถพิสูจน์ได้ว่าเป็นของจริง ถูกต้อง นำไปใช้ได้จริง เกิดประโยชน์จริง ทำให้พ้นทุกข์ได้จริง จึงเป็นสิ่งที่ควรฟัง ควรศึกษาอย่างยิ่ง ดังพุทธพจน์ที่พระองค์ทรงตรัสว่า **“ธมฺโม หเว รกฺขติ ธมฺมจารึ แปลว่า ธรรมะย่อมรักษาผู้ปฏิบัติธรรม”**

ในมงคลข้อว่า ฟังธรรมตามกาลนี้ จะเน้นให้ฟังธรรมะจากพระสงฆ์มากกว่า เพราะในบรรดาผู้ที่รู้ธรรมะของพระพุทธเจ้ามากที่สุดก็คือสงฆ์ผู้เป็นสาวกของพระพุทธเจ้า เพราะท่านเป็นผู้ศึกษาและปฏิบัติ จึงรู้ทั้งทฤษฎีและปฏิบัติ สามารถนำมาสอนผู้อื่นให้รู้ตามได้ แต่ก็มิได้หมายความว่าพระสงฆ์เก่งอย่างเดียว ผู้อื่นก็รู้ธรรมะได้เช่นกัน ฆราวาสบางคนเก่งธรรมะสามารถบรรยายเก่งกว่าพระก็มี

หากฟังธรรมะหรือสาระดีๆ จากผู้อื่นก็ถือว่าเป็นการฟังธรรมเช่นกัน เช่น พ่อแม่กล่าวสอนลูก ครูกล่าวสอนลูกศิษย์ ผู้รู้กล่าวสอนผู้ยังไม่รู้ ก็ถือว่าเป็นการกล่าวสอนธรรมะเช่นกัน เพราะสิ่งใดดี มีประโยชน์ ไม่มีโทษ สิ่งนั้นคือธรรมะ เป็นที่ควรฟังทั้งสิ้น

การฟังธรรมะนั้นควรตั้งใจฟัง เพราะหากตั้งใจฟัง หรือฟังด้วยความเคารพ จะได้ประโยชน์มาก ประโยชน์ที่ว่าก็คือ ปัญญา ดังพุทธภาษิตที่ว่า “สุสฺสูสํ ลภเต ปญฺญํ แปลว่า ฟังด้วยดี ย่อมได้ปัญญา” ท่านยังได้กล่าวอานิสงส์ของการฟังธรรมไว้อีก ๕ ประการ คือ

๑. ผู้ฟังย่อมได้ฟังสิ่งที่ยังไม่เคยฟัง
๒. สิ่งใดฟังแล้ว เมื่อฟังอีกย่อมเข้าใจอย่างชัดเจน
๓. บรรเทาความสงสัยที่มีอยู่ได้
๔. ทำความเห็นให้ถูกต้อง
๕. จิตของผู้ฟังสงบ ผ่องใส

การฟังธรรมะจึงถือว่าเป็นสิ่งจำเป็นมาก โดยเฉพาะฟังจากท่านผู้รู้ธรรมะจริงๆ แต่ฟังแล้วต้องนำไปปฏิบัติด้วย ไม่ใช่ว่ารู้แต่ไม่ทำ ดังนั้น ควรหาโอกาสที่เหมาะสมทั้งเวลา สถานที่ เพื่อฟังธรรมะ ไม่ใช่เวลาทำงาน ไม่ใช่เวลาออกกำลังกาย หรือเดินห้าง ควรเป็นเวลาที่เหมาะสม ซึ่งมีลักษณะดังนี้

๑. วันธรรมสวนะ หรือวันพระ จะมีการแสดงพระธรรมเทศนา หรือสนทนาธรรม

๒. ฟังธรรมตามสื่อ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ ที่มีพระมาแสดงธรรม หรือตามสถานที่ต่างๆ

๓. โอกาสอันสมควร เช่น วันเสาร์-อาทิตย์ หรือมีกิจกรรมปฏิบัติธรรมและฟังธรรม

การฟังธรรมะ ก็เหมือนกับการกินอาหารใจ เพราะมีประโยชน์ในการบำรุงจิตใจให้เข้มแข็ง และมีความสุข พระพุทธเจ้าจึงทรงยกย่องว่าผู้ใดฟังธรรม มงคลย่อมเกิดกับผู้นั้นตลอดไป.

มงคลข้อที่ ๒๗

ขนฺตี จ – มีความอดทน

"ขันติ" แปลว่าความอดทน หมายถึง การบังคับจิตใจให้ทนต่อสภาวะต่างๆ ที่เกิดขึ้น เป็นธรรมะที่รักษาจิตใจให้เข้มแข็ง ต่อสู้ ไม่หวั่นไหว ไม่ยอมตามใจกิเลส

พระพุทธเจ้าทรงตรัสจำแนก **"ขันติ"** ไว้ในหมวดธรรม ซึ่งมีความหมายตามหัวข้อนั้นๆ

- ธรรมะที่ทำให้งดงาม (กิริยาอาการงดงาม) มี ๒ อย่าง คือ ขันติ (ความอดทน) และโสรัจจะ (ความสงบเสงี่ยม) คำว่า **"ขันติ"** ในที่นี้ หมายถึงความอดทนต่ออากัปกิริยาในการเดิน นั่ง หรือทำอื่นๆ ที่ต้องเก็บอาการไว้ แม้จะเมื่อยปวด หรือเหนื่อยก็ต้องทน เช่น เวลาเรานั่งรวมกันเป็นหมู่คณะ เพื่อให้เกิดความ

เป็นระเบียบสวยงาม จึงต้องใช้ความอดทนในการนั่ง ไม่ว่าอะไรจะเกิดขึ้นก็ต้องทน หรือใช้ความอดทนในการเก็บอากัปกิริยาต่างๆ ให้เรียบร้อย ไม่จาม ไอ ถ่มน้ำลาย หรือกิริยาอาการอื่นๆ ที่ไม่เหมาะสม

"ขันติ" ในข้อนี้ จับคู่กับ **"โสรัจจะ** แปลว่าความสงบเสงี่ยม มีความอดทนและมีความสงบเสงี่ยม จึงเป็นคนที่มีกิริยาอาการงดงาม หรือมารยาทเรียบร้อย เป็นธรรมะที่ทำให้งาม

- ฆราวาสธรรม (ธรรมะในการครองเรือนของฆราวาส) มี ๔ อย่าง คือ

๑. สัจจะ แปลว่า จริงใจ ซื่อตรง ซื่อสัตย์

๒. ทมะ แปลว่า ข่มจิตใจไม่ให้ทำชั่ว ฝึกตนให้ทำสิ่งดีๆ

๓. ขันติ แปลว่า อดทนต่อความลำบากในการดำเนินชีวิต ต่ออุปสรรคต่างๆ

๔. จาคะ แปลว่า เสียสละ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน

"ความอดทน" เป็นธรรมะที่ต้องต่อสู้กับอุปสรรคหลายอย่าง จึงแยกลักษณะของความอดทนในการดำเนินชีวิตไว้ให้เห็นชัดเจนไว้ ดังนี้

๑. อดทนต่อความลำบาก คืออดทนต่อความลำบากในการทำงาน ไม่ว่าสถานการณ์จะเป็นอย่างไร จึงต้องอดทนให้ได้

๒. อดทนต่อทุกขเวทนา คืออดทนต่อทุกข์ที่เกิดจากร่างกาย เช่น ความเจ็บไข้ได้ป่วย หากเป็นโรคอะไรก็ตาม ต้องอดทนให้ได้ก่อนที่จะหาวิธีรักษาต่อไป

๓. อดทนต่อความเจ็บใจ คือมีใจเข้มแข็ง ไม่หวั่นไหวต่อการถูกด่า นินทา หรือพูดจาทำให้เจ็บช้ำน้ำใจ

๔. อดทนต่ออำนาจกิเลส คืออดทนต่อสิ่งยั่วยวนที่ทำให้เกิดกิเลส อดทนต่ออบายมุขต่างๆ

"ขันติ" ถือว่าเป็นธรรมะที่เป็นคู่ต่อสู้กับกิเลส ถ้าชนะกิเลสได้เราก็ประสบความสำเร็จ ถ้าพ่ายแพ้กิเลสชีวิตก็ล้มเหลว จึงถือว่าเป็นธรรมะแห่งความสำเร็จอีกอย่างหนึ่ง ใครมีไว้ในใจ ผู้นั้นจะประสบความสำเร็จและมีความสุขตลอดไป เป็นมงคลแห่งชีวิต

มงคลข้อที่ ๒๘

โสวจสฺสตา – เป็นคนว่าง่าย

"คนว่าง่าย" หมายถึงคนที่ว่าง่ายสอนง่าย ใครกล่าวสอน อบรม ตักเตือน หรือชี้แนะอะไรก็ยินดีรับฟังด้วยความเคารพ ตรงกับภาษาบาลีตรงๆ ว่า **"สุวโจ"**

คนที่ว่าง่ายสอนง่ายนี้ ย่อมเป็นคนมีเสน่ห์ เป็นที่รักของคนทั่วไป เช่น ลูกที่ว่าง่ายจะเป็นที่รักของพ่อแม่ ศิษย์ที่สอนง่ายจะเป็นที่รักของครูอาจารย์ คนที่ว่าง่ายแนะนำง่าย ย่อมเป็นที่รักยิ่งของคนทั่วไป

การเป็นคนว่าง่ายสอนง่าย มิได้หมายความว่าใครสอนอะไรดีไม่ดียอมรับฟังและปฏิบัติตามไปเสียทั้งหมด แต่หมายถึงว่าเป็นคนมีสติรอบคอบ ไตร่ตรองหาเหตุหาผล และมีความอ่อนน้อมถ่อมตน มีสัมมาคารวะต่อบุคคลที่มีเจตนาดี หากเปรียบเทียบกับคนที่ว่ายากสอนยาก จะมีลักษณะแข็งกระด้างทั้งกาย วาจา และใจ ใครแนะนำพร่ำสอนอะไรก็เถียง ดื้อรั้น ไม่ปฏิบัติตาม เช่น ลูกบางคน ดื้อรั้น

โต้เถียงพ่อแม่ที่ท่านพร่ำสอนด้วยความรักและจริงใจ

คนว่าง่ายสอนง่าย มีลักษณะดังต่อไปนี้

๑. รับฟังคำสอนและคำชี้แนะ คำตักเตือนด้วยดี บอกกล่าวด้วยความเคารพ แสดงออกด้วยดีทางกาย วาจา และเต็มใจฟังและปฏิบัติตาม

๒. มีความอดทนในคำสอน ไม่โกรธ ไม่หุนหัน และไม่กล่าวโต้เถียงกับผู้สอน

๓. ไม่คิดโต้แย้งในทันที ควรไตร่ตรองก่อน ไม่เอาความเห็นของตนเองเป็นใหญ่ มองโลกในแง่ดีว่าผู้สอน คือผู้ปรารถนาดี

๔. ตั้งใจฟัง เพื่อจะได้เกิดปัญญาคือความรอบรู้และเข้าใจ

๕. อ่อนน้อมถ่อมตน ยินดีให้ผู้อื่นว่ากล่าวตักเตือนได้ เมื่อผิดยอมรับผิดเสมอ

คุณสมบัติทั้ง ๕ ประการนี้ เป็นการสร้างคุณค่าให้กับตนเองใครเห็นใครรักให้ความเมตตา อยากคบหาสมาคมด้วย เป็นที่ปรารถนาอยากได้เข้าหมู่เข้าคณะ เช่น อยากเชิญร่วมกิจกรรม หรืออยากร่วมงานด้วย

บุคคลใกล้ชิดที่กล่าวสอนเราอยู่เสมอ เช่น พ่อแม่ ครูอาจารย์ ท่านคอยสอนคอยบอก คอยเตือนอยู่ด้วยความรักและความปรารถนาดี จงประพฤติตนด้วยความเคารพยอมรับฟังด้วยดี นอกจากจะมีประโยชน์แล้ว ยังมีอานิสงส์ทางผลกรรมด้วย เช่น ลูกที่เชื่อฟังพ่อแม่ ต่อไปตนเองมีลูก ลูกก็จะเป็นคนว่าง่ายสอนง่าย หากลูกมีนิสัยชอบโต้เถียงพ่อแม่ ดื้อรั้น เมื่อตนเองมีลูก ลูกก็จะเป็นคนดื้อรั้น

อย่างนั้น หรือศิษย์ที่ไม่เคารพ ไม่เชื่อฟังอาจารย์ จะเป็นคนไม่มีความเจริญในหน้าที่การงาน นี่ก็เป็นเหตุผลที่สำคัญที่ควรเชื่อ

ดังนั้น การเป็นคนว่าง่ายสอนง่ายนั้น ง่ายนิดเดียว คือฝึกสติ รับฟังด้วยความตั้งใจ ไม่โต้เถียงทันที (โดยเฉพาะกับพ่อแม่) ลดมานะคือความถือตัว ไม่อวดเก่ง มีสัมมาทิฐิ คือความเห็นที่ถูกต้อง มองเห็นเจตนาของผู้บอกผู้สอนเป็นของดี เท่านี้ ชีวิตก็มีแต่ความเจริญรุ่งเรือง มีความสุขแล้ว

มงคลข้อที่ ๒๙

สมณานญฺจ ทสฺสนํ – การเห็นสมณะ

"สมณะ" แปลว่า ผู้สงบ หมายถึง ผู้ครองเพศบรรพชิต หรือเป็นพระสงฆ์ผู้ปฏิบัติตามพระธรรมวินัยซึ่งเป็นคำสอนของพระพุทธเจ้า ฝึกฝนอบรมตนเองให้ถึงพร้อมด้วยศีล สมาธิ ปัญญา จนกระทั่งมีกาย วาจา ใจ ใสสะอาดบริสุทธิ์ สงบจากกิเลสคือความโลภ โกรธ หลง หรือจากบาปอกุศลทั้งปวง ท่านจึงกล่าวคุณของพระสงฆ์ไว้ ๙ ประการ คือ

๑. สุปฏิปันโน เป็นผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบตามคำสอนของพระพุทธเจ้า

๒. อุชุปฏิปันโน เป็นผู้ปฏิบัติตรงตามหน้าที่ของพระสงฆ์ ไม่ปฏิบัติหลอกลวงโลก

๓. ญายปฏิปันโน เป็นผู้ปฏิบัติเพื่อให้รู้ธรรม คืออริยมรรคมีองค์ ๘ เป็นแนวทางแห่งการตรัสรู้

๔. สามีจิปฏิปันโน เป็นผู้ปฏิบัติที่สมควรแก่การทำสามีจิกรรม หรือการแสดงความเคารพนับถือ

๕. อาหุเนยโย เป็นผู้ควรแก่ของสักการะ หรือของที่เขานำมาถวายบูชา

๖. ปาหุเนยโย เป็นผู้ควรแก่การต้อนรับ ด้วยสถานที่ที่จัดไว้อย่างดี

๗. ทักขิเณยโย เป็นผู้ควรแก่การทำบุญด้วยวัตถุสิ่งของหรือเครื่องไทยธรรม

๘. อัญชลีกรณีโย เป็นผู้ควรทำอัญชลี หรือการกราบไหว้

๙. อนุตตรัง ปุญญักเขตตัง โลกัสสะ เป็นนาบุญที่ยอดเยี่ยมของโลก หรือเป็นที่ที่ควรทำบุญ หว่านบุญแล้วได้ผล มีผลานิสงส์มาก เปรียบเหมือนแหล่งที่นาซึ่งมีดินดีอุดมสมบูรณ์หว่านพืชแล้วย่อมได้เผล็ดผลที่สมบูรณ์

สมณะที่ดีจึงมีลักษณะตามที่กล่าวนี้ ผู้ใดได้พบเห็นจึงถือว่าเป็นสิริมงคลกับชีวิต เห็นแล้วย่อมเกิดความสบายใจ ไม่ต้องกังวลพิษภัยต่างๆ ทำให้เกิดความเลื่อมใส อยากทำบุญกับท่าน

จริงอยู่ ปัจจุบันนี้ อาจมีพระสงฆ์บางส่วนที่ไม่ได้ปฏิบัติตามพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัด ย่อหย่อนในพระธรรมวินัย หรือประพฤติผิดพระธรรมวินัย ซึ่งเกิดจากการไม่ตั้งมั่นในศรัทธา และไม่ศึกษาตามหลักไตรสิกขาอย่างจริงจัง พระสงฆ์เหล่านี้ จึงไม่สมควรเรียกว่า “สมณะ” ผู้พบจึงควรแยกแยะด้วยวิจารณญาณของตนเอง

“การเห็นสมณะ” จึงหมายถึงว่าเห็นแล้วต้องได้ประโยชน์จากการเห็น คือหาโอกาสทำให้เกิดเป็นบุญเป็นกุศล และเกิดปัญญา จึงจะได้ชื่อว่าเป็นการเห็นสมณะ นั่นคือ

๑. หาโอกาสศึกษาธรรมะ สนทนาธรรม และปฏิบัติธรรมเพื่อคลายความสงสัย

๒. อุปถัมภ์บำรุงตามโอกาสที่สมควร

๓. หมั่นตามระลึกในคำสอน และสัมมาปฏิบัติ ยึดมั่นในศีลในธรรม

หากปฏิบัติได้ดังนี้ ไม่ใช่เพียงแค่เห็นด้วยสายตา แต่เห็นด้วยใจ และเห็นด้วยปัญญา นี้แหละ คือมงคลของชีวิต หรือเป็นสิริมงคลกับชีวิต แต่หากว่าเห็นแล้ว ไม่ทำให้เกิดประโยชน์ อยากเห็นเพราะต้องการจับผิด หรือเห็นแล้วเก็บเอาไปนินทา นอกจากไม่ได้บุญแล้วยังสร้างบาปในจิตใจด้วย

การเห็นสมณะ เป็นทัสสนานุตตริยะ เป็นความประเสริฐแก่สายตาและจิตใจ ดังคำกล่าวที่ว่า “ได้เห็นก็เป็นบุญตา ได้เจรจาก็เป็นบุญปาก ได้อุปถัมภ์อุปัฏฐากก็เป็นบุญใจ”

มงคลข้อที่ ๓๐

กาเลน ธมฺมสากจฺฉา – การสนทนาธรรมตามกาล

การสนทนาธรรม หมายถึง การพูดคุยเรื่องที่เป็นความดี ถูกต้อง มีสารประโยชน์ เป็นการแปลกเปลี่ยนความรู้กันและกัน ฉะนั้น การพูดคุยเรื่องที่ดีถือว่าเป็นธรรมะได้เช่นกัน อาจจะไม่ใช่หัวข้อธรรมะโดยตรง หากมีประโยชน์และเป็นคำจริงถือว่าเป็นธรรมะได้ทั้งนั้น อยู่ตรงที่ว่าสนทนากับใคร และเรื่องอะไร หากมีโอกาสสนทนาธรรมกับพระสงฆ์ จะทำให้ได้ความรู้เกี่ยวกับธรรมะ และคลายความสงสัยในหลักปฏิบัติต่างๆ ได้ หรือสนทนาธรรมกับครูอาจารย์ จะทำให้ได้ความรู้ในวิชาการต่างๆ หรือสนทนากับพ่อแม่ จะได้คำแนะนำชี้แนะที่มาจากความรักและความห่วงใย หรือสนทนากับบัณฑิตผู้รู้ทั้งหลาย ล้วนมีประโยชน์ทั้งนั้น

กล่าวโดยสรุปว่า ถ้าได้พูดคุยกับคนที่มีความรู้ (บัณฑิต) เราก็ได้ความรู้ พูดคุยกับคนมีธรรมะ เราก็ได้ธรรมะ พูดคุยกับคนมีสาระ เราก็ได้สาระ พูดคุยกับคนไม่มีสาระ เราก็ไม่ได้สาระ ซึ่งแตกต่างจากการพูดคุยกับคนพาล หรือในวงนักเลงในวงเหล้า จะมีแต่เรื่องไร้สาระ เรื่องลามก และบางเรื่องอาจจะนำความเดือดร้อนมาให้

การสนทนาธรรมตามกาล คือพูดคุยธรรมะหรือสิ่งดีๆ ตามโอกาสหรือเวลาที่สะดวก หรือหาโอกาสที่เหมาะสมสนทนาพูดคุยกับผู้รู้สม่ำเสมอ เพราะการสนทนากันนั้น จัดว่าเป็นการศึกษาหาความรู้อย่างหนึ่ง เป็นการเพิ่มพูนปัญญาให้กับตนเอง

ลักษณะที่เรียกว่าเป็นการสนทนาธรรม ต้องประกอบด้วยคุณลักษณะหรือมารยาทในการสนทนา ดังนี้

๑. พูดคุยแต่เรื่องจริง ถูกต้อง และมีประโยชน์

๒. พูดคุยด้วยถ้อยคำที่ไพเราะ สุภาพ อ่อนหวาน

๓. พูดด้วยจิตที่มีเมตตา ไม่แฝงด้วยเล่ห์เหลี่ยม

๔. ไม่พูดจาโอ้อวด ยกตนข่มผู้อื่น

๕. พูดคุยให้ถูกกาลเทศะ

๖. นอกจากเป็นนักพูดที่ดี ต้องเป็นนักฟังที่ดี คือมีมารยาทในการฟัง

หากสนทนาธรรมะ หรือพูดคุยกันด้วยคุณลักษณะดังกล่าวนี้ ย่อมเกิดประโยชน์มากมาย เช่น

๑. ทำให้ได้ความรู้ใหม่ๆ และเพิ่มพูนความรู้เก่า

๒. ได้กัลยาณมิตรเพิ่มขึ้น

๓. ฝึกเป็นคนใจกว้าง มีเหตุผล มีใจเมตตา

ดังนั้น พระพุทธเจ้า จึงทรงเห็นประโยชน์ของการสนทนาพูดคุยสิ่งดีๆ หรือสนทนาธรรมว่ามีคุณมีประโยชน์มาก นำมาซึ่งความเจริญรุ่งเรืองอย่างเดียว จึงตรัสให้เป็นมงคลแห่งชีวิต

มงคลข้อที่ ๓๑

ตโป จ – บำเพ็ญตบะ

คำว่า **"ตบะ"** แปลว่าความร้อน ซึ่งมงคลข้อนี้มีความหมายว่า การที่คนเรามีความทุกข์และมีปัญหานั้น เพราะเกิดจากตัณหา ๓ อย่าง คือ (๑) กามตัณหา คือความอยากในกามคุณ ๕ (หลงในรูป เสียง กลิ่น รส การสัมผัส) (๒) ภวตัณหา คือความอยากมี อยากเป็นต่างๆ มากเกินไป (๓) วิภวตัณหา คือความไม่อยากมี ไม่อยากเป็น ตัณหานี้รวมแล้วเรียกว่า กิเลส คือความโลภ โกรธ หลงที่ครอบงำเผาผลาญจิตใจของเราให้เร้าร้อนจนนำมาซึ่งความทุกข์

เมื่อกิเลสเผาผลาญจิตใจจนทำให้จิตใจเราเป็นทุกข์ ท่านจึงให้แก้ด้วยการเผากิเลสกลับบ้าง เรียกว่า "หนามยอกต้องเอาหนามบ่ง" "ตบะ" ที่แปลว่าความ

ร้อนนี้ จึงเป็นความร้อนที่เกิดจากความเพียร การบำเพ็ญตบะ คือการปฏิบัติธรรมเพื่อใช้ความเพียรเป็นเครื่องเผาผลาญกิเลสให้มอดไหม้ไปจากจิตใจนั่นเอง

ในการปฏิบัติธรรมเพื่อขจัดกิเลสให้หมดไปจากจิตใจตามหลัก "สติปัฏฐาน" นั้น ท่านกล่าวเครื่องมือที่สำคัญ ๓ อย่าง คือ อาตาปี (มีความเพียร) สติมา (มีสติ) สมฺปชาโน (มีสัมปชัญญะ) **"อาตาปี"** แปลว่า ความเพียรที่เผาผลาญกิเลส ซึ่งก็มาจากคำว่า "ตบะ" นั่นเอง

การเผากิเลสชนิดใด ต้องใช้ความเพียรในการข่มหรือเผา เช่น ผู้ปฏิบัติธรรมต้องใช้ความเพียรในการนั่งสมาธิ เจริญภาวนา ฝึกใจ บังคับใจไม่ให้ตามใจกิเลส ยิ่งใช้ความเพียรในการปฏิบัติธรรมมาก ยิ่งข่มกิเลสได้มาก การข่มกิเลสให้อ่อนลงก็คือการเผาผลาญกิเลสให้หมดไปจากจิตใจนั่นเอง

ตบะ คือความเพียรเป็นเครื่องเผาผลาญกิเลส ต้องอาศัยองค์ธรรมเหล่านี้ คือ

๑. ขันติ คือความอดทน...เผาทำลายความอ่อนแอ ความขี้เกียจ และความย่อท้อ

๒. ทาน คือการให้...เผาทำลายความเห็นแก่ตัว ความตระหนี่ถี่เหนียว ความโลภ

๓. ศีล คือการสำรวมกาย วาจา....เผาทำลายความประพฤติชั่วทางกายและวาจา

๔. เมตตา คือความรัก....เผาทำลายความโกรธ เกลียด อาฆาตพยาบาท

๕. ปัญญา คือความรอบรู้..เผาทำลายความโง่เขลา ลุ่มหลง งมงาย

ดังนั้น ผลของการบำเพ็ญตบะ หรือการฝึกบังคับจิตใจไม่ให้ยุ่งกับกิเลส นอกจากจะทำให้สบายใจแล้ว ยังเป็นเหตุทำให้หลุดพ้นจากอาสวกิเลสจนสามารถบรรลุธรรมได้

ทุกคนล้วนเป็นปุถุชนคนธรรมดา ยังมีกิเลสตัณหาด้วยกันทั้งนั้น ผู้ใดมีมาก ผู้นั้นทุกข์มาก ผู้ใดมีน้อยผู้นั้นทุกข์น้อย ที่สำคัญควรรู้จักใช้ตบะหรือความเพียรบังคับจิตใจให้อยู่ในระดับที่เป็นกุศล แม้จะตัดกิเลสทั้งหมดไม่ได้ ควรควบคุมให้ได้ก็ถือว่ายังดี **"ควบคุมความโลภ"** ให้อยู่ในระดับที่ถูกต้อง พอเพียง **"ควบคุมความโกรธ"** ไม่ให้สร้างความเดือดร้อนใหญ่โต **"ควบคุมความหลง"** ให้มีสติปัญญารู้เท่าทันโลก แล้วชีวิตเราจะอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข หากฝึกตบะไปเรื่อยๆ สามารถบรรลุธรรมเป็นพระอริยบุคคลได้

มงคลข้อที่ ๓๒

พฺรหฺมจริยญฺจ – การประพฤติพรหมจรรย์

การประพฤติพรหมจรรย์ คือการประพฤติธรรมอันประเสริฐ เป็นการประพฤติถือศีลและธรรมอย่างเคร่งครัด เป็นการประพฤติดังพรหม จึงเรียกว่า **"พรหมจรรย์"** นิยมใช้กับการประพฤติของนักบวชผู้ถือศีล ๘ ขึ้นไป คือตั้งแต่อุบาสกอุบาสิกา สามเณร พระภิกษุ และพระภิกษุณี ซึ่งการถือบวชนี้ เป็นการประพฤติละเว้นการเสพเมถุน หรือการครองชีวิตที่ปราศจากเมถุน ไม่มีครอบครัว ละความกำหนัดอันเป็นเหตุให้เกิดทุกข์ ทำให้เข้าถึงนิพพาน

แต่ความหมายที่คนทั่วไปสามารถประพฤติปฏิบัติได้ คือการประพฤติธรรมอันประเสริฐเช่นกัน และเป็นลักษณะธรรมชั้นสูงที่ปุถุชนสามารถเข้าถึงและปฏิบัติได้ สามารถละกิเลส คลายความอยากต่างๆ นำไปสู่ความดับทุกข์ได้ มีลักษณะของธรรมะ ดังนี้

๑. ทาน การให้ หรือบริจาคทานไม่ว่าจะเป็นทรัพย์ สิ่งของ เงินทอง หรือการให้อภัย

๒ ช่วยเหลืองานผู้อื่น หรืองานส่วนรวม เป็นผู้เสียสละ (เวยยาวัจจมัย – บุญที่ได้จากการช่วยเหลือผู้อื่น)

๓. รักษาศีล ๕ คือ ไม่ฆ่าสัตว์ ไม่ลักขโมย ไม่ทำผิดในกาม ไม่พูดปด ไม่ดื่มน้ำเมา (เบญจศีล)

๔. มีเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา กับทุกคน (พรหมวิหาร)

๕. งดเว้นจากการเสพกาม (เมถุนวิรัต) สำหรับผู้ถือศีล ๕ ก็คือไม่ผิดในกามนั่นเอง

๖. ยินดีในคู่ครองของตน คือการมีสามีหรือภรรยาคนเดียว (สทารสันโดษ)

๗. เพียรพยายามที่จะละความชั่ว (วิริยะ)

๘. รักษาศีล ๘ คือ ไม่ฆ่าสัตว์ ไม่ลักขโมย ไม่ร่วมประเวณี ไม่พูดปด ไม่ดื่มน้ำเมา ไม่บริโภคอาหารตั้งแต่เที่ยงวันเป็นต้นไป ไม่ฟ้อนรำขับร้องดนตรี ไม่ใช้ของหอมหรือเครื่องประดับ ไม่นอนบนที่นอนสูงเกิด ๑ นิ้ว (อุโบสถศีล)

๙. ใช้ปัญญาเห็นแจ้งในทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค (อริยสัจ)

๑๐. ศึกษาปฏิบัติ ในศีล สมาธิ ปัญญา ให้รู้แจ้งเห็นจริง (ไตรสิกขา)

ในส่วนศีล ๕ และศีล ๘ ข้อ ๓ มีความแตกต่างกันคือ ศีล ๕ ห้ามประพฤติผิดในกาม คือห้ามผิดลูก เมีย หรือสามีคนอื่น ส่วนศีล ๘ นั้น สามีหรือภรรยาของตนก็ต้องงดการร่วมหลับนอน

ดังนั้น การประพฤติพรหมจรรย์จึงขึ้นอยู่กับภาวะที่ตนเป็น หากเป็นนักบวชที่ถือศีล ๘ ขึ้นไป ก็ต้องปฏิบัติตามศีลของตนอย่างเคร่งครัด หากเป็นฆราวาสถือศีล ๕ ก็ต้องปฏิบัติตามศีล ๕ อย่างเคร่งครัดเช่นกัน จึงถือว่าเป็นการประพฤติพรหมจรรย์ หรือการประพฤติธรรมอย่างจริงจัง

หากผู้ใดประพฤติพรหมจรรย์ได้เช่นนี้จะทำให้จิตใจมีความสุข ไม่มีกังวลหรือหวาดระแวงใดๆ และมีศีล สมาธิ ปัญญาเจริญก้าวหน้า สามารถเข้าถึงธรรมในระดับโลกิยะ และบรรลุธรรมในระดับโลกุตตระได้ จึงถือว่าเป็นมงคลกับผู้ปฏิบัติอย่างยิ่ง.

มงคลข้อที่ ๓๓

อริยสจฺจานทสฺสนํ – การเห็นอริยสัจ

อริยสัจ แปลว่า ความจริงอันประเสริฐ หรือความจริงแท้แน่นอนที่มีอยู่กับมนุษย์และสัตว์โลกทั่วไป

หลักของอริยสัจมีอยู่ ๔ ประการ คือ

๑. ทุกข์ คือความไม่สบายกายไม่สบายใจที่เกิดขึ้นกับสัตว์โลกทุกชนิดตั้งแต่เกิดจนตาย ทุกส่วนในตัวเราและที่เกิดขึ้นกับเรา คือเมื่อเกิดแล้ว ต้องแก่ เจ็บ ตาย ล้วนเป็นทุกข์ทั้งสิ้น และมีหลากหลายอาการคือ ความโศกเศร้า (โสกะ), ความรำพันด้วยความเสียใจ (ปริเทวะ), ความเจ็บไข้ได้ป่วย (ทุกขะ), ความเสียใจ (โทมนัสสะ), ความท้อแท้ สิ้นหวัง คับแค้นใจ (อุปายาสะ), การประสบกับสิ่งที่ไม่ชอบ (อัปปิเยหิ สัมปโยคะ) การผิดหวังและพลัดพรากจากสิ่งที่ชอบ (ปิเยหิ วิปปโยคะ) ไม่ได้สิ่งที่อยากได้ (ยัมปิจฉัง น ลภติ) ล้วนเป็นทุกข์ทั้งสิ้นเช่นกัน ไม่มีส่วนใดที่ไม่ใช่ทุกข์ จึงเป็นความจริงอย่างชัดเจน

๒. สมุทัย คือเหตุที่ทำให้เกิดทุกข์ ความทุกข์ทั้งหมดนั้นเกิดจากเหตุคือตัณหา ๓ อย่าง คือ

(๑) กามตัณหา ความอยากในกามคุณ ๕ คือ รูป เสียง กลิ่น รส และการสัมผัส

(๒) ภวตัณหา ความอยากได้ อยากเป็น หรืออยากได้โน้นอยากได้นี้อยากเป็นโน้นเป็นนี้

(๓) วิภวตัณหา ความไม่อยากได้ไม่อยากเป็น หรือไม่พอใจในสิ่งที่ตนเองเป็น

๓. นิโรธ คือความดับทุกข์ หมายถึงตัณหาหรือความอยากดับสิ้นไปจากจิตใจ นิโรธเป็นเครื่องยืนยันว่าความทุกข์ทั้งหมดนั้นดับได้

๔. มรรค คือข้อปฏิบัติหรือหนทางนำไปสู่ความดับทุกข์ หรือหลักปฏิบัติเพื่อดับตัณหาหรือดับทุกข์นั่นเอง มรรคนี้ มีองค์ประกอบ ๘ อย่าง คือ

(๑) สัมมาทิฏฐิ – ความเห็นชอบ หรือมองโลกในแง่ดี

(๒) สัมมาสังกัปปะ – ความดำริชอบ หรือมีความคิดที่ไม่โลภ ไม่โกรธอาฆาตพยาบาทใคร

(๓) สัมมาวาจา – เจรจาชอบ หรือพูดคุยแต่คำที่ไพเราะอ่อนหวาน

(๔) สัมมากัมมันตะ – ทำการงานชอบ ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ยึดมั่นในศีล

(๕) สัมมาอาชีวะ – ประกอบอาชีพชอบ หรือเลี้ยงชีพในทางสุจริต

(๖) สัมมาวายามะ – พยายามหรือความตั้งใจชอบ พยายามไม่ยุ่งเกี่ยวกับอบายมุขทุกอย่าง

(๗) สัมมาสติ – มีสติชอบ คือจะพูด ทำ หรือคิดสติตลอดเวลา ไม่ขาดสติหรือหลงลืมสติ และ

(๘) สัมมาสมาธิ – มีจิตใจตั้งมั่นชอบ ไม่ฟุ้งซ่าน ฝึกตั้งใจเจริญกรรมฐานทั้งสมถะและวิปัสสนา รวมหลักปฏิบัติทั้งหมดนี้ เรียกว่า “มัชฌิมาปฏิปทา” หรือทางสายกลาง

หลักอริยสัจทั้ง ๔ ประการนี้ พระพุทธเจ้าทรงตรัสรู้ค้นพบนี้เป็นคนแรก ใครที่เห็นหรือเข้าใจ และปฏิบัติตามพระพุทธองค์ได้ สามารถพ้นทุกข์อย่างแน่นอน นั่นคือ หากเราเข้าใจว่าอะไรคือทุกข์ เข้าใจว่าทุกข์นั้นเกิดจากอะไร และเข้าใจว่าจะปฏิบัติอย่างไรเพื่อให้ไม่เป็นทุกข์กับสิ่งนั้น ชีวิตจะมีความสุข ดังนั้น ต้องฝึกมองให้เห็นอริยสัจให้ได้ เมื่อเห็นแล้วจะได้เข้าใจ เหมือนคำที่กล่าวว่า “เข้าใจทุกข์ ก็พบสุขนั่นเอง”

มงคลข้อที่ ๓๘

นิพฺพานสจฺฉิกิริยา จ การทำพระนิพพานให้แจ้ง

"**นิพพาน**" แปลว่าความดับกิเลส หรือภาวะที่กิเลสดับหรือหมดไปจากใจ หมายถึงว่า เมื่อกิเลสดับ ความทุกข์ก็ดับไปด้วยนั่นเอง เพราะความทุกข์ที่มีกันทุกวันนี้เกิดจากกิเลสคือความโลภ โกรธ หลงที่ทำให้เกิดเป็นตัณหาคือความอยากต่างๆ ดังที่ได้เคยกล่าวไว้แล้ว

กิเลสเป็นสันดานที่ก่อตัวอยู่ในจิตใจของมนุษย์มาตั้งแต่เกิด หรือฝังลึกอยู่ในจิตใจมานานหลายชาติก็ว่าได้ เป็นตัวสร้างความทุกข์ให้กับเราตลอดเวลา ถ้ากิเลสมากความทุกข์ก็มาตามไปด้วย และเป็นตัวหลักทำให้เกิดวงจรเวียนวายตายเกิดไม่จบไม่สิ้น หมายความว่า กิเลส ชักจูงทำให้เราทำกรรมชั่ว (กรรม) ทำให้ต้องเกิดมารับผลของกรรม (วิบาก) จะหมุนเวียนอยู่อย่างนี้ หากจัดการดับกิเลสเสียได้ ก็จะไม่เกิดอีก เป็นนิพพานนั่นเอง

การจะดับกิเลสหรือกำจัดกิเลสให้ตายไปจากจิตใจนั้นเป็นไปได้อยาก หากแต่ฝึกควบคุมกิเลสให้ได้ ควบคุมไม่ให้ขยายใหญ่โต วิธีที่จะกำจัดกิเลสหรือควบคุมกิเลสให้อยู่ในอำนาจเราได้ มีวิธีเดียวเท่านั้น คือการปฏิบัติธรรม ปฏิบัติตามหลักอริยมรรค หรือมรรคมีองค์ ๘ ตามที่กล่าวไว้ในมงคลที่ผ่านมา

การปฏิบัติตามมรรคมีองค์นี้ เป็นทางสายเอก สายเดียวเท่านั้นที่จะดับกิเลสได้ หากดับทีเดียวทั้งหมดไม่ได้ ก็ค่อยๆ ดับไปเรื่อยๆ ทีละอย่างสองอย่าง หรือลดลงไปเรื่อยๆ นี่คือ "นิพพาน" เกิดขึ้นนั่นเอง พระพุทธเจ้าทรงตรัส "นิพพาน" ไว้ ๒ ประการ

๑. สอุปาทิเสสนิพพาน หมายถึง ดับกิเลสหรือดับทุกข์ แต่ยังมีชีวิตอยู่ หมายถึงตั้งแต่ฝึกปฏิบัติธรรมเพื่อลด ละกิเลส อาจดับได้ทีละอย่างสองอย่าง ดับกิเลสเรื่องนั้น ก็คือหมดทุกข์เรื่องนั้น ดับกิเลสเรื่องนี้ ก็หมดทุกข์เรื่องนี้ นิพพานนี้เกิดขึ้นเรื่อยๆ สามารถเกิดขึ้นได้ทุกวัน ดับทุกข์เล็กทุกข์น้อยเรื่อยไปจนเป็นนิพพานถาวร หรือดับกิเลสถาวร ก็คือ เป็นพระอรหันต์ ดังนั้น เราปฏิบัติธรรมเพื่อขจัดกิเลสอย่างหยาบ, กลาง, ละเอียดจนหมดสิ้นอาสวกิเลส จากนิพพานธรรมดาจนถึงเป็นนิพพานถาวร หรือดับโดยไม่เหลือเชื้อกิเลสเลย แต่ยังมีชีวิตอยู่

นิพพานประเภทนี้ สามารถเจอได้ในชาตินี้ ผู้ปฏิบัติธรรมทุกคนพึงปรารถนาได้

๒. อนุปาทิเสสนิพพาน หมายถึง ดับกิเลสหรือดับทุกข์จนหมดสิ้นแล้ว กิเลสไม่หวนกลับมาหาได้อีก ต่อมากายก็ดับไปด้วย หรือตายไปไม่เหลือเชื้อให้

กลับมาเกิดอีก เรียกว่า "ปรินิพพาน คือดับโดยไม่มีส่วนใดเหลือเลย" นิพพานประเภทนี้ เป็นการดับสิ้นของพระอรหันต์โดยไม่มีส่วนใดเหลือให้กลับมาเกิดอีก เป็นการตัดวงจรถาวรไปเลย

การปฏิบัติธรรมคือการทำ **"นิพพาน"** ให้แจ้งหรือให้ปรากฏอย่างชัดเจน หรือทำให้แจ้งในอริยสัจ (มงคลข้อที่ ๓๓) นั่นเอง การเห็นแจ้งอริยสัจ คือการบรรลุปัญญาญาณ หรือเกิดปัญญารอบรู้ตามความเป็นจริงอย่างทะลุปรุโปร่ง อะไรเกิดขึ้นหรือมากระทบกระทั่งกายและใจไม่เกิดความหวั่นไหวใดๆ ทั้งสิ้น แม้ไม่บรรลุนิพพานสูงสุด แต่บรรลุนิพพานหรือดับทุกข์ที่ก่อกวนใจในแต่ละวันก็เป็นมงคลของชีวิตแล้ว

มงคลข้อที่ ๓๕

ผุฏฺฐสฺส โลกธมฺเมหิ จิตฺตํ ยสฺส น กมฺปติ
จิตไม่หวั่นไหวในโลกธรรมที่เกิดขึ้น

โลกธรรม แปลว่า ธรรมะของชาวโลก หรือธรรมดาที่ชาวโลกต้องประสบพบเจอ จะชอบหรือไม่ชอบก็ต้องเจอ เพียงแต่มากน้อยกว่ากันเท่านั้น และเมื่อเจอกับโลกธรรมนี้แล้วจะควบคุมจิตใจไม่ให้คล้อยตามได้หรือไม่ โลกธรรมนี้ท่านกล่าวไว้ ๘ ประการ แบ่งเป็น ๒ ฝ่าย คือ

๑. ฝ่ายอิฏฐารมณ์ คือฝ่ายที่ชอบใจ อยากให้เกิดขึ้นกับตนเอง มี ๔ อย่าง คือ

- ได้ลาภ คือได้ผลประโยชน์ ได้ทรัพย์สินเงินทอง ได้ของถูกใจ หรือได้บุคคลอันเป็นที่รัก

- ได้ยศ คือได้รับยศถาบรรดาศักดิ์ ได้ตำแหน่ง ได้อำนาจ

- ได้รับคำสรรเสริญ คือมีคนสรรเสริญเยินยอ ชมเชย หรือยกยอปอปั้นต่างๆ นานา

- ได้สุข คือ ได้รับความสุขกาย สุขใจ มีความยินดีเบิกบานใจ ร่าเริง ได้ความบันเทิงใจ

๒. ฝ่ายอนิฏฐารมณ์ คือฝ่ายที่ไม่ชอบใจ ไม่อยากให้เกิดขึ้นเลยมี ๔ อย่าง คือ

- เสียลาภ คือสูญเสียสิ่งที่ได้มาหรือสิ่งที่มีอยู่ สูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก

- เสื่อมยศ คือสูญเสียยศถาบรรดาศักดิ์ ตำแหน่ง อำนาจที่มีอยู่ด้วยเหตุใดเหตุหนึ่ง

- ถูกนินทา คือถูกติเตียนในทางไม่ดี ถูกต่อว่าต่อหน้าและลับหลัง ถูกเกลียดชัง หรือถูกใส่ร้าย

- ได้รับความทุกข์ คือได้รับความไม่สบายกายไม่สบายใจ กลัดกลุ้มทรมานกายใจ

โลกธรรมมีลักษณะเช่นนี้ ย่อมมีโอกาสเกิดขึ้นได้กับทุกคน แม้แต่พระพุทธเจ้าในสมัยที่ทรงพระชนมายุยังโดนชาวบ้านด่าด้วยคำหยาบคายต่างๆ จนพระอานนท์ (พระใกล้ชิด) ทนไม่ไหวขอร้องให้พระพุทธเจ้าหนีไปจากที่นี้ พระองค์ทรงตรัสถามว่าถ้าไปที่ใหม่ยังมีคนด่าอีกจะทำอย่างไร ก็หนีไปเรื่อยๆ ทรงตรัสว่า “เราหนีคำสรรเสริญและนินทาไม่ได้หรอก แต่เราทำใจให้ห่างได้” หมายความว่า เมื่อโลกธรรมอย่างหนึ่งอย่างใดเกิดขึ้นกับเรา หากไม่เอามาใส่ใจ

มันก็ทำอะไรเราไม่ได้ ทำใจไม่ให้หวั่นไหวไปตามกระแสของมันเราก็อยู่อย่างมีความสุขได้ ดังพุทธพจน์ที่ว่า "ภูเขาแท่งทึบ ไม่สั่นสะเทือนเพราะแรงลมฉันใด บัณฑิต (คนมีสติ) ย่อมไม่หวั่นไหวในนินทาและสรรเสริญ ฉันนั้น"

จิตใจหากถูกโลกธรรมอย่างใดอย่างหนึ่งครอบงำจะไม่เป็นอิสระ คอยกังวลความรู้สึกยึดมั่นถือมั่น (อุปาทาน) เกิดขึ้น บางครั้งมีคนชื่นชมเราว่าสวย หล่อ ดูดีเก่ง แต่ในขณะเดียวกัน ก็มีคนนินทาว่าเราไม่ดีอย่างนั้นอย่างนี้ บางวันมีทั้งสุขทุกข์ปะปนกันไป ดังนั้น ต้องไม่หวั่นไหวไปตามโลกธรรมเหล่านี้ อะไรเกิดขึ้นดีหรือไม่ดี ต้องมีสติรับรู้ว่าทุกอย่างไม่เที่ยงแท้แน่นอน ยามมีสุข ทุกข์อาจตามมาก็ได้ หรือยามมีทุกข์ให้คิดว่าหมดทุกข์สุขก็คงจะมา คนนินทาว่าเราไม่ใช่คำตัดสินว่าเราต้องเป็นอย่างนั้น แต่เป็นเพราะนิสัยคนนินทาเป็นอย่างนั้น หรือยามมีตำแหน่งควรใช้ในทางที่ดีมีประโยชน์เพราะเมื่อตำแหน่งหมดไปความภูมิใจก็ยังอยู่

โลกธรรมมีอยู่กับเรา จงให้อยู่เป็นเพื่อนเรา คอยเตือนสติเรา อย่าให้ทำร้ายเรา แล้วเราจะมีความสุข

มงคลข้อที่ ๓๖

อโสกํ จิตไม่โศกเศร้า

"จิต" คือธรรมชาติที่รับรู้อารมณ์จากการเห็น ได้ยิน รู้กลิ่น รู้รส รู้สึกต่อการสัมผัสถูกต้องทางกาย และรู้สึกนึกคิดทางใจ รวมแล้วก็คือการนึกคิดนั่นเอง จิตเป็นอาการของใจ รวมเรียกว่า "จิตใจ" ซึ่งทำหน้าที่หลักในของตัวเราด้วยการรับรู้อารมณ์ต่างๆ และคิดไปตามอารมณ์นั้นๆ จิตใจจึงเป็นส่วนสำคัญกว่าร่างกาย ดังพุทธพจน์ที่ตรัสไว้ว่า

มโนปุพพังคมา ธัมมา มโนเสฏฐา มโนมยา
มนะสา เจ ปสันเนนะ ภาสติวา กโรติวา
ตโต นํ สุขมนฺเวติ ฉายา ว อนุปายินี

ธรรมทั้งหลาย มีใจเป็นหัวหน้า มีใจเป็นใหญ่ สำเร็จด้วยใจ ถ้าใจผ่องใส จะพูดหรือทำก็ตาม ความสุขย่อมติดตามเขาไป เหมือนเงาตามตัวฉะนั้น

จิตใจเป็นธรรมชาติบอบบางมาก หวั่นไหวง่าย ตาเห็นรูป หูได้ยินเสียง จมูกได้กลิ่น ลิ้นรู้รส กายรับสัมผัส ก็หวั่นไหวคิดปรุงแต่งไปต่างๆ แล้ว คิดดีจิตก็มีความสุข คิดไม่ดีจิตก็มีความทุกข์ ดังนั้น จึงต้องประคองจิตไม่ให้มีความทุกข์ โดยเฉพาะไม่ให้จิตโศกเศร้าเสียใจ

ความโศกเศร้า เป็นอาการหนึ่งของความทุกข์ที่เกิดขึ้นกับจิตใจในยามที่เกิดการยึดมั่นถือมั่นอะไรสักอย่าง หรือจิตใจถูกอารมณ์ภายนอกมากระทบกระทั่งจิตใจที่มีอาการโศกเศร้าจะมีลักษณะหดหู่ เศร้าซึม คิดมาก ท้อแท้ ผิดหวัง ร้องไห้เสียใจ เช่น สูญเสียคนรักหรือของที่ตนรักจะเศร้าโศกเสียใจ รักมากก็โศกเศร้ามากหรือมีคนต่อว่านินทา หากรับไม่ได้จะโกรธจนทำให้เกิดอาการโศกเศร้าได้เช่นกันหรือผิดหวังกับความตั้งใจในชีวิตอย่างหนึ่งอย่างใดก็ทำให้โศกเศร้าเสียใจได้เช่นกัน

ทุกคนมีจิตใจเป็นของตนเอง และไม่ใครอยากให้จิตใจนั้นมีความทุกข์อย่างแน่นอน ดังนั้น จึงต้องรู้จักวิธีการฝึกประคองจิตใจไม่ให้เกิดอาการโศกเศร้าโดยการฝึกจิตใจเพื่อยอมรับความเป็นจริงกับ “โลกธรรม” (มงคลข้อที่ ๓๕) ที่เกิดขึ้นให้ได้ โดยหมั่นพิจารณาอยู่เรื่อยๆ ว่าทุกอย่างเป็นของไม่เที่ยง อยู่กับเราวันหนึ่งก็ต้องจากไป ทุกอย่างเกิดขึ้น ตั้งอยู่ ดับไป มีรักก็ต้องมีร้างเป็นเรื่องธรรมดา ต้องคิดเสมอว่า ชีวิตเราอยู่ในโลกปัจจุบันนี้ ต้องพบกับอะไรมากมายที่มีอิทธิพลคอย

ก่อกวนใจเราให้ต้องสุขทุกข์ โศกเศร้าเสียใจมากมายและตลอดเวลา เช่น ภาวะสังคมที่วุ่นวาย บ้านเมืองที่เปลี่ยนไป, เศรษฐกิจที่สูงขึ้น, การเมืองที่ไม่คงที่, ธรรมชาติที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา และวัฒนธรรมที่แย่ลง

หากเราไม่รู้จักการฝึกจิตใจให้ยอมรับกับความจริงเหล่านี้ เราจะอยู่ในโลกนี้ลำบาก สุขภาพจิตจะแย่ ต้องเจอความทุกข์ตลอดเวลา ดังนั้น หมั่นฝึกจิตตามทางสายกลางของพระพุทธเจ้าดีที่สุด ดังพุทธพจน์ที่ว่า “จิตฺตํ ทนฺตํ สุขาวหํ แปลว่า จิตที่ฝึกดีแล้ว นำความสุขมาให้”

มงคลข้อที่ ๓๗

วิรชํ จิตปราศจากธุลี

"ธุลี" ในที่นี้ หมายถึง กิเลสที่ทำให้จิตใจเศร้าหมอง เพราะกิเลสคือเครื่องเศร้าหมอง สกปรก ไม่สะอาด เมื่อกิเลสเกิดขึ้นจะทำให้จิตใจเศร้าหมอง สกปรก ไม่สะอาด ซึ่งเป็นต้นเหตุของความทุกข์ทั้งมวล คนที่มีความทุกข์อยู่ในจิตใจเป็นผลมาจากจิตใจเปื้อนกิเลสนั่นเอง กิเลสเป็นนามธรรมมองไม่เห็นตัวตนของมัน นอกจากรับรู้จากความรู้สึกทางใจเท่านั้น ท่านกล่าวกิเลสไว้ ๓ ชั้น คือ

๑. กิเลสอย่างอยาบ หมายถึงกิเลสที่ทำให้ผิดศีล ๕ เป็นลักษณะการทำผิดทางกาย วาจา อันเกิดจากกิเลสจำพวกโลภะ (ความอยากต่างๆ) โทสะ (ความโกรธ) และโมหะ (ความหลงใหล, โง่เขลา) กิเลสอย่างหยาบนี้ ต้องแก้ด้วยการรักษาศีล ๕

๒. กิเลสอย่างกลาง หมายถึง กิเลสที่มีความกลัดกลุ้มอยู่ในจิตใจไม่มีการแสดงออกทางกาย จำพวกนิวรณ์ ๕ อย่าง คือ (๑) กามฉันทะ ความพอใจในรูป เสียง กลิ่น รส และสัมผัส (๒) พยาบาท ความผูกโกรธ จองเวรกัน (๓) ถีนมิทธะ ความง่วงเหงาหาวนอนในขณะทำกิจกรรม (๔) อุทธัจจกุกกุจจะ ความคิดฟุ้งซ่านและอารมณ์หงุดหงิดรำคาญใจ (๕) วิจิกิจฉา ความลังเลสงสัยในผลของการปฏิบัติไม่แน่ใจว่าจะได้ผลจริงหรือไม่ กิเลสอย่างกลางนี้ ต้องแก้ด้วยการเจริญสมถะ หรือฝึกทำสมาธิเพื่อให้จิตสงบ

๓. กิเลสอย่างละเอียด หมายถึง กิเลสที่นอนเนื่องฝังลึกอยู่ในจิตใจ ยังมีความยึดมั่นถือมั่น (อุปาทาน) มีมานะถือตัว มีกามราคะบางๆ ดูเผินๆ จะไม่รู้ตัวว่ามีกิเลส หรือทำอะไรแล้วจะไม่รู้ว่าผิด แต่หากปล่อยไว้โดยไม่คิดกำจัดสามารถกลายเป็นกิเลสอย่างกลางและอย่างหยาบได้ กิเลสอย่างละเอียดนี้ต้องแก้ด้วยการเจริญวิปัสสนาเพื่อให้เกิดปัญญา

กิเลสคือศัตรูของจิตใจ หากคิดจะกำจัดต้องเริ่มกำจัดกิเลสอย่างหยาบก่อนแล้วจึงอย่างกลางและอย่างละเอียด หากกำจัดกิเลสอย่างละเอียดได้ ก็เป็นอันหมดสิ้นอาสวกิเลสไม่หวนกลับมาเกิดอีกแล้ว

อย่างไรก็ตาม การจะชำระจิตใจให้ปราศจากกิเลส หรือให้จิตใจสะอาดผ่องใสนั้น ต้องชำระล้างด้วยความดี หรือบุญซึ่งเป็นไปตามเหตุตามผลของบุญแต่ละอย่างที่ทำ สามารถชำระล้างกิเลสทั้ง ๓ ชั้นนี้ได้ ดังนี้

๑. ทาน คือการสละสิ่งของของตนให้กับผู้อื่นเพื่อการใดก็ตาม เป็นการกำจัดกิเลสคือความโลภ

๒. ศีล คือการรักษากาย วาจาให้เรียบร้อย เป็นการกำจัดกิเลสคือความโกรธ

๓. ภาวนา คือการเจริญสมถะ และเจริญวิปัสสนา เป็นการกำจัดกิเลสคือความหลง หรืออวิชชา

การนำเอาบุญ ๓ อย่างนี้มาเป็นน้ำชำระล้างจิตใจให้สะอาดนั้น ต้องฝึกฝนปฏิบัติทั้งกายและจิตใจ คือฝึกทำบ่อยๆ จนเกิดความชำนาญ จากทำยากจะเป็นกลายทำง่าย โดยเฉพาะบุญคือภาวนา เป็นบุญที่ต้องเน้นฝึกจิตใจโดยเฉพาะ ฝึกให้บริสุทธิ์ ผ่องใส เกิดปัญญาญาณ จะสามารถกำจัดกิเลสอย่างละเอียดได้โดยสิ้นเชิง นั่นคือ ภาวะที่จิตปราศจากธุลี หรือจิตที่มีความสุขนั่นเอง

มงคลข้อที่ ๓๘
(ข้อสุดท้าย)

เขมํ จิตเกษมจากโยคะ

จิตเกษม คือจิตที่มีความสุขเกษมสำราญ ปีติ เบิกบาน ว่างเปล่าปราศจากกิเลสอันเป็นต้นเหตุของความทุกข์ เป็นผลจากการปฏิบัติสมถะและวิปัสสนากรรมฐานจนได้มรรคผล ทำให้จิตหลุดพ้นจากอาสวกิเลสบรรลุเป็นพระอรหันต์และเข้าถึงนิพพานในที่สุด

การปฏิบัติให้จิตเข้าถึงความเกษมได้นั้น ต้องปฏิบัติเพื่อละโยคะกิเลส ได้แก่กิเลสที่ผูกมัดสัตว์ทั้งหลายให้ตกอยู่ในอำนาจของวัฏฏะ คือ การเวียนว่ายตายเกิดอย่างไม่มีที่สิ้นสุด ท่านกล่าวไว้ ๔ โยคะ คือ

๑. กามโยคะ ได้แก่ เครื่องผูกสัตว์ให้ติดอยู่ในกามคุณ ๕ คือ รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส

๒. ภวโยคะ ได้แก่ เครื่องผูกสัตว์ให้หลงติดอยู่ในความมีความเป็น

๓. ทิฏฐิโยคะ ได้แก่ เครื่องผูกสัตว์ให้พอใจหลงติดอยู่ในความเห็นผิดต่างๆ

๔. อวิชชาโยคะ ได้แก่ เครื่องผูกสัตว์ให้หลงผิด ไม่รู้สิ่งที่ถูก เห็นผิดเป็นชอบ โง่เขลาเบาปัญญา

นี่คือกิเลสที่เป็นดั่งกำแพงวัฏฏะยากที่จะผ่านไปได้ง่ายๆ เมื่อผ่านไม่ได้ก็ต้องเวียนว่ายตายเกิดไปเรื่อยๆ เมื่อเกิดก็ต้องเจอทุกข์เรื่อยไปเช่นกัน ดั่งพุทธพจน์ที่ว่า "ทุกฺขา ชาติ ปุนปฺปุนํ แปลว่า ความเกิดเป็นทุกข์ร่ำไป" แต่หากสามารถผ่านไปได้ จิตใจเป็นอิสสระ มีความสุข เข้าถึงแดนเกษม หรือเข้าถึง "นิพพาน"

นิพพาน แปลว่า ความดับ คือดับกิเลสในจิตใจ เมื่อดับได้จิตใจจะมีความสุข เป็นความสุขที่ยิ่งใหญ่ หรือเป็นความสุขอันเกษมนั่นเอง ดังพุทธพจน์ที่ว่า "นิพฺพานํ ปรมํ สุขํ แปลว่า นิพพานเป็นสุขอย่างยิ่ง"

แม้ความหมายของ "จิตเกษม" จะเป็นผลสูงสุดในทางพระพุทธศาสนา คือการบรรลุธรรมระดับอริยผลหรือผลที่ประเสริฐ แต่ภาวะที่ผู้ปฏิบัติธรรมยังไม่บรรลุธรรม แต่สามารถปฏิบัติเข้าถึงธรรมะได้ สามารถสัมผัสแดนเกษมนี้ได้เช่นกัน แต่เป็นความสุขใจที่ได้จากการใช้สติข่มกิเลส ยังไม่ใช่ความสุขใจที่ได้จากการตัดกิเลสให้หมดไปจากจิตใจ ไม่ใช่ความสุขที่ยั่งยืนแต่เป็นความสุขที่ก่อตัวขึ้นเป็นความยั่งยืนในอนาคต

ดังนั้น ผู้ปฏิบัติธรรมอย่าได้ท้อกับการปฏิบัติ แม้เส้นทางยังอีกยาวไกล แต่ตลอดเส้นทางของการปฏิบัติสามารถเก็บเกี่ยวความสุขด้วยการสั่งสมบุญไปเรื่อยๆ

ซึ่งสามารถสัมผัสความสุขได้ทุกขั้นตอนของการปฏิบัติ การปฏิบัติธรรมแม้ต้องฝึกด้วยกายและใจแต่ผลเกิดขึ้นกับใจ ปฏิบัติเพื่อพัฒนาใจผลจึงวัดได้ที่ใจ คือ "ความสุขใจ"

"จิตเกษม" เป็นมงคลข้อสุดท้าย ซึ่งหมายถึงความสำเร็จของการปฏิบัติธรรม เป็นเป้าหมายสูงสุดของการปฏิบัติในพระพุทธศาสนา เพื่อสอนเราว่าเมื่อลงมือปฏิบัติแล้วต้องไปให้ถึงเป้าหมาย หากศึกษาและปฏิบัติมงคลข้อที่ ๑ ต้องปฏิบัติไปให้ถึงข้อที่ ๓๘ จึงจะเป็นความสมบูรณ์ของการปฏิบัติ จึงจะเป็นความสำเร็จที่ยิ่งใหญ่ นั่นคือ "ความสุขอันเกษมสำราญใจ" ขอให้ผู้ปฏิบัติที่มีความตั้งใจจงสำเร็จเทอญ.

สรุปมงคลสูตร

การเรียงเนื้อหาในมงคลทั้ง ๓๘ ประการนี้ พระองค์ทรงเรียงอย่างมีความหมาย โดยเรียงจากการฝึกปฏิบัติทางกายเรื่อยไปจนถึงการปฏิบัติทางใจหรือว่าสูงขึ้นไปเรื่อยๆ จากภาวะที่เข้าถึงธรรมจนถึงบรรลุธรรม

คุณ Wasita K. prasopsak ได้ comment เพิ่มเติมว่า มงคลที่ ๑-๑๘ เป็นข้อปฏิบัติในการสร้างชีวิตให้เป็นคนดี สามารถพึ่งตนเองได้ และช่วยเหลือสังคม มงคลที่ ๑๙ – ๓๘ เป็นข้อปฏิบัติในการฝึกใจเพื่อกำจัดกิเลส ตัณหา อุปาทาน ซึ่งเป็นการฝึกฝนปฏิบัติตนเอง ประกอบด้วยเหตุและผล อันเป็นอริยสัจ โดยเริ่มตั้งแต่สัมมาทิฐิ และดำเนินชีวิตไปสู่ความเจริญก้าวหน้าในกาลทุกเมื่อ ตราบจนเข้าสู่พระนิพพาน

มงคลสูตรนี้ เป็นพระสูตรสำคัญบทหนึ่งในพระพุทธศาสนา มีเนื้อหาปฏิเสธสิ่งที่เป็นมงคลภายนอก เช่น การแก้กรรม, การสะเดาะเคราะห์, แก้คุณไสย หรือรวมถึงการแจกสิ่งที่เป็นมงคล โดยแสดงการกระทำความดี ๓๘ ประการว่าเป็น “มงคล” หรือเป็นมงคลภายในที่เกิดจากภายตัวเราเองทั้งสิ้น

จะเห็นว่าความดีที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสว่าเป็นมงคลทั้ง ๓๘ ประการนี้ ไม่มีการใช้วัตถุใดๆ เข้าช่วยเลย, ไม่มีการอ้อนวอนจากสิ่งศักดิ์ใดๆ ทั้งหมดมาจากการกระทำล้วนๆ การลงมือทำเองนั่นคือความเป็น "สิริมงคล" ของตนเองแล้ว ถือว่าเป็นจุดเด่นในคำสอนของพระพุทธศาสนา

บทมงคลสูตรนี้ นอกจากจะเป็นการศึกษาเพื่อนำไปปฏิบัติให้เกิดผลเป็นมงคลแก่ชีวิตแล้ว ยังมีการนำไปเป็นบทสวดในงานมงคลต่างๆ เพื่อความศักดิ์สิทธิ์และความเป็นสิริมงคลแก่งานนั้นๆ โดยพระสงฆ์จะสวดว่า..."อเสวนา จ พาลานํ.....มงฺคลมุตฺตมนฺติ" เมื่อขึ้นบทนี้ จะมีการจุดเทียนเพื่อทำน้ำมนต์ทันที

ผู้เขียนได้อัญเชิญมงคล ๓๘ ประการมาอธิบายผ่านเฟสบุ๊คให้เพื่อนๆชาวเฟสได้ทราบและเข้าใจวันละ ๑ มงคลจนครบทั้ง ๓๘ มงคล รวมประวัติความเป็นมาและบทสรุปของมงคลอีก ๒ วันรวมเป็นเวลา ๔๐ วันพอดี

ตลอด ๔๐ วันที่โพสต์มงคลสูตรนั้น มีบทสรุปที่สังเกตได้ดังนี้ มงคลที่ได้รับความนิยมมีคน comment มากที่สุดคือ มงคลข้อที่ ๙ วินโย จ สุสิกฺขิโต – มีวินัยที่ศึกษาดีแล้ว จำนวน ๓๒ คน (ขออนุโมทนามา..สาธุ) ส่วนที่ comment น้อยที่สุด คือ มงคลข้อที่ ๑๗ ญาตกานญฺจ สงฺคโห – การสงเคราะห์ญาติ จำนวน ๑๖ คน (น่าสงสารจริงๆ) และที่กด like มากที่สุดคือ มงคลข้อที่ ๑ อเสวนา จ พาลานํ – การไม่คบคนพาล จำนวน ๒๑๔ คน (สาธุ) ส่วนที่กด like น้อยที่สุดคือ มงคลข้อที่ ๓๘ เขมํ – จิตเกษมจากโยคะ ซึ่งเป็นมงคลข้อสุดท้าย มีเพียงจำนวน ๑๑๒ คน อาจจะเป็นเพราะ...เริ่มเหนื่อยล้าแล้ว...กระมัง

อย่างไรก็ตาม การ comment หรือกด like ไม่ใช่สาระสำคัญและไม่ได้เป็นเครื่องยืนยันหรือฟังธงว่าความสนใจธรรมะเป็นอย่างนั้น เพราะบางคนอาจ comment หรือกด like อย่างเดียวแต่ไม่ได้อ่าน (กดเพราะเกรงใจ) หรือบางคนอ่านทั้งหมดแต่ไม่ได้ comment หรือกด like อ่านแล้วก็เป็นผู้นิ่งเสีย (เป็นพลังเงียบ)

การโพสต์ธรรมะผ่านเฟสบุ๊คถือว่าเป็นการเผยแผ่ธรรมที่กว้างไกลไปได้ทั่วโลก ชาวเฟสมีโอกาสเลือกอ่านได้ ผู้อ่านนอกจากจะได้ความรู้แล้วยังได้บุญในส่วน "ธัมมัสสวนมัย คือบุญที่ได้จากการฟังธรรมหรือเรียนธรรมะ" ผู้โพสต์จะได้บุญในส่วน "ธัมมเทสนามัย คือบุญที่ได้จากแสดงธรรม" จึงเป็นบุญทั้งผู้ให้และผู้รับ และผู้ที่ให้การสนับสนุนการเผยแผ่ธรรมะนี้ จะได้บุญในส่วน "ทานมัย คือบุญที่ได้จากการให้ทาน หรือธรรมทาน"

ขออนุโมทนาบุญผู้สนใจธรรมะทุกท่าน หากอ่านมาถึงหน้านี้ แสดงถึงความมี "พลัง" นั่นคือ

- พลังศรัทธา...ศรัทธาที่จะอ่าน
- พลังวิริยะ...มีความขยันหมั่นเพียรในการอ่าน
- พลังสติ...มีจิตกำหนดรู้ในการอ่าน
- พลังสมาธิ...มีความตั้งใจในการอ่าน
- พลังปัญญา....มีความรอบรู้ หรือมีปัญญาเพิ่มพูน

ขออนุโมทนา...สาธุ....

มหาวีโร ภิกขุกาญจน์
Yesterday

มงคลข้อที่ ๓๒
อริยสจฺจานทสฺสน – การเห็นอริยสัจ
อริยสัจ แปลว่า ความจริงอันประเสริฐ หรือความจริงแท้แน่นอน ที่มีอยู่กับมนุษย์และสัตว์โลกทั่วไป
หลักของอริยสัจมีอยู่ ๔ ประการ คือ
๑. ทุกข์ คือความไม่สบายกายไม่สบายใจที่เกิดขึ้นกับสัตว์โลกทุกชนิดตั้งแต่เกิดจนตาย ทุกส่วนในตัวเราและที่เกิดขึ้นกับเรา คือเมื่อเกิดแล้ว ต้องแก่ เจ็บ ตาย ล้วนเป็นทุกข์ทั้งสิ้น และมีหลากหลายอาการคือ ความโศกเศร้า (โสกะ), ...See more
— with Orawan Onlaor, Suthida Jarvis, Kay Otto and 46 others.

Like · Comment · Share

Udom Suk and 99 others like this.

2 shares

ขออยู่แบบมีค่า ถึงแม้ว่าจะไม่มีคู่ ขอกราบขอบพระคุณ อาหารใจเช้าวันจันทร์แสนสดใส ใช้ธรรมะชำระใจ เพื่อก้าวสู่วันใหม่อย่างมั่นคง กราบสาธุ สาธุ ค่ะ.
Yesterday at 06:36 · Like · 5

Wipaporn Tantirangsi กราบนมัสการเจ้าค่ะ สาธุในธรรม
Yesterday at 06:56 · Like · 1

Udom Suk สาธุ สาธุ สาธุ..รู้,เห็นความจริง ว่าอาจไม่เป็นดังคิด ก็จงใช้ชีวิตตามความเป็นจริง
Yesterday at 07:05 · Edited · Like · 2

Chucheap Chusri สาธุ....Monday Morning..น้องก้อยคนสวย..และเพื่อนเพื่อนที่น่ารักทุคนคับ...อิอิ
Yesterday at 07:02 · Like

Suraphol Kruasuwan เห็นคือมีสติ รู้ ว่า อริยะสัจจะ กำลังเกิดขึ้นในใจตน..ทุกข์เกิด ก็กำหนดรู้..เหตุคือ อุปาทานในขันธ์ และตัณหา..ก็ละ..ทุกข์ที่ดับแล้ว เป็นอย่างไร รู้ได้ด้วยตนเอง..ทางเจริญวิมุติ คือมรรค๕ ก็ต้องเจริญ สาธุ
Yesterday at 07:02 · Like

Wasita K. Prasopsak สาธุค่ะ..
ทุกข์...ควรรู้ สมุทัย...ควรละ นิโรธ...ควรบรรลุ มรรค...ควรเจริญ
Yesterday at 07:05 via mobile · Like

Kittima Prasonghiran กราบนมัสการค่ะ. .สาธุค่ะ
Yesterday at 07:56 · Like

Yada YA สาธุค่ะ
12 hours ago · Like · 1

Kru Pee On Poocharoen ขอบคุณสำหรับธรรมทานค่ะ
12 hours ago · Like

Maha De Calos Soktia ทุกข์ ไม่มี สมุทัย ไม่เกิด นิโรธ สูญหาย มรรค ว่างเปล่า
Yesterday at 08:20 · Like

No Ana สาธุคะ
Yesterday at 08:42 via mobile · Like · 1

Namfon Jakkli สาธุเจ้าค่ะ
Yesterday at 09:17 via mobile · Like

วรรณวิไล คำภิมานุตร สาธุ..เจ้าค่ะ ขอบพระคุณท่านที่เมตตา ส่งอาหารใจมาให้อ่านทุกเช้า
Yesterday at 09:47 via mobile · Like · 1

Pranee Reynolds รู้และวาง สายกลาง
Yesterday at 09:49 via mobile · Like

จิก นะโม จัง กราบนมัสการค่ะ,สาธุในธรรมอาหารใจมื้อเช้า(มงคลชีวิตข้อที่ 32 ค่ะ) ทุกคนต้องอยู่กับความจริงค่ะ.
Yesterday at 10:27 via mobile · Like · 1

Maha De Calos Soktia ติดตามตลอด สาธุ
Yesterday at 10:28 · Like · 1

Nalinee Suk สาธุเจ้าค่ะ กราบนมัสการพระคุณเจ้าเจ้าค่ะ ได้รับมงคลทุกๆวันเลย เป็นพระคุณอย่างสูงเจ้าค่ะ

เอ๋ศรี มกไเด้ง กราบสาธุธรรมเจ้าค่ะ
20 hours ago · Like

Ya Kanya สาธุค่ะ
19 hours ago · Like

Yuan Nithikul สาธุๆๆด้วยความสุขค่ะ อริยสัจ๔ พระธรรมประเสริฐสุดของพระพุทธองค์ เมื่อเข้าใจทุกข์ย่อมพบสุขเป็นคำสอนที่จับใจฆราวาสค่ะ ขอนำไปสอนคนและสอน นร.นศ.นะคะ ขอบคุณมากมายค่ะ
18 hours ago · Edited · Like · 2

Wasita K. Prasopsak วันนี้เป็นมงคลที่ 33 เห็นอริยสัจ นะคะ
18 hours ago · Like

นิภารัตน์ โชคสุวัฒนสกุล สาธุ
17 hours ago · Like

Piyamas Shuphaprayoksakul สาธุ ค่ะ
17 hours ago · Like · 1

สรินทร หวีศรี สาธุ..กราบนมัสการเจ้าค่ะ
15 hours ago via mobile · Like

Fumiko Haru สาธุยามเย็นเจ้าค่ะ
15 hours ago via mobile · Like

ประภัสสร ตุลาการ กราบนมัสการพระอาจารย์ค่ะ มงคลข้อนี้ข้อที่ ๓๓ ใช่ไหมค่ะ

ญาติธรรม(บางส่วน)ที่ติดตาม **อาหารใจยามเช้า**
โดย....**มหาวีโร ภิกขุกาญจน์**....

พระครูศรีกิตติสุนทร

(มหาวีโร ภิกขุกาญจน์)

เจ้าคณะอำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี

โทรศัพท์ ๐๘๑ ๙๘๑๒๙๖๒

Email : mahaweero_14@hotmail.com

แหล่งข้อมูลค้นคว้า

๑. พระไตรปิฎก ฉบับมหาสังคายนาสากลนานาชาติ
เล่มที่ ๑๘ ขุททกปาฐะ
๒. มงคลทีปนี เล่ม ๑ ฉบับบาลีและแปล
๓. มนต์พิธีชาวพุทธ แปล

คุณสุระชัย เกษรสุข

เจ้าภาพพิมพ์ถวาย

ในวาระฉลองสมณศักดิ์พระราชาคณะ

พระวิสุทธิพงษ์เมธี

(วีระ มหาวีโร ป.ธ.๗, พธ.บ.,M.A.)

อุทิศให้ คุณพ่อ พันโทสุชาติ เกษรสุข

คุณพ่อบุญส่ง ด้วงปลี

ขอเชิญปฏิบัติธรรมในโครงการ

"วันเสาร์เข้าวัดปฏิบัติธรรม"

วันเสาร์(๐๙.๐๐น.)-วันอาทิตย์(๑๒.๐๐น.)

ณ วัดสันติคีรี (ตลุงใต้) ต.ดอนแสลบ

อ.ห้วยกระเจา จ.กาญจนบุรี

ดำเนินการและบริหารโดย

พระครูศรีกิตติสุนทร

(มหาวีโร ภิกขุกาญจน์)

โทรศัพท์ ๐๘๑-๙๘๑๒๙๖๒

สนับสนุนกิจกรรมการเผยแผ่ได้ที่

ชื่อบัญชี **"กองทุนเผยแผ่งานพระศาสนาพระครูศรีกิตติสุนทร"**

ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) เลขที่บัญชี **607-260710-1**

ออมทรัพย์ สาขากาญจนบุรี

อาหารใจยามเช้า เล่ม ๒

มหาวีโร ภิกขุกาญจน์

สมบัติภายนอก ยิ่งหาได้มาก ยิ่งกังวลมาก

สมบัติภายใน ยิ่งหาได้มาก ยิ่งสบายใจมาก

อาหารใจยามเช้า เล่ม ๒
ISBN : 978-616-300-066-9
9 786163 000669